A MAGYAR SAJTÓJOG

MAI ÉRVÉNYÉBEN

(1900. ÉV)

GYAKORLATI KÉZIKÖNYV

IRTA:

ZSITVAY LEO

BUDAPESTI KIR.
BÜNTETŐ TÖRVÉNYSZÉKI ELNÖK

BUDAPEST,
GRILL KÁROLY CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE
1900.

RÉVAI ÉS SALAMON BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 18.

TARTALOM.

BEVEZETÉS.

Az 1896. évi bünvádi perrendtartás életbelépésével a sajtójog Magyarország egész területén (1878: V. t.-cz. 5. §.) beleértve Fiume városát is — végre egységes lett. A magyar sajtójog ezentul az országnak a Királyhágón tul fekvő részeiben, Fiume városában és kerületében, valamint a fennállott magyar határvidéken s igy olyan jogterületeken is érvényre jut, ahol eddig külön törvények és rendeletek állották el alkalmazása utját. Még más irányban is lényeges reformot hozott ez a törvény. Eddig a sajtójogi törvénykezés csak bizonyos kevés számu biróság — a sajtókerületi vizsgálóbirák és sajtóbiróságok, valamint a kir. Curia mint semmitőszék — hatáskörébe tartozott. Ezentul e téren most már az összes törvényszékek, a kir. itélőtáblák és a kir. Curia is müködni fognak. A magyar sajtójog tehát nemcsak területben, hanem sajtótörvénykezési organumokban is nyert.

Ez a körülmény s a helyes jogfejlődés megkönnyitése igen kivánatossá teszik, hogy a magyar sajtójog, mely igen számos törvényben és törvényes rendeletben birja jogszabályait, gyakorlati használatra szánt kézikönyvbe összefoglalva álljon a jogászközönség rendelkezésére.

A magyar sajtójog *főforrása* az 1848. évi XVIII. t.-czikkben foglalt sajtótörvény, melyet a sajtószabadságért vívott hosszu és erős küzdelem előzött meg nálunk ép ugy, mint a többi nyugati államokban.

Mig a sajtó csak a »könyvnyomtató-intézet« fogalma alá esett, és nálunk (a XVI. században) alig egy pár nyomda müködött, az olvasóközönség is igen szűk körre, ugyszólván csak az egyházi és tudományos körökre szoritkozott. A nemzet még nem reagált. Hallgatag eltürte, hogy az egyházi és állami hatóságok lassanként olyan rendszabályokkal veszik körül a nyomdát és termékeit, melyek »hatósági engedély« és »censura« alakjában mindinkább fejlődő praeventiv természetüekké váltak. Vigasztalódjunk! Nem volt ez másképen az összes nyugati államokban sem, bár közjogi intézményeinknél fogva mi több sikerrel védekezhettünk volna ellene.

A sajtó — nyelve nálunk régente többnyire latin, itt-ott német, s csak nagy ritkán

lévén magyar — a nemzetre csak kevés hatással volt. Ugyane jelenséget látjuk a magyar hirlapirodalom kezdetén még akkor is, midőn más nemzeteknél az időszaki sajtó rövid idő alatt már nagy tért hóditott; a sajtó szabad mozgása iránt az érzék erősen és gyorsan kifejlődött; sőt itt-ott (Anglia, 1694) sikerrel küzdött.

A XVIII. század kezdetén két latin és két német lapunk (Pozsony) volt; végén pedig volt már egy magyar is (Pozsony 1780). Hirlapirodalmunk csak a XIX. század első felében, a magyar nemzet ujraébredésének korszakában (1825—1847), tehát csupán akkor tudott magának a nemzetnél utat törni, midőn a nemzet kiváltságos osztályai már maguk is érezték és akarták, hogy a politikai jogok ereje a nemzet szélesebb rétegeit áthassa. Ekkor aztán valóban rövid idő alatt kivívta magának a megbecsültetést, mely mindjobban ösztönözte a sajtót is, a nemzetet is, hogy az államhatalomnak közjogi felfogásunk szerint törvénytelenül használt praeventiv rendszabályait kiküszöbölje.

A sajtójog eddig még nem alapult törvényen; a kormányhatalom rendőri hatósági köréből meritette a szabályozás jogát, melyet ugy gyakorolt, hogy engedélyhez és biztositékhoz kötötte a nyomdákat és hirlapkiadást; a sajtó-

termékeket kiadásuk előtt, kijelölt censorok által előlegesen megvizsgáltatta; megtorlásul pedig rövid uton megintéssel, birsággal, engedély-megvonással, a kiadás megtiltásával, vagy végre a cautió elvesztésével sujtotta. De megindítható volt azonfelül még a bünvádi eljárás is.

A szárazföldi országokban a szabadsajtó iránt a francziaországi 1791. évi események után megindult mozgalom hozzánk is elhatott ugyan, azonban csak az 1848. évben, Közép-Európa nemzeteinek eme a közszabadságok kivivásában korszakot alkató történeti évében, jutott nemzetünk ahhoz az erőhöz, hogy a sajtójogról törvényt alkosson. A márcziusi napok hozták meg a nagy fordulatot, midőn a többi mívelt nemzetekkel ugyszólván egy napon tettük meg a nagy lépést (pl. Ausztria, Poroszország). Még abban az évben megalkották az 1848. évi sajtótörvényt, mely legközelebb állott akkor az 1830. évi szabadságharczból született szabad belga királyság sajtójogszabályaihoz.

Az 1848. évi magyar kormány még kiadta a törvény végrehajtásához szükséges rendeleteket, de azután a bekövetkezett események alatt a magyar sajtójog a hadijog uralmának esett áldozatul, miglen az osztrák jog költözvén be országunkba, az 1852. évi sajtópatens foglalta

el a sajtójog területét Szent-István király egész birodalmában.

A hatvanas évek eseményei azonban ezt a szabályozást is halomra döntötték, midőn ujra a katonai biróságok gyakorolták saját utasitásaik szerint a sajtó megrendszabályozásának jogát. Az 1865. évi juniusi királyi leirat alapján ezután ujra a kir. helytartótanács vette át a sajtóügyek vezetését, a kir. leirathoz csatolt utasitás alapján, mely a sajtójogot ideiglenesen szabályozza. Átvette tehát ugyanaz a hatóság, mely egy évszázadon át alkalmazta a praeventiv sajtó-jogszabályok egész sorát, és mely csak az ismert márczius 15-ki események nyomása alatt tett közzé szabadabb mozgást engedő sajtórendtartást.

Ez a rövidéletü 1865. évi sajtórendtartás az osztrák büntető törvényekre támaszkodva állapitotta meg a sajtódelictumokat, azonban az eljárást már a hazai biróságok szervezetéhez (megyei, városi, kerületi törvényszékek, kir. itélőtábla) alkalmazkodva szabályozta; a királyi ügyigazgató és tiszti ügyész vádhatóságát körülirta és elrendelte a tárgyalások nyilvánosságát és szóbeliségét.

Az 1860. évi október 20-ki királyi leirattal visszaállitott magyar királyi helytartótanács utóbb az 1867. évi február hó 17-én kelt kir.

leirattal megszünt és helyébe jött az 1848. évi törvények alapján alakult magyar királyi kormány, a felelős ministerium és ezzel a magyar jog visszaállitott uralma.

Rövid időre reá kiadta a m. kir. igazságügyminister az 1867. évi május 17-én (307. eln. sz.) kelt rendeletét, melyben az 1848. évi sajtótörvényt ujra életbelépteti és a sajtóvétségek felett itélendő esküdtszékek felállitása iránt intézkedik. Esküdtszéket állitott fel e rendelet: Pesten, Debreczenben, Eperjesen, Kőszegen és Nagyszombatban, mint a kir. itélőtábla és a kir. kerületi táblák székhelyein. Ugyanez s a kiegészitéseül utóbb kiadott több más rendelet szabályozta a sajtóbünvádi eljárást.

Már a sajtóesküdtszékek székhelyeinek kijelöléséből kitetszik, hogy az 1848. évi sajtótörvény hatályát a hivatkozott rendelet nem terjesztette ki a magyar korona egész területére. Ez azért történt, mert Erdélyre, Horvát-Szlavonországra, a határőrvidékre és Fiuméra nézve még függő közjogi kérdések forogtak fenn; a magyar korona e részeiben tehát továbbra is érvényben maradt az osztrák 1852. évi sajtórendtartás.

Horvát-Szlavonországra nézve »a közjogi vitás kérdések kiegyenlitése iránt létrejött egyezmény« az 1868. évi XXX. czikkbe foglaltatott,

melynek 47. és 48. §§-ai szerint a társország igazságügyi és törvénykezési tekintetben, és e feladatok minden fokozatán teljes autonomiával birván, a magyar sajtójog e területről természetesen végkép lemaradt. Azonban ugyanezen törvény 66. §-a e törvénykezési autonom jogkörből mégis kivette Fiume várost és kerületét, melyre nézve a törvénykezési rendezkedést a magyar kormány csak 1871. évi szeptember 14-én kiadott rendeletével hajtotta részben végre; t. i. akként, hogy Fiuméban m. kir. törvényszéket állitott fel, (mely müködését még azon év november 1-én kezdette meg), azt a pesti kir. táblához csatolta, és igy a fennállott Fiumemegyei törvényszékkel, valamint a zágrábi első- és felsőbbfoku biróságokkal való viszonyát megszüntette. A magyar sajtójog azonban itt sem lépett életbe, hanem továbbra is érvényben maradt az 1852. évi osztrák sajtópatens.

Erdélyben, melyről az unió részletes szabályozása iránt hozott 1868. évi XLIII. t.-cz. intézkedik, ugyane patens szintén érvényben maradt, és pedig 1871. évig, midőn a május 14-én (1498. I. M. E. sz.) kelt igazságügyministeri rendelet azt lényegesen módositotta, a sajtóbünvádi eljárást a magyar sajtójognak megfelelően átalakitotta s az esküdtszéki intézményt behozta.

Végül a határőrvidék közjogi rendezése

következett, természetesen olyformán, hogy a határőrvidék, közjogi területe szerint egyrészt Horvát-Szlavonországhoz, másrészt Magyarországhoz visszacsatoltatott. A magyar határőrvidékre nézve (bánsági és titeli) az 1873. évi XXVII. t.-cz. intézkedett a rendezkedésről. E törvény 16. §-a szabályozta ideiglenesen e jogterületen a törvénykezést, felhatalmazván a m. kir. igazságügyministert, hogy a magyar jogot a helyi és átmeneti viszonyok figyelembe vételével esetről-esetre rendeleti uton léptesse életbe. Ez megtörtént az 1872. évi október 8-án (31720. sz.) kelt igazságügyministeri rendelettel, melynek XIV. czikke kifejezi, hogy »a sajtóügyekben való eljárásra nézve a hadügyministeriumnak 1864. évi julius hó 1-én kelt körrendeletében foglalt határozatok kizárásával az 1862. évi deczember 17-én kelt sajtószabályok követendők«. Itt azonban az idézett rendelet nem hozta be az esküdtszéket, hanem a IX. czikkben »a büntető eljárást és biráskodást a sajtóvétségek és kihágások eseteiben« a kir. törvényszék hatásköréhez tartozónak mondta ki. Ez a szabályozás több törvényszék területét érintette (Karánsebes, Pancsova, Fehértemplom és Ujvidék) és részben egy azon törvényszéknél vegyes biráskodást: sajtószakbiróságot és sajtóesküdtszéki biróságot eredményezett.

Az 1871. évi XXXI., XXXII. és XXXIII. t.-czikkek alapján szervezett kir. biróságok és kir. ügyészségeknek 1872. évi január 1-jével megkezdett müködése a magyar sajtójogra csak a sajtóbiróságok székhelyei és a vádhatóság tekintetében hozott változást, valamint abban, hogy a biróság tagjai — a volt pesti kir. itélőtábla és kir. kerületi táblák küldöttségei helyett — az elsőfolyamodásu kir. törvényszékek birái lettek.

Az 1848. évi XVIII. t.-czikken alapuló magyar sajtójogban nagy változást idézett elő az 1880. évi XXXVII. törvényczikk alapján életbeléptetett Büntetőtörvénykönyv (1878. évi V. t.-cz.); és pedig életbelépett emez, és a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv (1879. évi XL. t.-cz.) 1880. évi szeptember hó első napján. Az idézett életb. törvény 7. §-a ugyanis azt mondja: *„A sajtótörvényt tárgyazó 1848. évi XVIII. t.-cz. 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 15., 16., 18., 19., 20., 24. és 26. §§-ai helyébe a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv megfelelő intézkedései lépvén: az idézett törvényczikk többi szakaszai, a jelen törvény 46. §-ában foglalt változtatással érvényben maradnak.“*

„Nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségek eseteiben az 1848. évi

XVIII. t.-cz. 13. és 33. §§-ai alapján felelősségre vonandó személyekre nézve a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyvnek a felelősséget tárgyazó mindazon intézkedései, a melyek az 1848. évi XVIII. t.-cz. 13. és 33. §§-aiból folyó felelősséggel ellentétben állanak, nem alkalmazandók."

„Az ország erdélyi részeiben és a polgárositott határőrvidéken az ott érvényben levő sajtórendtartásoknak mindazon rendelkezései, melyek a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv intézkedéseinek tárgyát nem képezik, — beleértve a nyomtatványokban foglalt büntetendő cselekményekért való különös felelősség szabályozását tárgyazó intézkedéseket is — továbbra is hatályban maradnak."

„A hatályban hagyott jogszabályokba ütköző cselekmény, vagy mulasztás, ha arra három hónapi időtartamot meghaladó szabadságvesztés-büntetés van megállapitva: vétséget, ellenesetben pedig kihágást képez."

Ugyanott a 48. §. továbbá mondja: *„Fiumét illetőleg felhatalmaztatik az igazságügyminister, hogy a magyar büntetőtörvénykönyveket külön rendelettel léptesse ha-*

tályba, és ezen rendeletben, a kihágásokat illetőleg, az ottani viszonyoknak megfelelő módositásokat megtehesse." Ez megtörtént az 1880. évi aug. 28-án (2380. I. M. E. sz.) kibocsátott rendelettel, mindamellett Fiuméban azért még az 1852. évi sajtórendtartásban foglalt eljárás maradt érvényben megfelelő módositással; és esküdtszék nem állittatott fel.

A magyar büntetőtörvénykönyvek életbelépésével 1880. évben Magyarország területén a jogegység abban gyarapodott mégis, hogy a nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekmények meghatározásai és büntetési tételei egyenlőkké váltak; a különbség a már megjelölt külön jogterületeken a sajtórendőri és a sajtóbünvádi eljárás, valamint különösen a sajtójogi felelősség jogszabályaira szoritkozott.

Most már ez a különbség is megszünt, mert az 1897. évi XXXIV. t.-cz., mely a magyar bünvádi perrendtartás (1896. évi XXXIII. t.-cz.) életbeléptetéséről intézkedik, 27. §-ában kimondja, (3-ik bek. 2., 3., 4. pont) hogy hatályukat vesztik: *„az 1867. évi márczius 17-ről a sajtóviszonyok tárgyában kiadott bel- és igazságügyministeri rendelet, továbbá az 1867. évi május hó 17-én és julius hó 25-én kiadott igazságügyministeri rendeletekben, valamint az ezeket módo-*

sitó és pótló rendeletekben foglalt sajtóeljárási szabályok;" — továbbá *„az országnak a Királyhágón túl fekvő részeiben, valamint Fiume városában és kerületében az 1852. évi május hó 27-én kibocsátott sajtórendtartás, illetőleg az 1853. évi julius hó 29-én kibocsátott büntetőperrendtartás, az ehhez később kiadott rendeletek*, továbbá *az igazságügyi és belügyministereknek 1871. évi május hó 14-éről kelt három rendelete, valamint az 1872. évi április hó 22-éről kelt rendelete;"* — végre *„a polgárositott magyar határőrvidéken az 1862. évi deczember hó 17-éről kibocsátott sajtószabályok"*. Ugyanezen törvény (1897. XXXIV. t. cz.) 21. §-a pedig igy intézkedik: *„Az 1848. évi XVIII. törvényczikknek érvényben levő rendelkezései a bünvádi perrendtartás életbelépésének napjától kezdve az országnak a Királyhágón túl fekvő részeiben*, továbbá *a polgárositott határőrvidéken, valamint Fiume városában és kerületében is hatályba lépnek."*

Az itt felsorolt törvényes intézkedéseknek az az eredménye, hogy az 1878. évi V. t cz. 5. §-a és az 1879. XL. t. cz. 2. §-a (a büntető törvénykönyvek) értelmében az anyagi büntető jog, az 1897. évi XXXIV. t. cz. 2. §-a értelmében pedig a birói szervezet és az alaki bün-

tető jog, — végre ugyanezen törvény fentidézett 21. §-a értelmében a sajtójog anyagi és alaki része. „*A magyar állam egész területén — Horvát-Szlavonországok kivételével*“ — harminczkét évig tartó küzdelmes törvénykezési viszonyok után a magyar törvényhozás által végre egységessé tétetett.

A magyar sajtójogot alkotó 1848. évi XVIII. t. cz. azonban, mint már fentebb volt róla emlités, 1880. évben a büntetőtörvénykönyvnek életbelépésével, számos szakaszát vesztette, néhányat pedig még hatályon kivül helyezett a büntetőperrendtartás életbeléptetését tárgyazó törvény már idézett 27. §-a, és pedig az 1848. évi XVIII. t. cz. 17., 21., 22., 23. és 29. §§-ait, ugy, hogy a sajtótörvénynek eredetileg negyvenöt szakaszban foglalt jogszabályaiból huszonhárom szakasz ujabb törvényes szabályozást nyert, és igy a kisebbik része, azaz huszonkét szakasz maradt csak érvényben továbbra is.

A magyar sajtótörvény bevezetésében a következő kijelentést tartalmazza: „*Az előző vizsgálat eltöröltetvén örökre, s a sajtószabadság visszaállittatván, ennek biztositékául ideiglenesen rendeltetnek* . . . .“ E szavak hiven tükrözik vissza a törvény keletkezését megelőző küzdelmeket a sajtószabadságért. Történelmi becscsel birnak ezek a szavak, — de

közjogilag kifogás alá esnek; mert az előző vizsgálatot nálunk soha törvény nem szabályozta, tehát annak eltörlését törvény nem is mondhatta ki. Helyesen az csak a tilalmat mondhatta volna ki. Ebből folyólag a sajtószabadságnak visszaállitása iránt tett kijelentés közjogunk egy sarkalatos jogtételét gyengiti, t. i. azt, hogy csak törvény korlátozhat és mondhat ki tilalmat a szabad mozgásban a köz- vagy magánérdeknél, a köz- vagy magántevékenységnél egyaránt.

A törvény e bevezetésének van azonban két szava, mely jelenleg is actualitással bir, t. i. az, hogy e törvényt *a sajtószabadság biztositékául tekinti*, és hogy mindaz, amit rendel, csak *ideiglenes* intézkedés.

Számos hibái és hézagai mellett, — azt el kell ismerni, — a sajtószabadság garantialis alapjául ez a törvény mégis bevált, mert azt az egyet mint alapfeltételeül nélkülözhetetlent biztositotta, — hogy a sajtó ellen a praeventiv eljárást lehetetlenné tette. Ámde fogyatkozásai immár, több évtizedes gyakorlati tapasztalatok folyamán oly kirívók lettek, hogy a reform iránt a kivánalom mind hangosabbá és sürgetőbbé vált; sőt a képviselőház 1898. évi márczius 1-én tartott ülésében már egyenesen arra utasitotta az igazságügyministert, hogy »egy

rendszeres *végleges* magyar sajtótörvényről készittessen javaslatot s terjeszsze azt a Ház elé«.

Ily körülmények közt a magyar sajtótörvény érvényének kiterjesztése a jogegység érdekében bár kivánatos, sőt szükséges volt, a magyar sajtójog életében még valami nagyobb előnyt vagy kedvező fejleményt nem jelent; annyival kevésbbé, mert egyik lényeges alkotó része: felelősségi rendszere korhadt, és tarthatatlan. Hozzájárul, hogy a büntetőtörvénykönyv néhány igen lényeges része, — mely a sajtójog anyagi jogszabályait érinti, — a sajtótörvény intézkedéseivel nincs összhangban, és e miatt a mindinkább fejlődő sajtótörvénykezés folyamán a judicaturára nehéz feladatok várnak.

Lehet, hogy a büntetőtörvénykönyvekről készülő novella e bajokon némileg segiteni fog; nevezetes marad azonban az, amit a felsorolt történeti adatokból levonhatunk, hogy az 1848. évben amugy sebtében készült ideiglenes törvény, félszázadot meghaladó idő után tud csak érvényre jutni Magyarország egész területén.

* * *

E kézikönyv *beosztására* nézve szolgáljon magyarázatul, hogy a magyar sajtójogot lehetőleg rendszerbe foglalva iparkodik ismertetni, és ebben a magyar büntetőtörvénykönyv és

sajtótörvény, valamint a bünvádi perrendtartás nyomdokait követi. Tárgyalni fogja ennélfogva külön részekben az anyagi és alaki jogszabályokat, a sajtórendészetet, és jegyzet-rovatában tekintettel lesz a sajtót érintő egyéb nemü törvényes intézkedésekre.

A törvényes intézkedéseket a törvény megjelölésével és szószerinti eredeti szövegével adja; a rendeletekben foglalt idevágó intézkedéseket kivonatilag közli; és a szükséghez képest a fejezeteket bevezető ismertetéssel látja el; az egyes törvényszakaszok magyarázatát pedig az alájuk irt jegyzetekben fejti ki, ugy, hogy feladatának mint gyakorlati kézikönyv mindenben megfeleljen.

I. KÖNYV.

Anyagi jogszabályok.

I. FEJEZET.

Általános rész.

A magyar sajtótörvény nem mondja ki elvi szabályként, hogy a magyar büntetőjogi általános határozatok a sajtójogra is érvényesek. Rendszeres magyar büntető törvénykönyv hiján akkor még nem utalhatott ilyen általános határozatokra, mint az pl. már a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyvben (1879. évi XL. t.-cz. 12. §-a) megtörténhetett. A magyar büntető törvénykönyv általános határozatai azonban kiterjednek a korábbi keletü törvénynyel szabályozott magyar sajtójogra is, egyszerüen ama jogi tantételnél fogva, hogy a sajtójog különjog ugyan, de az általános büntetőjognak egy része, tehát ez utóbbinak általános rendelkezéseit követi mindabban, amit onnan a különjog ki nem vett és külön nem szabályozott. Megerősiti ezt a magyar büntető törvénykönyvnek Második

2

Része, mely a sajtó utján elkövetett összes büntetendő cselekményeket rendelkezéseibe befoglalta; és megerősiti még a büntető törvénykönyvek életbeléptetéséről szóló 1880. évi XXXVII. t. cz. 7. §-a, mely megjelölvén ama szakaszokat, melyek a sajtótörvényből hatályukat vesztik, — a büntető törvénykönyv megfelelő intézkedéseit rendeli helyükbe; e megfelelő intézkedések pedig nyilván csakis a büntető törvénykönyv általános határozatainak érvénye alá eshetnek.

A magyar büntetőtörvénykönyv általános része az anyagi jogszabályokat az I—IX. fejezetekben tárgyalja, melyekből a sajtójogot a törvénykezés folyamán némelyik igen közelről érdekli, némelyik meg csak közvetve érinti; némelyik pedig a külön jogszabályozásnál fogva nem alkalmazható.

A B. T. K. II. fejezetéből a 7—11. §§-ok a sajtótörvénykezés folyamán is alkalmazásba jöhetnek. Ugyanis a 7. §-ban kiemelt büntetendő cselekmények közt vannak nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségek, nevezetesen: a 134., 140., 141., 149. és 158. §§-okban foglaltak; és a B. P. 562. §-a nyilván ide czéloz, midőn arra az esetre, a mikor a nyomtatvány készültének helye a magyar állam területén kivül esik, azt a sajtóbiróságot jelöli meg illeté-

kesnek, melynek területén az incriminált nyomtatványt forgalomba hozták. E szerint kétséges volna a 7—11. §-ban foglalt jogszabály alkalmazása, — ha az incriminált nyomtatvány magyar területen egyáltalán terjesztésre nem került. Ámde sem sajtótörvényünk, sem az idézett 562. §., sem más törvényünk nem fejezi ki azt, hogy csak az az incriminált nyomtatvány esik a mi törvénykezésünk alá, mely magyar területen készült, vagy terjesztetett; tehát adott esetben a bünper meginditható és csupán az marad vitás, hogy mely sajtóbiróság lesz illetékes. Az 1867. évi május 17-iki sajtórendtartás mind amaz eseteket, melyekben a nyomda, kiadó és szerző ösmeretlen, vagy külföldi, — feltétlenül a pesti sajtóbirósághoz utalta. Actualitással bir az itt felvetett kérdés ugy az elkövetett sajtódelictum üldözésére, valamint a birói illetékességre nézve, ha pl. magyar honos felségsértésre való egyenes felhivást (134. §.), vagy királysértést (140. §.) követ el külföldön, és a sajtóközlemény magyar földön nem terjesztetett.

A B. T. K. III. fejezetéből a 62. és 63. §§-ok a sajtójog lényeges részei; róluk a megfelelő helyen található a magyarázat.

A B. T. K. IV. fejezete (65—68. §§.) elesik, mert a sajtó utján elkövetett büncselekmények-

nek kisérlete nincs. Előfordulhatnak ugyan jelenségek, melyek a kisérlet látszatát tüntetik elő, — azonban ezek másnemü büntetendő cselekmények megállapitására vezetnek. Pl.: a sértő közlemény kefelenyomatának felmutatása a támadott előtt bizonyos czélból, ami a B. T. K. 351. §-ában körülirt zsarolásra vall.

A B. T. K. V. fejezete (69—74. §§.) a bünrészesség jogszabályait, az általános büntetőjogi felelősség rendszerét foglalja magában. Alkalmazásuk a magyar sajtójogban ki van zárva, az 1848. évi XVIII. t.-cz. 13. és 33. §§-aiban külön szabályozott, fokozatos felelősségi rendszernél fogva. Azonban a felbujtóra és tettes-társra vonatkozó sajtójogi felelősségről a felelősségi rendszer (sajtótörvény 13. és 33. §§.) méltatásánál, illetőleg az »egyenes felhivás« mint felbujtó cselekménynél (B. T. K. 158., 171. §§.) lesz szó; valamint a sajtórendőri résznél is.

A B. T. K. VI. fejezete (75. §.) a szándék és gondatlanságról szól. Sajtódelictumot, a cselekmény természeténél fogva, de a törvény szerint is, csak szándékosan lehet elkövetni. A szándékosság kérdése felvethető ugyan egy-egy vádlottal szemben, azonban ez nem érinti a cselekmény büntetendőségét, — csak azt eredményezheti, hogy a felelősség áthárul a felelősség más fokozatán álló közreműködőre. Gyakran található

a sajtóperben a gondatlansági elem is, melyet a védelem szeret felhasználni a felelősség távolabbi fokozatán, pl. a szerkesztőnél, kiadónál, akik elővigyázat és kellő figyelem hiján nyujtottak alkalmat az incriminált közlemény terjesztésére. Némely külföldi törvényhozás ezt a nyilván fenforogható gondatlansági elemet alapul is vette egy külön felelősségi rendszer megconstruálására, — azonban a mai magyar sajtójogban ennek helye nincs, — a felelősség a rendszer minden fokozatán feltétlen, és egyenlő; a mi igazságosnak, de még talán méltányosnak sem tartható, adott esetben tehát az itélő biró a törvény szigorát a következményekben igyekszik enyhiteni.

A B., T. K., VII. fejezetének a beszámitást kizáró, vagy enyhitő okairól szóló szakaszai (76—94. §§.) közül az egy 76. §. az, mely alkalmazásában kételyeket ébreszthet. Ha maga a sajtó utján közzétett elmemű már a tartalmából is megzavart elmetehetség szerzeményének kétségtelenül felismerhető, — akkor maga az objectum nem válik be sajtódelictumnak; ha pedig a feleletre vont személy az, aki a 76. §. alá esik, akkor a felelősség áthárulhat a felelősségi fokozatban hozzá legközelebb állóra. Ámde itt beáll az a kérdés, vajjon tudta-e az utóbbi előzőjének azt az állapotát, mely feleletre voná-

sát kizárja? Ha tudta: amannak a felelősségét nyilván a saját felelősségével helyettesitette. A védelem nem ritkán igyekszik a 79. §-nak: a jogos önvédelemnek is szerepet szoritani a sajtóperben, különösen a rágalmazási és becsületsértési esetekben, szemben a megelőző jogtalan személyes megtámadással. Azonban ennek mint mentő, azaz a beszámitást kizáró oknak a sajtóperben nyilván helye nincs; mert a támadás nem közvetlen — a sajtó közvetitette — és a viszonttámadás tehát amannak elháritását nem eredményezheti; és igy sem nem alkalmas, sem nem szükséges.

A B. T. K. VIII. fejezete a bünhalmazatról szól. (95—104 §§.) Előfordulhat, hogy egy-egy közlemény a törvény több szakaszába ütköző sajtódelictumot hoz létre, azonban — a sajtó utján elkövetett büncselekmények természeténél fogva — a 95. §. esetei még sem következhetnek be, mert a közzétételi actus egymagában még nem az az egy cselekmény, melyet a 95. §. megkiván, — és mert ez az actus a közlemény tartalma szerint egyes sajtódelictumokra (anyagi halmazat) szétválasztható, és viszont a több egy tényálladékba össze nem vonható. A B. P. 19. §-ának utolsó bekezdése különben e fejezet §§-ainak alkalmazásánál lényeges befolyással van, midőn t. i. kimondja, hogy a nyomtatvány

utján elkövetett büncselekmény iránti vád, -- ha esküdtbiróság elé tartozik, -- másnemü büncselekmény iránti váddal nem egyesithető, hacsak nem ismét sajtóperbeli váddal. A sajtóperekben tehát a bünhalmazatnak inkább csak az összbüntetés kiszabására vonatkozó 96. és 104. §§-ai nyernek gyakrabban alkalmazást.

A B. T. K. IX. fejezetében (105—125. §§.) a bünvádi eljárás meginditását és a büntetés végrehajtását kizáró okok körül, — minthogy azok a sajtójognak is lényeges kiegészitő részei, — csupán a magyar sajtótörvénynek attól eltérő külön elévülési szabályaira kell figyelemmel lenni. De ezekre is csak annyiban, a menynyiben az elévülés a bünvádi eljárás meginditásának határidejét szabja meg; mert a jogérvényesen megállapitott büntetés végrehajtásának elévülését a magyar sajtótörvény külön nem szabályozván, — a B. T. K. IX. fejezetének intézkedései alkalmazandók; ép úgy alkalmazandók továbbá az elévülés félbeszakitását és hatályát, valamint a sértett fél inditványára üldözendő büncselekményeknél a magáninditvány idejét és jogositását szabályozó szakaszok is. Különös figyelmet érdemel a B. T. K. 115. és 116. §§-nak a »közremüködőkre« vonatkozó szabálya, mely kiterjed a sajtóügyi felelősség egész fokozatára. (Lásd 3. és 4. sz. a.)

1. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. I. §. Gondolatait sajtó utján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti.

Jegyzet. Ez a sajtószabadság proclamálása! Ez a szakasz helyezi a sajtó szabadságát a törvény oltalma alá. Jelentősége abban van, hogy a sajtó szabad mozgása immár csak törvényben korlátozható, — rendeletileg többé nem. Az 1848. évi sajtótörvény e korlátokat meg is vonta úgy a sajtóvétségek, valamint a sajtótermékek terjesztése körül követendő sajtórendőri szabályok megállapitásával.

A gondolatközlés nemei közt kétségtelenül a sajtó az, mely kihatásánál fogva a legfontosabb, mert a gondolat itt megrögzitett alakjában állandóságot és maradandóságot nyer késő időkig; hatása pedig, — épen ezért, és mivel átalánosan hozzáférhető egészen a legbensőbb magányig, — ellenőrizhetetlen. Igaz ugyan, hogy a gyülekezeten nyilvánosan kiejtett szavakban hirdetett gondolat hatása közvetlenebb, mert e hatás meg- és elragad s igy azután a veszély közvetlenebbül állhat be: ámde a legerősebb hang is térben és hatásban természeténél fogva szűkebb határok közt mozoghat csak, és legott ellentmondásra, ellen-

hatásra, sőt letiltásra nyujt alkalmat; tehát az ellenőrzés is közvetetlen. Ellenben a sajtóközleménynél az olvasó saját reflexióit lassan és biztosan érvényesitheti és az igy recipiált gondolat maradandóbb hatással van reá.

Ez a törvényszakasz egyuttal tulajdonképen definitiója a sajtóközlemény »szerző«-jének, kinek személyét abban az egyénben jelöli meg, a ki gondolatait közli. Itt azonban a törvény »gondolatait«, szavát nem lehet oly szorosan magyarázni, hogy csak akkor »szerző« valaki, ha saját gondolatait közli. Mert lehet a gondolat másé is; olyan is, melyet emez sajtó utján való közlésre nem szánt, amaz ellenben elsajátit és nyilvánosságra bocsát. Ép ugy lehet a gondolat olyan, mely már sajtó utján napvilágot látott, melyet azonban más valaki felujit és hatályosabb módon terjeszt. A szoros magyarázat ellen szól maga a sajtójogi felelősség rendszere, mely megengedi, hogy a szerző ösmeretlen maradjon, ha a felelősség sorrendjében a feleletre vont annak megnevezését megtagadja.

Ez a szakasz még más figyelembe veendő elemet is tartalmaz. Ugyanis a gondolatközlés, ha sajtó utján történik, a törvény szerint, de természeténél fogva is többféle tevékenységet kiván meg. A gondolatot ugyanis meg kell

fogalmazni, kinyomatni, sokszorositani és terjeszteni. Mindezt a legritkább esetben végzi égy és ugyanazon ember: tehát közremüködőkre van szüksége a szerzőnek. Ez az a pont, melynél a felelősségi kérdés felmerül; és mely a különböző felelősségi rendszerek megconstruálására alapul szolgált; nálunk pedig az 1848. évi sajtótörvényben az általános büntetőjogi felelősségi szabályoktól eltérő külön szabályozást eredményezett.

2. sz.

1878. évi V. t.-cz. 63. §. Nyomtatvány alatt értetik valamely iratnak vagy ábrázolatnak, nyomda, metszet, minta, gép vagy más mesterséges készület vagy vegyészet által eszközlött többszörösitése.

Jegyzet. A hatályát vesztett 2. §-a az 1848. évi sajtótörvénynek az ő 1. §-ának megfelelően szintén ad definitiót a következő bevezetéssel: »Sajtóutoni közlés alatt értetik: . . .« A definitió törvénybeiktatása kétségtelenül szükséges, mivel a törvény mindenütt egyszerüen »nyomtatványt« mond ott, ahol valamely delictum elkövetésének ezt a módját rendelkezéseinek körébe vonja és mintegy elkülöniti a nyilvánosság emez eszközét a többitől. E definitió

szélesebb kört is ad a »nyomtatvány« szónak, mint a sajtótörvény érvényben volt 2. §-a, melybe a sokszorositás mai számos legkülönbözőbb, néha igen egyszerü eszközei alig vóltak belevonhatók.

Ma e téren már alig merülhet fel vitás kérdés, mert a törvényszakasznak az a kijelentése, hogy a többszörösitésnek bármely »gép vagy mesterséges készület« (készülék) által kell történni: ez a két szó magában foglal minden modern sokszorositó módot, még azt a legegyszerüebbet is, melyet vegyténtával bárki otthon kis levonó készülékén maga végezhet, és ugyszólván csak egyet zár ki, t. i. a kézirást, — még a tömeges kézirást is.

Érdekes, de még aktuális értékkel nem bir, a fonograf (hangiró), mely a nyomtatvány és gyülekezet, eme két nyilvános gondolatközlési mód mindegyikéből egy-egy részt magában foglal. Jogi állása még szabályozatlan. Még érdekesebb a budapesti Telefon-Hirmondó jogi állása, mely hasonló természetü; és itt már a szabályozásban, melyet a keresk. ministernek 1893. évi decz. 3-án (Rt. 1893 : 2539.) és 1894. évi szeptember 26-án (Rt. 1894. II. k. 450. l.) kelt rendeletei külön engedély-okmányban végrehajtott, 1848. évi sajtótörvény rendelkezéseinek lényeges részeit megtaláljuk. Nevezetes azonban az,

hogy ezt a szabályozást, mely nyilván a gondolatközlés szabadságát érinti, a kereskedelmi minister az 1888. évi XXXI. t.-czikkre alapitja, mely a táviró, távbeszélő és villamos-jelző állami monopóliumát alkotta meg.

3. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 13. §. Sajtóvétségért büntettetik: a szerző; ha ez nem tudatnék: a kiadó; ha ez sem tudatnék: a nyomda vagy metszde tulajdonosa.

1848. évi XVIII. t.-cz. 33. §. Minden czikkekért, melyek valamely lapban megjelennek, ha a szerző felelősségre nem vonattathatnék, a nyilatkozatban kijelölt felelős személyek is felelet-teherrel tartoznak. E felelősség kiterjed azon czikkekre is, melyeket más lapból vagy könyvből kölcsönöznek; ilyen átvételi esetben a büntetés a szerzőénél vagy első közlőénél mindig kisebb lévén s a maximumig soha sem terjedhetvén.

Jegyzet. A sajtótörvény e két szakasza alkotja meg a sajtójogi felelősségi rendszert. Sajtódelictumért feleletre csak az vonható, a kit a sajtótörvény ilyenül kijelöl. Nem alkalmazhatók tehát az e nemü büncselekményeknél a B. T. K.-nek (V. fej.) a részességre vonatkozó

jogszabályai. A felelősséget a törvény fokozatban állapitja meg; és pedig a 13. §. a *közönséges*, a 33. §. pedig az *időszaki* sajtótermékekre állit fel külön-külön fokozatot; de egyuttal e fokokat egymástól elkülöniti ugy, hogy az egyik fokon feleletre vont kizárja a többi fokon levők feleletre vonását, olyképen azonban, hogy az utolsó fokon levő mindig áthárithatja a felelősségét az előző fokon levőre, feltéve, hogy az »tudatik« vagy »feleletre vonattathatik«. A felelősség áthháritása tehát irányát az utolsó foktól az elsőig fokról-fokra tartozik követni; megforditani azonban azt nem lehet. A már megindult sajtóperben ez az áthháritás a vádiratra beadható kifogások (B. P. 572. §.) időpontjáig bir hatással.

A fokozat a *közönséges sajtótermékeknél* (pl. könyv, füzet, röpirat) igy áll: 1. szerző; 2. kiadó; 3. nyomdatulajdonos; a »felelet-teher« áthháritása tehát kezdődik a nyomdatulajdonosnál, aki előzőjét, a kiadót nevezheti meg, a kiadó pedig előzőjét, a szerzőt. A szerző, aki eszerint az első fokon felelős személy, már felelősségét másra át nem ruházhatja, az alábbi fokokon levő közreműködőket a felelősségi körbe bele nem vonhatja; mert emezek, mihelyt előzőjüket megnevezték és az feleletre vonható, — a felelősségi körből végkép kiesnek; perbe nem foghatók.

A fokozat az *időszaki sajtótermékeknél* (pl. hirlapok, folyóiratok, a sajtótörvény 30. §. 1. pontjának és a 33. §. szövegének egybevetésével igy áll: 1. szerző, 2. felelős szerkesztő, 3. kiadó, 4. nyomdatulajdonos. Fel kell emliteni itt, hogy időszaki lapoknál a törvény a szerző után másodfokban egy közvetetlen felelős személy bejelentését kivánja meg és ez lehet a felelős kiadó, vagy a felelős szerkesztő; a gyakorlat azonban, nyilván külföldi példák után indulva, mindig csak a felelős szerkesztő bejelentését tartja meg. A felelősség átháritása itt épugy, mint az előző szakaszban irt módon, a nyomdatulajdonosnál kezdődik és innen fokról-fokra a szerzőig megy. Közbeesvén még egy uj fok: a felelős szerkesztőé. Tulajdonképen azonban az életben ugy fordul meg az áthárítás, hogy az az időszaki sajtónál rövidebb utat tesz meg, mert mig pl. a könyvnél rendesen csak a nyomda bizonyos, melyből kikerült, és igy a nyomozás itt kezdi a felelősségre vonást, innen térvén át esetleg a kiadóra, utóbb a szerzőre, addig a hirlapoknál a nyomozás a bejelentett felelős szerkesztőnél kezdheti és innen már csak egy fokra, a szerzőre térhet át.

Az igy ismertetett fokok mindegyikén találhatók azonban felelős személyek többes számban is, pl. szerző- és kiadótársak; szabály az, hogy

ezek felelősségi köre is egyenlő, és szabály az, hogy ezeket az egy fokra tartozó felelősségi köröket más fokra átvinni nem lehet. Azon az uton, melyet a sajtóközlemény megfogalmazásától kezdve az olvasóközönségig megtesz, még egyéb számos közremüködő található. A szerző iródiákja — a beküldő, a kiadóval való közvetitője, — a kiadó és nyomdatulajdonos közti érintkezés intézői, a nyomda személyzete, nagyobb hirlapi vállalatoknál a szerkesztőség segédmunkásai, correctorok, a terjesztők és árusitók. Amint látjuk, számos ága a különböző tevékenységnek hozza létre a nyomtatványt sajtójogi értelemben, és a törvény a felelősséget mégis csak ama négy fokban megjelölt tevékenységre szoritja és a többi részesedők felelősséget kizárja.

A ratio legis az, hogy a sajtónak az anonymitás előnyét biztositsa és a sajtó szabad mozgását a zaklatásoktól megóvja. A közérdek megóvása néha nagy hullámokat ver fel, éles támadásokra visz; és ott, ahol a motivumok tiszták, nemesek, nem ritkán akad ember, aki azért a törvény és nyilvánosság előtt helyt áll; a törvény ezt megengedi, elfogadja — és a többit nem kutatja, de megjelöli, hogy a közremüködők közül kié a helytállás joga és terhe, Ezzel korlátot szab a további kutatásnak és feleletrevonásnak szemben a többi részesedők-

kel, akiknek lánczolatában az iródiáktól a szedőig, egy felzaklatott sokaságot találna. Ezek a szempontok mai sajtótörvényünknek elvi alapjai, mértékadók tehát a felelősség körül felmerülő vitás kérdések eldöntésénél mindenekelőtt.

A törvény által felelős személyeknek kijelöltek mindegyike más-más tevékenységet fejt ki, a törvény azonban azt a tevékenységet, melyre a felelősséget kirótta — nem irja körül; csak puszta szóval (szerző, kiadó, szerkesztő, nyomdatulajdonos) mutat mindegyikre, akit felelőssé tett. Ámde a gyakorlati életben, — ahol kevés az önzetlen munkás, aki másért a törvény előtt helyt állani kiván, aki a bevádolt elmemüvet sajátjának vallani kész, — gyakran akad vitás kérdés, melyet épen a feleletre vontak egymás ellenében terhelőleg vetnek fel aziránt, hogy a perbefogott csakugyan azzal a minőséggel bir-e, melyet a törvény felelősségének és helyének a felelősségi fokozatban előir? Megokolt tehát velük egyenként foglalkozni.

Szerző. (Lásd a jegyzetet az 1. számnál.) Ha valaki maga és egyedül irja meg azt, amit sajtó utján közölni kiván, — ha maga sokszorositja valamely gépen és küldi szét a példányokat, — akkor a felelősségi fokozat mind-

egyike ő benne egyesül; vitás kérdés ez esetben nem támadhat, — csak néha nehézség a szerző kinyomozása körül. Ha többen közös elhatározással fogalmaznak meg egy iratot s mindannyian azzal a szándékkal, hogy az sajtóutján közzététessék, ők szerzők lesznek mindanynyian és egyenként felelősek is, ha a közzététel megtörtént, habár ez utóbbit más vagy közülök csak egy közvetitette.

Ha csak a beküldő ösmeretes, és ez a szerző megnevezését megtagadja, vagy az egyébként sem nyomozható ki: a felelősségi kérdés vitássá válhatik. Ha a beküldő a közleményt ösmerte, beküldésével tartalmának elsajátitását is tanusitotta, szerzőnek lesz tehát tekintendő; ellenben, ha a közlemény tartalmát akár képesség hiányából, akár más okból nyilván nem ösmerhette, a felelősség további fokára kell átmenni.

A vitás kérdések eldöntésénél irányadónak tekintendő tehát az az elvi álláspont, hogy szerző sajtójogi értelemben az, aki a közlemény létrehozásában elméjével és gondolataival tevékenykedik, és mindaz, a mit e körül mond, ir és tesz, megegyez egyszersmind azzal az akaratával, hogy az igy létesitett szöveg (az elmemű) sajtó utján közzététessék. E szándék, ezen akarat hiányában sajtójogi értelemben az egyén

szerzőnek már nem tekinthető; mint pl. az az iró sem, aki szerzeményét kéziratban otthon őrzi és megvárja a közzétételre való alkalmas időpontot, — elvtársa azonban kézrekeriti és azt az iró tudta nélkül közrebocsátja.

Vitásnak marad ellenben a sajtóközlemény létrehozásánál a felbujtói szerep, noha a fölbujtó tevékenysége a fentebb kifejtett fogalomkörnek lényeges részeit majdnem egészen kitölti. A vita megoldásánál a fölbujtói tevékenység ténykörülményei kerülnek a mérlegre; és mennél közelebb érintik a közlemény létrehozásánál a cselekvő részt, annál több alappal tekinthető a fölbujtó szerzőnek, illetőleg szerzőtársnak. Aki pl. mást reá bir, hogy egy rágalmazó közleményt megirjon, az adatokat maga szolgáltatja hozzá és reábirja iróját, hogy összeköttetéseinél fogva a közleményt sajtó utján közzétegye, az a sajtótörvény 1. §-ában foglalt lényeges alkatelemeit a gondolatközlésnek kimeritette és igy nyilván egyaránt bünszerző és (sajtójogi értelemben) szerző, illetőleg társszerző. Ellenben a bünsegédi minőségnek, habár a segédi müködés a sajtódelictum körül kizártnak nem tekinthető, a mai felelősségi rendszer keretében szerep nem jut, épen a rendszer ratiójánál fogva.

A szerzői felelősségnek határát is meg kell

számos esetnél vonni, és ezen elhatárolás körül is merülhetnek fel vitás kérdések. A 33. §-nak szavai: »e felelősség kiterjed arra is, mit más lapból vagy könyvből kölcsönöznek«, utalnak emez előforduló esetekre. Vitás esetben mindenekelőtt megvizsgálandó, hogy az eredeti szerző beleegyezésével és tudtával, vagy épen kivánságára történt-e a közlés, az uj, külön vagy egyéb kiadás vagy forditás? Ha nem: akkor az utóbbi sajtótermék szerzője, vagy mint a törvény magát kifejezi, »közlő«-je vonandó a fokozatok határán belül felelősségre. Ez a »közlő« többnyire a szerkesztőség dolgozótársa, és a közlemény némi bevezető vagy átalakitó sorokkal »ollózás« utján létesül. Nem ritkán hoz felszinre vitás kérdést az úgynevezett kőnyomatos tudósitók helyzete a hirlapirodalomban, különösen a napisajtóban. A kőnyomatos lapok rendszerint csekélyebb számu példányban készülnek kizárólag a hirlapok számára, és mintegy hirszerző és közvetitő szerepet visznek s a közönség kezén közvetetlenül nem fordulnak meg; mindamellett kétségtelenül az időszaki sajtó minden minősitésével birnak; tehát a 33. §. felelősségi szabályai reájuk is alkalmazandók. A sajtódelictumot alkotó közlemény azonban csak az előfizető hirlapok utján kerül a nagyközönség elé. A mennyiben a hirlapokba a kőnyomatosból

átvett közlemény kerül kérdés alá, az a döntő, hogy az eredeti szerző tudta és akarta-e, hogy közleménye ily közvetités utján határozatlan számu hirlapban közzététessék és terjesztessék, — és ez esetben szerzői felelőssége nehézség nélkül megállapitható; ellenben ha nem az ő akaratával került a közvetitő tudósitásba a közzétételre szánt közlemény, akkor az egyes hirlapoknál és illetőleg a kőnyomatos tudósitónál kell a 33. §. szabályai nyomán a felelős személyt felkutatni.

Bonyolulttá válhatik a szerzői kérdés az alább, a második csoportban felsorolt sajtódelictumoknál is, a hol nem a szerző gondolata tétetik sajtó utján közzé, pl. a levél- vagy hiv. titok közlésénél. Itt a beküldő áll első sorban a felelősségi körben, de az a kérdés, hogy mily uton jutott a titok birtokába, mégis lényeges befolyással bir az ő felelősségének megállapitására. Lehet eset, hogy a beküldő, meg a többi reákövetkező felelős személy: tehát a felelős szerkesztő vagy kiadó, jóhiszemüleg jártak el, a minthogy a közlemény tartalmából magából annak bünös voltát felismerniök nem is lehetett; ilyenkor a sajtóper alapja: a fokozatos felelősségi rendszerrel együtt nagyon ingataggá válik; mert szemben találkozik a B. T. K. 82. §-ával;

fenmaradván a megtorlás a sajtójog keretén kivül.

A szerzői felelősség kérdésének eldöntésénél igen alkalmas negativ anyagot nyujtanak a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. t.-cz.-ben a szerzői jog bitorlásáról foglalt határozatok, és bár kétségtelen, hogy az irói törvény és sajtótörvény »szerző«-je nem egészen azonos, mégis kétségtelen az is, hogy ott, a hol a szerzői jog bitorlása forog fenn, ott a sajtójogi szerző felelőssége megszünik.

Szerzőként jelentkeznek nem ritkán olyan alakok, kikről majdnem bizonyos, hogy képtelenek a kérdésbe vont elmemű előállitására. Ezek az úgynevezett »strohmann«-ok, kiket a többi fokon felelős személyek saját megmentésükre, a felelősség alul való kibuvásra, felhasználnak és bejelentenek. Ezekről majd a II. Részben a vizsgálati eljárásnál lesz bővebben szó.

A felelős szerkesztő. Működési köre az időszaki sajtóra van szoritva és abból áll, hogy a lap szellemi irányát és tartalmát ellenőrzi. Ez a vezető és felügyelő szerepe; a miből aztán az a feltevés következik, hogy amit lapja hoz, ahhoz, hogy közre bocsátassék, hozzájárult akár megegyezik nézete, akár nem annak tartalmával; a mennyiben pedig lapját maga is saját

dolgozataival ellátja, ez utóbbiakra nézve a szerzői felelősség körébe lép át. A felelősségi rendszer tehát a szerkesztői működésre fekteti a szerkesztői felelősség alapját és ezen felelősséget a második fokba helyezi. E felelősséget azután kiterjeszti az egész lapra, annak egész tartalmára a czimtől az utolsó hirdetésig (ami a mai napi sajtó óriási fejlettségénél fogva valóban tulzott tehernek mondható). A felelősséget a törvény továbbá ahhoz a szabályhoz köti, hogy a felelős szerkesztőnek e minősége a hatóságnál a megjelölt időszaki laphoz kötötten, bejelentessék. A szerkesztőnek ez a viszonya a laphoz a szerkesztői felelőség tekintetében szintén hozhat felszinre vitás kérdéseket. Szerkesztői működése közben ugyanis gyakran megtörténik, hogy a közzététel végett beküldött közleményt munkatársai segitségével, vagy sajátkezüleg megváltoztatja. Ha ezen változtatások, a czikk tartalmának lényegére vonatkoznak s annak értelmét akár toldás, akár kihagyás utján, részben, vagy egészben megmásitják, — a szerkesztői felelősség is átváltozhatik szerzői felelősséggé; ami attól függ, hogy a czikk mely részei incrimináltatnak? Megtörténhetik ilyenkor, hogy mindegyik, az eredeti szerző is, meg a szerkesztőből átváltozott szerző is, kénytelen helyt állni egy azon czikkért, illetőleg annak egyes részeiért.

Ellenben ha a változtatások a közleménynek csak formáit érintik, nyelvtani, stylistikai, vagy épen csak helyesirási különbözetekről tanuskodnak, — a szerkesztői felelősséget (közvetlenül nem) csak másodfokban érintik.

Vitás kérdés merülhet fel még, ha a bejelentett felelős szerkesztő a laptól hirtelen megválik, vagy ideiglenesen akadályozva volt hivatását betölteni, és a kiadó vagy tulajdonos más felelős személyt még nem jelentett be. A bejelentett felelős szerkesztő felelős marad kétségtelenül azokért a közleményekért, melyeket működésének fennállása alatt a lap számára közzétételre elfogadott, akkor is, ha ezek utóbb jelentek meg. Az időközben közzétett czikkekre nézve azonban (ha a szerző nem tudatik,) a kiadó vagy a tulajdonos felelőssége áll be; aki felelős már azért is, mert a hatósági bejelentést elmulasztotta és igy a felelősségi fokozatban egyik előzőjét, t. i. a szerkesztőt meg nem nevezte. Ámde megtörténik, — és ez a gyakori eset, — hogy a kiadó közelfekvő okokból nem volt képes kellő időben az uj felelős szerkesztő bejelentéséről gondoskodni s ezt az állást ideiglenesen ő maga tölti be saját intentiója szerint, és a felelős szerkesztői müködési körnek teljes tartalmával. Ebben az esetben a tényleges — bár be nem jelentett — szerkesz-

tőnek felelőssége helyesen elfogadható; mert a szerkesztői felelősségnek forrása a szerkesztői müködési kör; lényege az ellenőrzési feladat, — e minőségénél fogva van helye közvetetlenül a szerző után a felelősségi fokozatban, — ezzel a tényleges állapottal szemben pedig a bejelentés hiánya csak formahiány, csupán rendőri szabályszegés (Sajtótörvény 31. §.), mely a felelősség jogi anyagát nem érinti.

Vannak azonban formailag kifogástalanul bejelentett szerkesztők, akik viszont meg a tényleges müködési kört be nem töltik: hátuk mögött müködik egy társaság vagy szövetség. Ezekkel a strohmann-szerkesztőkkel azután már igen bajos a sajtójogi felelősség területén a mai felelősségi rendszer mellett, az anyagi igazság szerint, helyesen elbánni.

Találkozik a törvénykezés néha olyan rövid életü időszaki sajtótermékekkel, melyekre vonatkozólag a hatósághoz semmiféle bejelentés nem érkezett. Ezek az ugynevezett zuglapok. Ezeknél a közremüködőket kell kinyomozni, és tevékenységük minősége szerint kell a felelősségi fokozatokba beilleszteni.

A sajtótörvény idézett 30. §-a még elrendeli, hogy a kiadásra szánt lapon a felelős személy neve megirva legyen; — ennek elmulasztása azonban az anyagi felelősséget nem

érinti, csupán sajtórendőri szabálysértés megállapitására vezet és e czimen torolható meg, eltekintve a sajtótermék tartalmától.

Mindezekből felismerhető, hogy bár a szerkesztői felelősség két feltételhez látszik kötöttnek, t. i. a tényleges szerkesztői müködéshez és e minőségnek hatósági bejelentéséhez, mégis akármelyik feltétel elestével vagy hiányával, a sajtójogi anyagi felelősség teljesen meg nem szünik, hanem fönmarad még mindig a sajtórendőri kihágás kérdése.

A kiadó egyaránt szerepel a felelősségi fokozatban ugy a közönséges, mint az időszaki sajtótermékeknél, — az előbbenieknél a második fokon, az utóbbiaknál, feltéve, hogy a szerkesztő jelentetett be felelősnek, a harmadik fokon. A kiadói ügyletet az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 515—533. §§-ai részletesen tárgyalják. A kiadónak müködési köre ezek szerint főként üzleti minőséggel bir a sajtótermék értékesitése és terjesztése körül, és igy tevékenysége szükségszerü, mert ő egyuttal anyagi tényezője a — müvelődési, politikai, vagy egyházi stb. — propagandának. Vannak — sajnos — olyan kiadói vállalatok is, melyek az emberi gyarlóságokat használják ki üzletszerüleg.

A kiadó felelősségi köre abból meriti jogalapját, hogy ő közremüködik az elmemünek

sajtó utján való közzétételénél és terjesztésénél; sőt ő hajtja végre a szerzőnek ebbeli akaratát; tehát tudatával kell birnia annak, hogy az elmemű mit tartalmaz. E tevékenységi kört betöltheti egy, vagy több személy (vállalat, társaság). Utóbbi esetben a B. T. K. 417. §-a, illetve a Keresk. törvény (1875. évi XXXVII. t. cz.) 193. §-ának utmutatása szerint állapitandó meg, hogy kinek, vagy kiknek cselekménye létesitette a kiadást, és a szerint lehet tettes, vagy lehetnek tettestársak. A kiadói felelősség kérdése megoldásának szüksége a legritkább esetben merül föl a gyakorlatban.

Az időszaki sajtóban gyakran találkozunk olyan »nyilttér« vagy »a közönség köréből« stb. rovatczim alá foglalt közleményekkel, melyeket a kiadók (rendszerint a szerkesztő tudta nélkül, busás dijak mellett), a lapjukban közrebocsátanak, ámde ezekért is vagy a szerző, vagy nem ritkán a felelős szerkesztő tartozik helytállani; mert az a kikötés, hogy »az e rovatban közlöttekért a szerkesztőség felelősséget nem vállal«, jogilag teljesen értelemnélküli és hiábavaló.

A hirdetések is tényleg a kiadó foglalkozásának tárgyai, a szerkesztő ellenőrzése alól ugyszólván egészen kiesnek, s mégis az utóbbinak felelősségi körébe vonhatók.

Figyelmet érdemel, hogy büntetőtörvénykönyvünk az ott körülirt sajtódelictumok némelyikénél — ellentétben a sajtótörvénynyel, mely a terjesztőt a felelősségi rendszerbe be nem foglalta — a terjesztést magában is büntetőjogi felelősséggel kötötte össze. A két törvénynek intézkedései között fönforgó ellentét azonban — az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 7. §-ának rendelkezésénél fogva — mai sajtótörvényünk érvénye alatt külön jogi jelentőséggel rendszerint nem bir; mert a terjesztés körüli tevékenység csak a különjog felelősségi rendszere értelmében eshetik büntetőjogi felelősség alá: tehát a mű közrebocsátása, kiadása, sajtói közzététele az, a mi büntetőjogi felelősséggel jár s nem a más által már közzétett sajtótermék egyes példányainak terjesztése. A terjesztés (publicatio) nemei: könyvárusság (helyhez kötött vagy házaló), a ponyva (vásárokon és közhelyeken), az utczai kihordás, a falragasz stb., mindmegannyi tényező, mely mint a kiadónak segédhada, a felelősség kérdésében lényeges szerepet vihetne, azonban a sajtótörvény 43. §-a mindeme müködést kirekeszti a felelősségi körből és csak némi rendőri szabályokhoz köti.

A sajtótörvény 30. §-a és azzal kapcsolatban 33. §-a *a tulajdonost* is felsorolja mint

olyant, a ki a kiadó helyett felelős személynek bejelenthető. Azonban a tulajdonosnak a gyakorlat a felelősségi fokozatban helyet nem adott. Az elmemű tulajdonosa mindenekelőtt a szerző, a szerzői jog tartalmát sajtójogi és magánjogi értelemben egyaránt szabályozza a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. t.-cz. Ha pedig a szerző műve tulajdonjogát, illetve sajtó utján való közrebocsátás végett az ő elmeművét átadja vagy eladja másnak, az uj tulajdonos a sajtójogban csak úgy szerepel, mint a ki az elmeművet sajtó utján többszörösiti és terjeszti, a mely tevékenységével azonban már elérte a kiadói minőséget és vele a kiadói felelősséget. A tulajdonos az idézett 30. §. szerint is csak az időszaki sajtónál birhat jelentőséggel, mint a hirlapirodalomban az anyagi erőforrás, mely egyúttal az anyagi felelősség terhét a sajtójog rendőri szabályainak rendelkezései értelmében viseli. (Cautio, pénzbüntetés stb.)

A nyomdatulajdonos. Ő képviseli az utolsó fokot a felelősségi fokozatban, tulajdonképen azonban a feleletre vonáshoz legközelebb áll, mert sajtódelictum esetén ő adja meg az első felvilágositást, mely a nyomozást a szerzőig vezetheti. A nyomdatulajdonos müködési köre ipari foglalkozásával, meg a sajtórendőri sza-

bályokban foglalt néhány rendelkezés megtartásával kimerül. Ha — a mi a legritkább eset — az ő felelőssége a sajtóperben actuálissá válik, vitás kérdések csak ott merülhetnek fel, a hol a nyomdatulajdonos nem egy, hanem több személy, pl. kereskedelmi társaság vagy egyesület; itt azután az 1884. évi XVII. t.-cz., tudniillik az ipartörvény 41-ik §-a, illetve a B. T. K, 417-ik §-ának utmutatása nyomán kell az egyes személyek vagy az iparhatóságnak bejelentett üzletvezető cselekményei után a felelősséget megállapitani.

Átvett czikkek. Reproductió. A 33. §. még külön kiemeli a felelősséget az úgynevezett átvett czikkekért. Ez esetekben abból kell kiindulni, hogy azonos-e a kiadás? A hány a külön kiadás vagy hirlap, annyi az uj — a külön sajtótermék — mert más-más az idő és olvasóközönség. Ez áll az átvett közleményekre, épúgy mint a más nyelvre forditottakra. Minden egyes ilyen külön kiadásnál különkülön kell a felelős személyt kikutatni és a leirt módon megállapitani, mert minden ilyen eset egy-egy külön sajtódelictum megállapitására vezet. E 33. §-nak a most tárgyalt esetekre vonatkozó büntető utasitása a B. T. K.-ben foglalt büntetési rendszernek szabályaiba már be nem illeszthető.

Végül rá kell mutatni arra, hogy a *felelősségi fokozat menetét* (azaz átháritását egyik fokról a másikra) a sajtótörvény 13. §-ának s a 33. §-ának szövege nem fejezi ki ugyanazokkal a szavakkal, hanem különböző kifejezéssel állapitja meg. Nevezetesen a 13. §. szerint a kiadó (második fokozat a közönséges sajtótermékeknél) akkor lesz felelős (»büntettetik«): ». . . ha a szerző *nem tudatnék* . . .« ; a 33. §. szerint pedig a nyilatkozatban (30. §. 1. pont) kijelölt felelős személyek (második fokozat az időszaki sajtótermékeknél) felelőssége is beáll akkor: ». . . *ha a szerző felelősségre nem vonattathatnék* . . .« Ámde nyilvánvaló, hogy a »büntettetik« szó értelmének eme különböző kifejezéseivel a törvény nem akart jogi distinctiót tenni a közönséges, és az időszaki sajtótermékekért felelős egyének jogi állása között (mert nem bocsátja még ki a közönséges sajtótermék kiadóját a felelősség alól, mihelyt az valakit szerzőül *megnevezett)*; hanem a 33. §. idézett szavaival inkább csak kiegészitőleg értelmezte a 13. §. szavait (». . . ha a szerző nem tudatnék . . .«). Mert a dolog tényleg ugy áll, hogy »a szerzőt tudni« nem kevesebbet, hanem épen annyit jelent, mint: »a szerzőt felelősségre vonhatni«. A bejelentés, a szerző megnevezése, — perrendszerü

bizonyitása nélkül — egymagában még épen nem mentesiti a másodfokon álló egyént az előző (a szerző) rovására a törvényszerü felelősség alól; mint a perrendszerü bizonyiték beszolgáltatása sem háritja mindig át magát a felelősséget az előző felelős személyre.

A két törvényszakasz ezen különböző kifejezései révén esetleg fölvethető vitás kérdésekben az épen előadottak fonalán lehet majd eligazodni.

Midőn pl. ismeretlen helyre távozott, külföldi, vagy időközben elhalt egyént jelentenek be szerzőül; vagy a nyomdász ugyanilyen egyént nevez meg a közönséges sajtótermék kiadójául; avagy az épen felelősségre vont egyén, előzőjének megnevezését (vagy a megnevezett tagadásával szemben, bemondása bizonyitékainak beszolgáltatását) addig halogatta, amig a névszerint utóbb mégis bejelentett szerző (vagy más előző) javára az elévülés már beállott: akkor mindig a fokozat menete szerint következő, »tudott s felelősségre is vonható« egyén tartozik a felelősséget viselni; ő az, akinek pert állnia kell.

Amikor azonban az igy bejelentett (megnevezett) előző ellen is megindult már a bünvádi eljárás és az a biróság előtt felelőssége kérdésében már nyilatkozott is.: 1. beállhat a

B. T. K. 105. §. 1. pontjának esete, mihelyt perrendi biztossággal tudható, azaz fölismerhető a bejelentett egyén szerzői felelőssége; 2. megszüntetésig vezethető az eljárás, — ha az előző felelőssége perrendszerü bizonyossággal fölismerhető, de az időközben ismeretlen helyre, vagy külföldre távozott — és meg nem idézhető; 3. vagy végre továbbfejleszthető a sajtóbünvádi eljárás az elhalt egyén előzőjének feleletre vonásával, a begyüjtött perrendszerü bizonyitékok alapján.

Mindig figyelembe veendő azonban a szerző joga az anonymitáshoz; tehát ebből folyólag az, hogy a szerző a saját hozzájárulása nélkül meg nem nevezhető, s ha e részben elhalálozása előtt a biróság előtt nem nyilatkozott: perrendi biztossággal utóbb az ő felelősségét »tudni«, biróilag fölismerni már nem lehet.

Az anonymitás kikötése azonban, továbbá a kikötés meg-, vagy meg nem tartása, mint a felelős személyek közti érdekkérdés, a biróság előtt közönbös, és az eljárásra nincs befolyással.

4. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 34. §. Minden sajtóvétségek, melyek időszaki lapban követtetnek el, ugyanazon törvények szerint büntettetnek, mint egyéb sajtóvétségek.

Jegyzet. Ez a törvényszakasz tehát egyenlővé kivánja tenni a közönséges, és az időszaki sajtóra vonatkozó büntető-határozatokat, nehogy az utóbbinak nagyobb nyilvánossága és terjedtebb volta aziránt kétséget támaszszon.

5. sz.

1878. évi V. t.-cz. 62. §. Ha a büntetendő cselekmény, nyomtatvány, irat, vagy képes ábrázolat közzététele vagy terjesztése által követtetett el: a szerzőnek, a nyomdásznak, az elárusitónak vagy terjesztőnek, ugyszintén a nyilvános kiállitónak birtokában levő példányok, minták vagy lemezek elkobzása és megsemmisitése itélet által az esetben is kimondandó: ha a bünvádi eljárás senki ellen sem indittathatik meg.

Jegyzet. A büntetőtörvénykönyvhöz irt ministeri indokok jelezik, hogy ez a szakasz a sajtótörvény kiegészitését czélozza (Any. Gyüjt. I. 368. l.); és csakugyan, ha tekintetbe vesszük, hogy a sajtójogi felelősségi rendszer csak a szerzőig vezet, és lehetnek esetek, midőn a felelősségi fokozat során senki sem vonható ez alapon felelősségre, pl. ha valamennyi külföldi, vagy ha a szerző időközben elhalt, vagy a bünvádi eljárás kizárását eredményező állapotba jutott,

e szakasz nélkül a bünös sajtótermék üldözése kizártnak volna tekintendő, már pedig ez az államjogrend szempontjából épen nem közönbös. — Itt nem állhat meg az az elvi álláspont, melyet a bünvádi eljárás a »távollévők« és »ösmeretlen tettesek« ellenében a felfüggesztés módjával elfoglal, és pedig épen a sajtódelictum külön természeténél fogva, mely ugyanazon bünös sajtótermék kiadásával és terjesztésével a büncselekményt ugyszólván állandóvá, folytonossá teszi, amit tehát megtorlás nélkül hagyni nem lehet. Az 1896. évi XXXIII. t. cz. XXV. fejezete (477—478. §§-aiban) ezekre az esetekre a bünvádi peres eljárást külön és megfelelően szabályozza is. Ezek a törvényes intézkedések azonban még nem meritik ki a jogrend követelményeit, és még mindig maradt épen ez irányban hézag, mely a gyakorlatban nem ritkán érezhető.

Ugyanis a sajtóper folyamán a lefoglalás és elkobzás biróilag kimondatik, a letiltó végzés, vagy marasztaló és elkobzást kimondó ítélet közzététetik, ámde a bünös sajtótermék egész kiadása alig kerül zár alá, sőt ellenkezőleg a legtöbb esetben épen a példányok nagyobb száma — néha ezerekre menő száma — a terjesztők kezében marad, akik azokat alkalmilag szétszórják, osztogatják, mindenfelé küldözgetik, és eképen

a büncselekményt tulajdonképen ismétlik. A terjesztő külön a felelősségi fokozatban nincs befoglalva; a kiadó, mint a terjesztés factora a fokozatban helyet foglal ugyan, de ő előzőjét megnevezvén, feleletre már ezért az utócselekményért nem vonható; a sajtótörvény 27. §-a pedig csak oly formában construálja idevonatkozólag a delictumot, hogy büntetendő az, »aki a marasztaló itélettel sujtott elmeművet sajtó utján ujra közzéteszi vagy árulja«, amit ezekre a terjesztőkre helyesen alkalmazni nem lehet, és ami másodsorban a sajtótörvény 43. §-hoz mérten inkább csak a könyvárusokat érinti.

Ezt a hézagot a törvényhozás utján kell majd betölteni. Jelenleg ilyen terjesztők ellen más eljárás nem foglalhat helyet, mint e 62. §. nyomán az, melyet a bünvádi perrendtartás előir (1896. évi XXXIII. t.-cz. 478. §.), azaz per analogiam a lefoglalás illetve elkobzás folytatása esetről-esetre a rendes sajtóperekben szereplő nyomtatványokra nézve az utólagosan történő terjesztésnél is. E körül intézkedik az 1898. évi jan. 21-iki, 5528. sz. belügyministeri rendelet az iránt, hogy a birói zár elrendeléséről közöltessék a végzés a hiv. rendőri közlönyben; az 1898. márcz. 6-iki 858. sz. ig. ü. m. rendelet: hogy a postahivatalok a továszállitás

kizárása végett értesittessenek; az 1898. dec. 31-iki 90302. sz. keresk. ü. m. rendelet: hogy a postai, vasuti és gőzhajózási szállitásból kizárassanak; végre az 1899. jan. 16-iki 477. sz. belügy. m. rendelet: a postai szállitásból kitiltott külföldi sajtótermékek kezeléséről intézkedik.

A 62. §. korlátot von az ily eljárás körül az okból, hogy a kérdéses nyomtatvány-birtokosok mindannyian zaklatásoknak kitéve ne legyenek, és megjelöli azokat a birtokosokat, a kiknél a lefoglalás, elkobzás és megsemmisités foganatositandó, illetve foganatositható. Megtagadhatja tehát a szerzett példány kiadását mindaz, a kit a szakasz kifejezetten meg nem jelölt. E kijelölésnél feltünik az, hogy a kiadó — a ki pedig mint tulajdonos itt főtényezőnek volna tekintendő — megnevezve nincs; ámde tekintettel a kiadói tevékenység minőségére, mely az elárusitás vagy terjesztés fogalomkörét magában foglalja, kétséges nem lehet, hogy az ő birtokában levő példányok is e szakasz alá esnek.

A 62. §. alapján megindult sajtóper itéletileg csak az elkobzás és megsemmisitésre szoritkozik, ámde azért mégis alapul veendő a nyomtatvány tartalmának minősége is, és a vádlónak meg kell jelölni a nyomtatványnak ama részeit, melyekre vádját alapitja (1896. évi XXXIII. t.-cz. 566. és 567. §.), és tartalma

szerint a sajtódelictumot is, minek folytán a biróság, bár nem az itélet rendelkező részében, de indokolásában mégis implicite e felett is dönt. Az ily eljárásnál több irányban fordulhat elő vitás kérdés. Ezek a kérdések azonban nehézséget nem okozhatnak, mert a védelem tulajdonképen csak a körül forog, hogy a megidézettnek (id. t. 477. §.) a lefoglalt nyomtatványhoz mi czimen van igénye? Ha már most jogczimét szerzői, kiadói vagy nyomdatulajdonosi minőségére alapitja: a 62. §-ra alapitott eljárás oka nyilván megszünik, és az ügy a fokozatos felelősség révén a bejelentett felelős személy ellen inditandó meg.

A 62. §. alapján megindult eljárás a törvényszék előtt, és pedig (id. t. 24. §.) ama törvényszék előtt inditandó meg, melynek területén az incrim. nyomtatvány terjesztetett és lefoglaltatott; és a törvényszék helyesen cselekszik, ha minden eshetőségre már eleve védőt (pergondnokot) rendel, akár jelentkeznek igénytartók, akár nem, mert az itélet kihat az utólag terjesztett, tehát egyszerre egész kiadásában többnyire le sem foglalható példányokra is, és igy elkerüli az utólag jelentkező igénytartók perbeavatkozását, kikről mint ismeretlenekről, a per meginditásakor megfelelő idézéssel tényleg nem gondoskodhatott.

E szakasz alkalmazásánál a biróságra, és különösen a pergondnokra az a feladat hárul, hogy eredeti czéljából az ki ne forgattassék és fel ne használtassék a burkolt objectiv eljárásra, arra t. i., hogy megkerülve a fokozatos felelősségi rendszert, oly nyomtatványok terjesztésének elnyomására szolgáljon, melyeknél a felelős személy kipuhatolható, mert az 1848. évi sajtótörvény felelősségi rendszere a sajtószabadság egyik biztositékának tekintendő.

E 62. §-nál még figyelembe veendő a B. T. K. 248-ik §-a. Ugyanis e szakasznak első bekezdése külön büntető határozatokat tartalmaz a fajtalanságot tartalmazó nyomtatványok terjesztése ellen; a terjesztő itt tehát bünvád alá fogható a fokozatos felelősségi rendszeren kivül, a minek következménye, hogy ezekben az esetekben a 62. §. alkalmazásának sem helye, sem szüksége be nem áll; annyival kevésbbé, mert a 248. §. második bekezdése, mely a tulajdonképeni sajtóvétséget construálja, már a sajtójogi felelősségi rendszerbe vág.

6. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 14. §. Ki az országgyülés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek és a törvény által alkotott egyéb

testületek iratait és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indittathatik.

Jegyzet. Ez a szakasz is a sajtójogi felelősségi rendszer kiegészitő része; ugyanis a sajtónak egyik kiváló feladata épen a hiradás; azért szükséges volt egyrészt a feladat teljesitését a felelősség kizárásának körülirásával biztositani, de másrészt egyuttal korlátait is megvonni. A hatósági iratok és nyilvános tárgyalások, itt ép ugy, mint a törvény által alkotott egyéb testületeknél (lásd a B. T. K. 262. §-át), tartalmuk szerint foglalhatnak magukban olyan állitásokat vagy kifejezéseket, melyek egyik-másik fél ellen a jogsérelem látszatával birnak, nehogy tehát emezek részéről a hiradó sajtó ellen zaklató vád emeltethessék, kimondja a törvény a felelősség kizárását, de hozzá köti azt a feltételt, hogy a hiradás, a történtek leirása »hiv szellemben« adassék, tehát a történeti igazságnak megfeleljen. Ami azon túl esik, az a szerző gondolatközlése, és ezért a rendes sajtójogi felelősség kérdése felvethető. E körül számos visszaélés tapasztalható a hirlapirodalomban, a hol a tudósitások nem ritkán irányzatosan elferditett adatokat közölnek.

A nyilvános tárgyalások lefolyásának közlése körül az óvatosság ajánlatos, különösen az

ugynevezett kivonatos közleményeknél a kihagyott részekre nézve, a mire némi utmutatást nyujt a B. T. K. 266. §-a, valamint a 264. §-nak 1. és 4. pontja. Korlátot szab továbbá az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 20. §-a, mely a hatóság engedélyétől teszi függővé a közlést az ott megjelölt esetekben. (Lásd ott a jegyzetet.)

De teljes óvatosság ajánlatos különösen a hatósági iratok közlése körül is, mert vannak oly hatósági iratok, melyek a hivatalbeli ügyviteli szabályok szerint titkosak, közzétételük közérdekből tilos, és igy a sajtóreporter a bünrészesség révén kerülhet könnyen a büntetőjogi felelősség körébe.

7. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 28. §. Minden olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalbóli megtorlásnak van helye: hat hónap mulva, amely ellen pedig csak magánkereset indithaté: két év mulva idősül el.

Jegyzet. A sajtótermékek hatásánál, a sajtódelictumok természeténél és a sajtó szabad mozgásának biztositása körül csoportosuló számos érdeknél fogva a sajtójogban mindenütt rövid elévülési időt szabtak. A mi sajtótörvényünk is, eltérve a rendes büntetőjogi elévülési időhatároktól, külön szabályokban rövidebb elévülést állapit meg; mégis — habár a sajtóter-

mékeknél előforduló delictumok üldözését helyesen szoritja általánosságban a közönséges büntetőjogi elévülésnél rövidebb határidők közé, — elég indokolatlanul, az elévülést kétféle mértékkel szabja ki, és e mértékhatárt abban állapitja meg, hogy egyfelől a hivatalból üldözendő összes sajtódelictumot, tehát pl. a 10 évi fegyházzal büntethetőt (B. T. K. 134. §.) ép ugy, mint a csak pénzbüntetéssel sujthatót (kihágási büntetőtörvénykönyv 39. §.) egyenlőképen hat havi, nyilván aránytalanul rövid elévülési időre szoritja; másfelől a magáninditványra üldözendőknek, melyeknél pedig a maximális büntetés egy évi fogház — két évi időhatárt nyujt.

E választóvonal szerint tehát, eltérőleg a rendes büntetőjogi elévülési szabályoktól, hat hó alatt évülnek el a nyomtatvány utján elkövetett és hivatalból üldözendő büntettek, vétségek és kihágások egyaránt, ellenben csak két év leteltével a magáninditványra üldözendő sajtóvétségek.

Az 1848. évi sajtótörvény az elévülés félbeszakitása, felfüggesztése, a magáninditvány ideje és joghatálya, végre az itéletben kimondott büntetés végrehajtásának elévülése körül szabályokat nem ad, tehát ide vonatkozólag a B. T. K. 107—116. §§-ai, valamint a 120. és következő szakaszok (kihágási büntetőtör-

vénykönyv 31. §.) megfelelően alkalmazandók. Az elévülés kezdetére, valamint a három hóra szabott inditványi időre nézve azonban mégis a sajtódelictumok természeténél fogva némi eltérések és velök nem ritkán vitás kérdések merülnek fel. Ugyanis a B. T. K. 107. §-a azt mondja: »az elévülés kezdetét veszi ... a véghezvitel napjával«; a sajtódelictumnál a véghezvitel napja még nem az, midőn az incriminált sajtótermék a nyomdában elkészül, vagy a kiadónál készletben van, hanem mikor a terjesztés megindult, a nyilvánosság utja előtte megnyilt; kétség esetén pedig: mikor a köteles példány, épen a nyilvános terjesztés kezdetének bejelentéseül, az illetékes hatósághoz benyujtatott. Erre utal a sajtótörvény 30. §. 4. pontja és 40. §-a.

A B. T. K. 112. §-ában irt inditványozási idő: a három hónap kezdetének számitásánál csak egy irányban van eltérés, t. i. abban, hogy a sajtódelictumoknál az inditványra jogosultnak tudomása csak magára a büncselekményre vonatkozhatik, és nem vagylagosan vagy együttesen az elkövetőjére is; mert ha a sértett az incriminált sajtótermék tartalmáról tudomást szerzett, már nyomban vele a sajtójogi felelősség fokozata szerint a felelős személyek valamelyikét is tudja, tehát

nem hivatkozhatik arra, hogy ő a büncselekmény tulajdonképeni elkövetőjét: a szerzőt, csak később tudta meg; vagy, hogy ő csak a szerző ellen akart volna inditványt tenni. Azonban a tudomásra jutás sem számitható attól a naptól, melyen a sajtótermék a nyilvánosság előtt megjelent; mert hiszen a megjelenés egymagában még nem bizonyiték arra, hogy a sértettnek tudomására jutott, hanem csak arra, hogy juthatott. Gyakran fordul elő az is, hogy a támadó czikket külön a sértett czimére megküldik, ezzel szemben azután a sértettnek kellene igazolnia, hogy ez esetben miért nem vehetett róla tudomást.

A sajtódelictumokra ekként általánosságban alkalmazandó külön sajtójogi elévülési szabályoktól mégis egy esetben eltérés áll be, t. i. a B. T. K. 174. §-ában construált sajtóvétségnél, melyhez a törvény kivételes elévülési határidőt kötött, és ezt három hónapban állapitotta meg. E kivételes jogszabálynak, a sajtó utján elkövetett büncselekményekre érvényben maradt, amugy is kivételes elévülési jogszabályokkal szemben való alkalmazása kétséget nem szenvedhet, mert az először is magához a vétséghez tartozó törvényhozói határozat, és másodszor — mert enyhébb. (B. T. K. 2. §.)

II. FEJEZET.

Különös rész.

Az 1848. évi sajtótörvény a 3—12. §§-aiban állapitotta meg a sajtóvétségeket. E szakaszok érvénye alatt kizárólag csak az abban foglaltak voltak sajtó utján elkövetett büncselekményeknek tekintendők, azaz olyanoknak, melyek ellen a sajtójog oltalmat nyujt. Az időben rendszeres büntetőtörvénykönyvünk még nem volt, tehát már ezért is meg kellett határozni a büncselekményeket; de nemcsak ez a körülmény, hanem ennél fontosabb czél vezette a törvényhozást a külön sajtódelictumok megállapitásánál t. i. a sajtószabadság számára alkotandó biztositék, melynél igen fontos az, hogy a sajtóvétségek törvényben tüzetesen és kizárólagossággal meghatároztassanak, valamint, hogy ezek külön forum elé: az egyuttal felállitott esküdtszék elé tartozzanak s a vád kizárólag csak a sajtójogi felelősségi rendszerre legyen alapitható. Igy volt ez ugyszólván az egész európai szárazföldön a közfelfogás, miglen a büntetőjogi tudományok fejlődésével, — melyeknek lépést kellett tartaniok a közszabadságok terjedésével, és az azoknak intensivebb gyakorlata folyamán fejlődő visszaélésekkel, — annak felismerése jutott közérvényre, hogy a sajtó utján elkövetett ugynevezett külön delictumok

anyagra, tartalomra azonosak, igy a nyilvánosan, szóval véghezvihetőkkel; és hogy e vétségek alkotó elemeiben nem a lényeg, csak a forma, t. i. az elkövetési mód különböző. E közfelfogást követte àz 1878. évi V. törvényczikkben létrejött magyar büntetőtörvénykönyv, midőn a sajtó utján elkövethető büncselekményeket a maga rendszerébe belefoglalta, és ennek felel meg az életbeléptetéséről intézkedő 1880. évi XXXVII. 7. §; mely azt határozza, hogy a sajtótörvényben foglalt eme határozatok (3—12. §§.) helyébe a büntetőtörvénykönyv »megfelelő intézkedései« lépnek, azonban a sajtójogi felelősségi rendszer épségben tartásával. A különös rész tehát a büntetőtörvénykönyvek »megfelelő intézkedéseiből« sorolja fel a sajtódelictumokat. Ezek a delictumok mindenekelőtt *két csoportra oszthatók*, t. i. olyanokra, melyek a sajtótermék bünös tartalmát, az elmemű bünös gondolatát foglalják magukban és egyuttal közlés czéljából a sajtót veszik eszközül. Ezek a tulajdonképeni sajtóvétségek. Ez az *első csoport.* Az 1848. évi magyar sajtótörvény csak ilyeneket ismert, és a gyakorlat is szivósan ezekhez tartotta magát. Azonban a büntetőtörvénykönyv életbeléptével keletkezett a *második csoport*, mely magát a sajtótermék tartalmát csak másodsorban, tehát nem közvetetlenül a gondolat bünös volta szerint

mérlegeli, hanem azt tekinti, hogy a büncselekmény véghezvitelének eszköze a sajtó volt. Azonban a második csoportnál sem közönbös a közlemény tartalma, mert hiszen abból tudjuk meg, hogy a közzététel törvény szerint tilos-e; csakhogy a közlemény itt nem a gondolatközlés, hanem a köz- vagy magánérdek kárára a titkot képező gondolat tulajdonjogának megsértése jogellenes közlés által. Ez az álláspont a sajtódelictumok számát jóval megszaporitotta, és a büntetőtörvénykönyvben elfogadott hármas felosztás rendszerénél fogva a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények közt, közveszélyességük foka szerint, a törvényhozás akaratából, már most találunk sajtóbüntetteket, sajtóvétségeket és sajtókihágásokat.

A sajtódelictumok helyes felismeréséhez a már emlitett és a törvényben tárgy szerint megkülönböztetett alkotó elemeken kivül még két lényeges feltétel járul. Az *első* az, hogy a nyomtatvány terjesztése megtörtént legyen. A terjesztés megtörténtének megállapitásához elegendő, hogy a sajtótermék hozzáférhető, megszerezhető, a forgalom számára megnyiltnak tekinthető legyen; és mindegy akár csak egy, akár több példányban forgott tényleg közkézen. Közönbös az is, volt-e olvasóközönsége; volt-e, és milyen hatása vagy eredménye. Ami azonban ki nem

zárja ténykérdésként a vitát a felett, hogy az incriminált közlemény alkalmas volt-e átalában azt előidézni, amit a törvény tilt. Az irott-olvasott gondolatok mindig kritikai mérlegelésnek tárgyai, és pl. a hóbortos, zavaros, hetvenkedő, nagyhangu kifakadások, mosolyt talán, vagy boszankodást, itt-ott megbotránkozást okozhatnak ugyan, de még nem izgatnak, nem lázitanak büntetőjogi értelemben.

A *második* szintén fontos feltétel az, hogy a közzététellel a delictum kezdete és befejezése meglegyen, mert mihelyt a közzétételi actus előző vagy utócselekménye büntetőjogi anyagot mutat, az rendszerint másnemü büncselekmény felismeréséhez vezet, ami azonban ki nem zárja, hogy az adott esetben a sajtótermék egyes részeiben sajtódelictum is fennforogjon. Pl. nem ritka az eset, hogy a véghezvitt csalást a nyomtatvány utján közölt czikk segitette elő, vagy a zsarolást készitette elő stb. Ezen eseteknél a rágalmazás befejezett sajtóvétségének jelenségei is egyidőben mutatkozhatnak.

Az egyes sajtódelictumokra nézve, minthogy azok tárgyuknál fogva, sajtón kivül más elkövetési módban és alakban is előfordulhatnak, és mint ilyenek a judicaturában helyt fognak, találhatunk olyan felsőbirósági határozatokat, melyeknek indokaiból merithetünk az

egyes szakaszokhoz értelmező, és nézetünket megerősitő vagy módositó segédadatokat; ezeket azután értékesithetjük ugyan a vádlói szerepkörben, vagy az elnöki hatáskörben az esküdtszék előtt (B. P. 363. §.), azonban biztos hatással alig, mert az esküdtek inkább szeretnek az élethez, az ő saját felfogásukhoz s a közfelfogáshoz közelebb és közvetetlenebb eső értelmezés utján haladni és dönteni. Ebből kiindulva a kézikönyv az egyes sajtódelictumoknál a judicaturára csak ott fog rámutatni, ahol az a sajtójogi gyakorlattal szorosabb kapcsolatba lépett, a többire nézve ugy is rendelkezésre áll számos bő commentár.

A sajtódelictumokat a jelzett két csoport szerint megosztva sorolja fel könnyebb áttekintés végett a Különös rész, megjegyezvén itt azt, hogy a *sajtórendőri szabályok* megszegéséből eredő vétségek és kihágások itt helyet nem foglalnak, hanem külön a *sajtórendészetről szóló fejezetben* tárgyaltatnak. Az e két csoportban felsorolt összes sajtódelictumokra — és ez szem előtt tartandó — az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 7. §-a értelmében kizárólag a sajtójogi felelősség (1848. évi XVIII. t.-cz. 13. és 33. §.) alkalmazandó; ellenben a sajtórendőri vétségekre és kihágásokra az általános büntetőjogi felelősségi szabályok a mérvadók.

Sajtóbüntettek, vétségek és kihágások.

ELSŐ CSOPORT.

1. sz.

1878. évi V. t.-cz. 134. §. Aki gyülekezeten nyilvánosan szóval, vagy aki irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállitása által, a felségsértés elkövetésére egyenes felhivást intéz, a mennyiben az irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat tartalmát, illetőleg jelentését tudta: öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal — a 127. §. 1. vagy 2. pontjában meghatározott felségsértés elkövetésére irányzott egyenes felhivás esetében azonban öt évtől tiz évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Ha a felhivás teljesen sikertelen maradt: a büntetés öt évi államfogházat nem haladhat túl.

Jegyzet. Az egyenes felhivás itt ugy értelmezendő, hogy abban megjelöltnek legyen felismerhető a sértés tárgya, és pedig olyképen, mint azt a törvény a felségsértésről szóló fejezetben oltalomba veszi. Maga a szakasz határvonalaival ide mutat, midőn a büntetés nemét és mértékét a sértés tárgya szerint különbözően állapitja meg. Ellenben közönbös az, hogy az

egyenes felhivás tartalmaz-e olyan részleteket, melyek az elkövetés módjára is utmutatást adnak. Az egyenes felhivás: az izgatásnak, a lázitásnak egyik, határozott alakban jelentkező neme, és ami eredménynyel vagy következményekkel az jár, az már a felhivó büntetőjogi felelősségi körén kivül esik, mert a felhivó valójában nem egyenlő a felbujtóval; tehát a büncselekmény alkotó elemének erejével az eredmény nem bir, csak sulyosbitó vagy enyhitő minősitést állapit meg, ugy, mint a jelen szakaszban is »a teljesen sikertelen felhivás« esetében a büntetés lejebb száll. A felhivásnak eredménye vagy »sikere« lehet különböző; lehet befejezett vagy megkisérlett büncselekmény, lehet csak szövetség létrehozása, végre lehet csak oly jelenség, melyből felismerhető, hogy a felhivás hatott, mert a tömeg vagy egyesek társulása megindult, hogy az előkészületekhez hozzáfogjon.

E szakasz két különállónak tekinthető sajtóbüntettet határoz meg; az első az, mely a régi törvényeink szerinti felségárulást veszi alapul, és melyet a törvény a szabadságvesztésbüntetés legsulyosabb nemével: fegyházzal sujt; a másik a B. T. K. 127. §. 1. és 2. pontjába ütköző felségsértés, melynél a törvény a politikai motivumokkal számol, és ezért a »tisztes szabadságvesztést«

az államfogházat alkalmazza. Ez utóbbi esetnél gyakran található oly anyag, mely a B. T. K. 173. §-ban körülirt lázitás ismérveit tünteti fel, minélfogva ajánlatos e két szakasz egybevetése a vádemelésnél, és az esküdtek döntése alá bocsátandó kérdések szerkesztésénél egyaránt.

E szakasznak eddig judicaturája nincs; és vonatkozásában a mi sajtójogi felelősségi rendszerünkkel igen nehéz lesz helyes megoldását találni a felmerülő vitás kérdéseknek. Ez a helyzet annyival visszásabb, mert a 134. §-ban körülirt elkövetési módra alapitja a törvény még a hűtlenségre (149. §.), és a lázadásra (158. §.) való egyenes felhivás sajtóbüntettét illetve sajtóvétségét.

A ministeri indokok nem nyujtanak ezek tekintetében felvilágositást. A képv. ig. biz. tárgyalás alkalmával szóba jött e nehézség, ámde megállapodás nem jött létre, csak annyi: hogy a szakasz szövegezésénél fogva nem illeszthető be az 1848. évi sajtótörvény felelősségi rendszerébe; a szövegezés maradjon, és a sajtótörvény a szerint módositandó. Azóta nem történt semmi.

A nehézség két irányban áll fenn. *Az egyik az a kérdés,* hogy a terjesztő vagy kiállitó az általános büntetőjogi felelősség alá esik-e ép ugy, mint a B. T. K. 248. §. 1. pontjában körülirt szemérem elleni vétségnél, és

ennélfogva ez a szakasz teljesen kiesik-e a sajtófelelősségi körből? E szakasz szövegének ez a része »a mennyiben az irat vagy nyomtatvány, vagy képes ábrázolat tartalmát illetőleg jelentését tudta« az általános büntetőjogi felelősség alaptételét foglalja magában, és azáltal, hogy azt itt külön kifejezi, utját látszik állani a sajtójogi felelősség alkalmazhatóságának, melynek egymást kizáró, fictiókra szoruló fokozatával ilyen feltétel meg nem egyeztethető. *A másik kérdés az*, hogy ez az idézett mondat nem kiván-e arra utalni, hogy a sajtójogi felelősségi rendszer mint érvényében fentartott különleges jogszabály igenis itt is alkalmazandó, azonban aki azon túl, (tehát a sajtótörvény 13. és 33. §-ban előirt fokozaton kivül) még tudva közreműködik: a terjesztő, a kiállitó, az az általános büntetőjogi felelősség alapján üldözhető, és ugy válnék tehát két részre ez a szakasz a felelősség kérdésében, mint a 248. §.

Ez utóbbi kérdés igenlő eldöntése mellett több okot lehet felhozni, és valószinü, hogy a gyakorlat, melynek azt végre meg kell oldania, ide fog fejlődni; mert az első esetben hiányzik annak határozott kifejezése, hogy a sajtójogi felelősség alól e szakasz kivétetik, a mi pedig az idézett különleges törvényes intézkedésekkel szemben feltétlenül szükséges volna; továbbá,

mert a nyomtatvány utján elkövetett büncselekményeknél a felelősségi rendszer szerint a szándékosságon kivül a felelősségnek még más elemei is szerepelnek, melyeknek kizárása vagy elejtése épen e szakasznál a közérdekkel nem volna összeegyeztethető, mivel nem lehetett szándéka a törvényhozónak, hogy épen e sulyos, és nagy veszélyességü sajtóbüntettnél a szerzőt, a felelős szerkesztőt, kiadót és nyomdatulajdonost a felelősség alól kibocsássa; és végre, mert nem volna értelme, annak irányában, a ki a felségsértésre való felhivást intézi, még külön kikötni, hogy: »a mennyiben annak jelentőségét tudta.« Az idézett mondat inkább megerősiti azt a felfogást, hogy a felségsértésnél a felelősséget ki akarta terjeszteni a sajtóbüntettben közremüködőkre is; de ebben egyúttal határt is akar szabni azáltal, hogy a közremüködő cselekményt külön minősitve jelöli meg: a terjesztés, és a közszemlére kiállitás alakzatával; a mi kizárja az elmemű kiállitásának technikai munkásaira háruló felelősséget. Megerősiti végre e felfogást még az a körülmény, hogy a reákövetkező 149. és 158. §-ban körülirt felhivási delictum ezt a jelzett feltételt mellőzi, de mellőzi különösen még a bevezető szavaiban teljesen azonos szövegü 140. és 171. §. is; melyeknél kétség aziránt, hogy ezek kizárólag a sajtójogi fele-

lősségi rendszer alá esnek, fel nem merül, amint azt különben a gyakorlat is már megmutatta.

Lásd még a 171. §-nál a jegyzetet. Végül felemlitendő, hogy a B. T. K. 136. §-a a 134. §-ra is utalva, büntetlenséget biztosit bizonyos feltételek alatt, ez azonban a sajtó utján elkövetett felhivásnál alig bir actuális értékkel.

2. sz.

1878. évi V. t.-cz. 140. §. Aki a király ellen sértést követ el: vétség miatt két évig terjedhető fogházzal és hivatalvesztéssel büntetendő.

Aki azonban a sértést irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállitása által követi el: vétség miatt három évig terjedhető államfogházzal és hivatalvesztéssel büntetendő.

3. sz.

1878. évi V. t.-cz. 141. §. *második bekezdése:* **Aki a királyi ház valamelyik tagja ellen sértést követ el: vétség miatt egy évig terjedhető fogházzal, ha pedig a sértést irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállitása által követi el: két évig terjedhető államfogházzal büntetendő.**

4. sz.

1878. évi V. t.-cz. 149. §. A 142., 143. és 144. §-ban meghatározott hütlenség elkövetésére, a 134. §-ban meghatározott módon intézett nyilvános és egyenes felhivás: öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

5. sz.

1878. évi V. t.-cz. 158. §. Aki a jelen fejezet előbbi szakaszaiban meghatározott cselekmény elkövetésére, a 134. §-ban kijelölt módon felhivást intéz vagy terjeszt, ha az a felhivás folytán követtetett el, vagy kiséreltetett meg: mint felbujtó büntetendő.

Ha pedig a felhivás teljesen eredménytelen maradt: hat hónaptól két évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Jegyzet. Az itt 4. és 5. sz. a. sorolt sajtódelictumoknál figyelembe veendők a 134. §-nál tett jegyzetek idevonatkozó részei. A 158. §. a lázadást tárgyazó fejezetben felsorolt, és a 152—153. §-ban meghatározott büncselekményeket érinti. Egyébként e szakasznál is ajánlatos a 171. és következő §§-aiban meghatározott sajtódelictumok alkotó anyagának egybevetése. Az eredménynyel járt felhivásnál a felhivót e

szakasz »mint felbujtót» bünteti. Itt azonban a felbujtó nem a B. T. K. 69. §-nak fogalma alá esik, hanem csak annak tekintendő, czélja lévén a büntetés mértékének megadása, ami lényeges; mert pl. a 155. §-ban körülirt eredmény esetén hosszu tartamu fegyházbüntetés sulyosodik a felhivóra, a lázadásnak rendszerinti büntetése pedig csak államfogház.

6. sz.

1878. évi V. t.-cz. 171. §. Aki valamely gyülekezeten nyilvánosan szóval, vagy aki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállitása által büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhí, ha a büntett vagy vétség elkövettetett: mint felbujtó büntetendő.

Ha pedig a felhivás eredménytelen maradt: — a mennyiben az a jelen törvény külön rendeletei alá nem esik — két évig terjedhető államfogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzet. Lásd a 134., 149. és 158. §§-nál a jegyzeteket.

E szakasz kihat a büntetőtörvénykönyvben meghatározott bármely büntett vagy vétség elkövetésére tett felhivásra; tehát kihat a 134.,

149. és 158. §§-nál czélba vett büncselekményekre is, és a büntetés kérdésében az átalános szabályt alkotja meg, szemben ama szabályokkal, melyek a törvény külön rendeletei alá nem esnek. A 2. bekezdés ezt ki is fejezi. A felhivás a bünös izgatás egy neme, ugyszólván legerősebb alakja. A felhivásnál azt kell mindenekelőtt mérlegelni, hogy a sajtótermék tartalma szerint mily bünös cselekvésre akar inditani, ez az óhajtott cselekmény ütközik-e valamely tilalomba? Ha igen: büntettet vagy vétséget eredményezett-e? (A kihágásra való felhivást ez a törvényszakasz kizárja.) A mérlegelés a felhivásban kifejezett szándék után indul, és a minősitést: büntettre vagy vétségre irányult-e, a szerint ismeri fel. A minősités azonban a generalizálás határán belül elégséges, mert az »egyenes« szó értelmét nem lehet annyira megszoritani, hogy a felhivás egyenesen, és tüzetesen a büntetőtörvénykönyvnek egy szakaszát jelölje meg, illetőleg az abban meghatározott büncselekmény minden ismérvét kimeritse.

A felhivások többnyire általánosságban tartvák; pl.: üssétek agyon, szurjátok le, dobjátok a tüzbe, verjétek be ablakait! stb.; a miből már megállapithatók e szakasz alkotó elemei. Tarthatatlan tehát az a védekezés, hogy — mert az ilyetén felhivásnál még nem

lehet felismerni: gyilkosságot, emberölést, halált okozott vagy nem okozott sulyos testi sértést, vagy mi egyebet akart a felhivó eredményezni, — az incriminált czikk ezen szakasz sulya alá nem vonható.

»Ha a büntett vagy vétség elkövettetett« a felhivó büntetése a felbujtóéval egyenlő, a mi a B. T. K. 71. §-a szerint a tettesével is egyenlő. A 134. §. csak sikert emlit; a 149. §. az eredményről nem szól; a 158. §. az eredményre is czéloz. Közös kelléke e szakaszoknak az azonban mindenesetre, hogy a felhivás, és az eredmény közt az okozatos összefüggés a bizonyosság fokáig felismerhető legyen. Egyébiránt ezek a kérdések az e nemü sajtódelictumoknál alig birnak actualitással. A nyilvánosan, gyülekezetben, élőszóval tett felhivások sikere vagy eredménye, — ahol a tömeg, a mozgó, cselekvő erő jelen van — csakhamar felismerhető lesz.

»Mint felbujtó büntetendő«. E felállitott szabály a halálbüntetéstől (B. T. K. 128., 278. §-a) és az életfogytigtartó fegyháztól (142. §.) valamennyi büntetési nemen és tartamon a pénzbüntetésig (261. §.) vezet, ha a felhivásnak az eredménye: az elkövetett büntett vagy vétség. Ellenben, ha eredménye nem volt: két évig terjedhető államfogház. Ez az

utóbbi szabály a gyakorlatban ferdeséget okozhat. Vegyünk csak egy példát. Az van pl. a czikkben: Felhivok minden tisztességes embert, hogy N. N. uracsot, ha vele az utczán találkozik, üsse arczul! Már most megteszi valaki, vagyis a felhivásnak volt foganatja: a tettes, és a felhivó (felbujtó) 500 forintig terjedhető pénzbüntetéssel volna sujtandó; ha ellenben ezt senki sem teszi meg, tehát eredménytelen volt a felhivás, a felhivó államfogházat, vagy a mondott esetben rejlő becsületsértési sajtóvétségért fogházat kap. (261. §. 2.) Vitás kérdések merülhetnek fel a magáninditványra üldözendő büntettek és vétségek körét érintő felhivásoknál; különösen azoknál, ahol a bizonyitás a B. T. K. 264. §. 2. pontjának utmutatása szerint kizártnak tekintendő, és e miatt a felhivás eredménye vagy eredménytelensége nyilt kérdés marad, sőt a hivatalból való üldözés, és megtorlás alapja is meggyengül.

A 171. §. eseteinek háromféle birósága van. A nyomtatvány utján elkövetettek feltétlenül az esküdtszék elé tartoznak a sajtóbiróság utján (1897. XXXIV. t. cz. 15. §. II.); a nem sajtó utján elkövetett nyilvános felhivások, a mennyiben valamely az esküdtbiróság elé utalt büntett elkövetésére irányulnak a rendes esküdtszékek elé tartoznak (id. törvény-

szakasz 18. p.); végre a többi büntettekre, és kivétel nélkül a vétségekre irányuló felhivások a törvényszék hatósági körébe esnek; pedig alig szenvedhet kétséget, hogy ezt a delictumot kizárólag az esküdtszék, mint arra leghivatottabb birói forum, elé kellett volna utalni.

A 171. §. szövegezése, rendelkezései, és az abban meghatározott cselekményeknek különböző forumok elé utalása a gyakorlatban számos, alig elsimitható visszásságot, és a judicaturában ingadozást fog okozni.

7. sz.

1878. évi V. t.-cz. 172. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon a törvény ellen, vagy aki a hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhivást intéz, vagy terjeszt: két évig terjedhető államfogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetés éri azt: aki a 171. §-ban meghatározott módon valamely osztályt, nemzetiséget, vagy hitfelekezetet gyülöletre a másik ellen, ugyszintén azt is, aki a tulajdon, vagy a házasság jogintézménye ellen izgat.

Jegyzet. E szakasz első bekezdése felhivási delictumot állapit meg az ezen szakaszban külön meghatározott közérdekek védelmére. A felhivás ezen szakasz által contemplált alakban ritkán fordul elő, inkább akként, hogy izgatás folyik valamely terhes törvény, rendelet, itélet stb. ellen, a mi azonban külön delictumot nem alkot, hanem többnyire csak végeredményben hoz létre más-más büntetendő cselekményeket, legsürübben pl. a B. T. K. 163. és következő §§-ainak eseteit. A második bekezdésben foglalt delictum ellenben igen gyakori, és különösen a sajtóban sürüen szerepel. Itt a törvény a közbéke legvitálisabb érdekeit veszi oltalmába. Az osztályt, a nemzetiséget, a hitfelekezetet, a tulajdon és házasság intézményeit, szóval magát a társadalmat; annak legélénkebb tényezőit, és legérzékenyebb tárgyait. Ezek ellen már az izgatás is tilos. Csak helyeselni lehet, hogy a törvény itt a társadalmi, közgazdasági és politikai mozgalmakat, és az ezekre irányuló agitatió eszközeit, és módját korlátok közé szoritja, és megkivánja, hogy az ne fajuljon el becsmérlésre, gyülölködésre, gyalázkodásra, erkölcstelen tanok hirdetésére stb.

Az izgatás fogalmát tehát — tekintettel a közbéke nagy érdekére — kell megállapitani. A társadalmi intézmények kritikáját csak a

higgadt érvelés határain belül lehet megengedni; mindaz, a mi e határon túl megy, az izgatás fogalma alá esik. Minél nagyobb a kölcsönös kimélet, minél megférőbb a viszony e társadalmi tényezők közt, annál müveltebb az állam általános állapota; már pedig ez a czél, mely felé törekszünk, és ezen czél megvalósitására törekszik e törvényszakasz.

Az eddigi gyakorlat az esküdtszék előtt is többnyire e keretben mérlegelte az izgatás vádját, és csak ott nem állapitott meg izgatást, a hol pusztán torzsalkodást, nagyhangu üres kifakadásokat látott, de nem látott komoly törekvést a közbéke megzavarására.

Tarthatatlan az az érvelés, mely a védekezésben gyakran előfordul, hogy e szakasz bevezető mondata: »A 171. §-ban meghatározott módon« utalna arra, hogy az izgatás lényege szintén a büncselekményre való felhivás. Az a mondat csak az elkövetési módot (pl. sajtó utján) jelöli meg, és az izgatást magát külön declarálja büntetendőnek. Az izgatás nem felhivás, épen nem egyenes felhivás, csak ingerlés, az érzelmekre ható oly anyag feltárása, mely a büncselekmény elkövetésére motivumokat nyujt. A felhivási delictum is izgatással jár, csakhogy azonfelül van még egy eleme, mely azt a felbujtáshoz közel viszi.

8. sz.

1878. évi V. t.-cz. 173. §. Öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az: aki a 171. §-ban meghatározott módon a király személyének sérthetetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; ugyszintén az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló államközösség ellen, avagy a királynak, az országgyülésnek, az országgyülési bizottságoknak, vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázit.

Jegyzet. V. ö. a 134., 149. és 158. §§. jegyzeteit. Ez a szakasz a jogtárgyaknak csoportját választja külön; és ezeknek elsejére a támadást, másodikára a lázitást declarálja büntetendőnek. A lázitás az izgatással belső természetére nézve egy fogalom alá esik, mégis azzal a hozzáadással, hogy több erővel lép fel, és igy a politikai agitatiónak az izgatással határos vonalait erősen kitolja. A lázitást a törvényhozás maga az izgatás magasabb fokának, intensivebb erővel fellépőnek kivánta jelezni; értelme ugy volna helyesen körülvonalazható,

hogy a feszültebb politikai viszonyok izgatottságát a bünös agitatió lázassá fokozza, és kitörésre alkalmassá fejleszti. A támadás fogalma abban ismerhető fel, hogy a támadó nemcsak tagadja a törvényhozói jogot, és annak határozatait: a törvényeket, azok kötelező erejében, hanem ennek positiv kifejezést is ad olyképen, hogy a törvényhozói hatalmat, annak müködését és müködésének eredményét, jogtalannak, illetve jogosulatlannak állitja.

Gyakori a lázitó közlemény a kormány, és egyéb közhatóságok ellen, vonatkozással azok egyes intézkedéseire. A 172. §. ez esetekben nem alkalmazható; a 262. §-ban meghatározott nyilvános rágalmazás és becsületsértés fogalmát e kifakadások azonban jóval tulhaladják; külön szakasz a hatóságok elleni lázitásról (izgatás) nem rendelkezik; és minthogy ezeket az eseteket a törvényhozó büntetlenül hagyni nyilván nem akarta; minthogy végre a közhatóságok a mi alkotmányunknak csakugyan törvény szerinti intézményes részei: a gyakorlat a közhatóságok elleni lázitást e 173. §. rendelkezései alá vonta.

9. sz.

1878. évi V. t.-cz. 174. §. Aki a törvény által büntettnek vagy vétségnek nyilvánitott cselekményt a 171. §-ban meghatározott módon

magasztal, vagy valamely büntett vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt azon módon feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet, hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bünvádi eljárás csak akkor indítható meg, ha a cselekmény elkövetése után három hó alatt a birósàgnál feljelentetett.

Jegyzet. Itt ép úgy, mint a 171. §-nál csak büntettről és vétségről van szó, a kihágások tehát ide nem tartoznak. A felmagasztalás kétfélekép jelentkezhetik: csupán magára a büntettnek, vagy vétségnek minősitett cselekményre, elvontan, ugy a mint azt a törvény tiltja, vagy ugy, a mint azt tényleg valaki elkövette — avagy jelentkezik a tettesnek és részeseinek dicsőitésében. Megtörténik, hogy vitásnak állitják oda a kérdést: vajjon N. N. elkövette-e a feldicsért büntettet vagy vétséget; vagy, — ha N. N. dicsőittetik külön — vajjon a miért magasztalja, a sajtóközlemény megállapit-e büntettet vagy vétséget stb. és ennek révén az előzetes ügydöntés bevárását szorgalmazzák. Ez azonban teljes félreismerése e szakasz jogalapjának; itt a felmagasztaló *gondolat* a bünös, ennek nyilvános közléseért bünhődik annak közlője, akár megtörtént az, amit felmagasztalt, akár nem; olyan cselekményt magasztalt, melyet a törvény büntetendőnek, tehát erkölcstelennek, megvetendőnek mondott ki.

10. sz.

1879. évi XL. t.-cz. 39. §. Aki azon czélból, hogy a büntető vagy fegyelmi eljárás folytán pénzbüntetésre itéltnek büntetése fedeztessék vagy kárpótoltassék, nyomtatvány által, vagy valamely gyülekezésen nyilvánosan szóval gyüjtésre hiv fel, vagy a gyüjtésre való felhivást terjeszti, vagy a gyüjtés eredményét ilyen módon közzéteszi: 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A gyüjtés által bejött pénz vagy érték elkobzandó.

Jegyzet. Ez tehát sajtókihágás, melyre a kihágási törvénynek általános rendelkezései mérvadók, a mennyiben t. i. a sajtójogi szabályok másként nem intézkednek. E kihágási szakasznak a B. T. K. 174. §-ban meghatározott sajtóvétség alá kellett volna sorakoznia, mert egy az alapja, és a cselekmény motivumai is egybe esnek. A szakasz szövegezése fog némi nehézséget okozni. Ugyanis az kétségtelen, hogy itt is a sajtójogi fokozatos felelősségi rendszer feltétlenül alkalmazandó, azonban vitássá válik abban, hogy a szöveg ama szavainál fogva: »vagy a gyüjtésre való felhivást terjeszti« a felelősségi fokozaton kivül eső terjesztő üldözhető-e vagy sem. A törvény azt a felfogást

támogatja, ugy mint a 134. és 248. §§-nál: igenis a felhivást tartalmazó nyomtatványt terjesztő, aki lehet egyuttal tiltott pénzgyüjtő, külön maga is elköveti a kihágást, melyért a köztörvények súlya alá esik.

11. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 27. §. Ki az ekképen elmarasztaló itélet által sujtott elmeművet sajtó utján ujra közzéteszi, vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illettetni.

Jegyzet. A sajtótörvényben meghatározott eme külön sajtódelictumot bátran lehet az itt 9. sz., és 10. sz. alatt tárgyaltak mellé sorozni, mert ennél is feltalálhatók a motivumokban ugyanazon vonások, habár nem oly mérvben, mint amazoknál. A felmagasztalás és feldicsérés után az elitéltnek szánt rokonszenv, és anyagi segélynyujtás; és ime itt van a bün, az ismétlés, és a dacz a törvénynyel szemben.

Jelen szakasz szövegezése azonban nem mondható szerencsésnek; azonfelül még hézagos is. »Az ekképen marasztaló itélettel sujtott« vonatkozás a sajtótörvénynek 26. §-ára, melyet azonban az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 7. §-a hatályon kivül helyezett, és helyébe lépett a

B. T. K. 62. §-a. »Ujra közzéteszi« azaz ismétli azt a nyilvánosság előtt, amit már birói itélettel sajtódelictumnak kimondottak. Ily alapon nyilván felesleges egy külön sajtódelictum construálása, mert »az elmemű« minden külön kiadása perbe fogható. Az 1848-iki törvényhozás mégis kettős okból — ha nem is szükségszerünek, de — czélszerünek találta a külön delictum construálását. Az egyik ok — mely magában is elégséges — az, hogy az ismétlésért ne az eredeti szerző, illetve a fokozatban őt követő felelős személyek vonassanak perbe, hanem a sajtójogi felelősség az ujra közzétett elmemű létrehozásánál szereplő felelős személyeket az uj kiadás fokozata szerint terhelje. A másik ok, hogy a res judicatának a büntetés szigoritásával érvény szereztessék. A törvényszakasznak a büntetés szigoritására vonatkozó rendelkezése a B. T. K.-ben megállapitott büntetési rendszer mellett immár fölösleges is, hatálytalan is. A res judicatának büntetőjogi oltalmazása pedig az esküdtszék előtt nem szokott mindig sikerrel járni, mert az esküdt szeret belemenni az előző itélet anyagi igazságainak mérlegelésébe s ha pl. az elmemű eredetileg izgatás miatt sujtatott, és izgatást nem lát az »ujraközzétett« elmeműben: a vétkesség kérdésére hozott itélet könnyen balul

üt ki, az anyagi és alaki igazság küzdelmében. Az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 17. §-nak 2. pontja e sajtódelictumot ki is vette az esküdtszék hatásköréből és a törvényszékhez utalta. Ezentul tehát a szakbiróság fog jogfejlesztő judicaturája révén e szakasz gyakorlati alkalmazásánál segiteni, és igy a nehézségek, és a visszásságok meg fognak idővel szünni.

»Vagy árulja.« Ez a sajtótörvény dispositiói szerint alig vonatkoztatható másra, mint a könyvárusra, a kiről a sajtótörvény 43. §-a ugy emlékszik meg, hogy mindenféle elmeművet szabadon árulhat, csak olyat nem, mely marasztaló itélettel sujtatott. Az itt tárgyalt 27. §. tehát e tilalom büntetőjogi megerősitése. Ámde ez épen a hézaga is a törvénynek, mert nemcsak ez alakban, hanem számos más módon is történhetik a perbe fogott vagy itélet által sujtott elmemű terjesztése, és ezek az esetek e szakasz alá még sem vonhatók, sem sajtórendőri intézkedéssel meg nem akaszthatók. (Lásd még a B. T. K. 62. §-ra vonatkozó jegyzeteket.)

12. sz.

1878. évi V. t.-cz. 190. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz, a ki az állam által elismert vallás szertar-

tását erőszakkal megakadályozza vagy megzavarja: vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

A kisérlet büntetendő.

Jegyzet. E szakasznak csak első mondata az, mely a sajtóvétséget meghatározza; tartalma a nyilvános Istenkáromlás, jól megkülönböztetve a vallásos tiszteletnek egyéb tárgyaitól, melyek az alább sorolt §-ban külön nyernek oltalmat. A közbotrányt a sajtódelictumoknál nem kell külön bizonyitani, mert a sajtóközlemény a nyilvánosságot már ömagában tanusitja, az olvasóközönségben pedig mívelt voltánál fogva keletkezik ily impressió.

13. sz.

1879. évi XL. t.-cz. 51. §. Aki az állam által elismert valamely hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, a vallásos szertartásra rendelt helyiségen kivül és nem a vallásos szertartás alkalmával nyilvánosan meggyalázza és ezáltal közbotrányt okoz: nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő.

Jegyzet. Ez a szakasz sajtókihágást állapit meg, ha a »nyilvános meggyalázás« nyomtatványban, képes ábrázolatban stb. történik. Kiegésziti a 12. sz. a. irt sajtóvétséget a val-

lásos tiszteletnek egyéb objectumaira nézve. A büntetőjogi oltalomban e szakasz szerint csak az állam által már elismert hitfelekezetek (vallásfelekezetek) részesülnek. Melyek azok: az 1895. évi XLIII. (illetve XLII.) t.-czikkek szerint kell elbirálni. Jelenleg: a latin, a görög és az örmény szertartásu katholikus, az evangelikus református, az ágostai hitvallásu evangelikus, a görög-keleti szerb és görög-keleti román, valamint az unitárius egyház, végre az izraelita vallásfelekezet.

14. sz.

1878. évi V. t.-cz. 248. §. Aki fajtalanságot tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolatot nyilvános helyen kiállit, árul vagy terjeszt: a szemérem elleni vétséget követi el és három hónapig terjedhető fogházzal és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat szerzője, készitője, nyomtatója, ha ennek többszörözése, terjesztése, vagy nyilvános helyen kiállitása az ő tudtával történik: hat hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzet. Ez a szakasz gátat emel a pornographicus irodalomnak; a trágár, az érzéki ide-

geket ingerlő, fajtalankodásra ösztönző sajtótermékek, illetve művek büntetőjogi üldözését rendeli. Ez a czélja; és nem az, hogy a képzőművészetnek, és szépirodalomnak az emberi test, és erotikus életének leirása körül aesthetikai feladataiban bármi korlátot állitson fel. Az itt meghatározott büncselekmény elkövetéséhez az izlés elfajulásának az a foka kell, mely megbotránkozást kelt, és a közszemérem józan érzelmeit sérti. Két irányban nyujt e szakasz oltalmat; az első az ilyfajta nyomtatvány vagy képes ábrázolat nyilvános helyen való kiállitása vagy terjesztése ellen; a másik magát a visszaélést támadja meg gyökerében, és azoknak készitőit (szerzőit) üldözi.

Az első rész — a szakasz első bekezdése — tulajdonképen sajtórendőri vétséget állapit meg, és igy annál az általános büntetőjogi felelősség szabályai alkalmazandók; ellenben a második rész — a szakasz második bekezdése — sajtóvétséget alkot, melynél már a sajtójogi fokozatos felelősség szerint kell eljárni; és igy a szövegnek ama kitételei: »szerzője, készitője, nyomtatója, ha többszörösitése« stb. »az ő tudtával történik,« csak a fokozatos felelősségi rendszer szabályai szerint értelmezendők, minélfogva »az ő tudtával« szavak alatt »az ő felelősségével« értendő.

A pornographia rendszerint képes ábrázola-

tok, photographák stb. alakjában jelentkezik a nyilvánosság előtt, a nyilvánosságot itt ugy is értve, hogy az áru házalás utján (sajtótörvény 45. §.) bár titokban terjesztetik. A könyvek ritkán jutnak a nyilvánosság elé, többnyire idegen nyelvüek (francziák), olvasóközönségük csekély, ki-ki lopva kapja, lopva adja tovább; ellenőrzésük nehéz. Egyéb nyomtatványoknál már könnyebb, de szükségesebb is az ellenőrzés, mint pl. a képes lapoknál, mert ezeknek némelyike szinte hódol a pornocratiának, vagy a napilapoknál, a melyeknek — a lapkiadóvállalatok kedvelt pénzforrásai, — az »apróhirdetések« rovatában néha burkoltan, néha meg szemérmetlen nyiltsággal üzik a léha trágárságokat. Különben ezen szakasz alkalmazása körül az óvatosság ajánlatos, mert vannak olyan sajtótermékek is, pl. apró füzetek (és ebben a német sajtó excellál), melyek külső lapján ingerlő, bájos kép és sikamlós czim által lépre csalják a vevőt, belső tartalmuk meg ártatlan együgyüség. A B. T. K. 248. §-ának 1. pontján kivül, a szemérmet sértő sajtótermékek és képek nyilvános helyen (pl. utczai kirakatokban) való kiállitása ellen van még egy belügyministeri rendelet 1897. évi junius 2-ról, 40003. sz. a.; mely kihágást statuál, és 100 forintig bünteti azt, aki rendőri felszólitásra a kiállitást azonnal meg

nem szünteti. E kihágás a közigazgatási hatóság által birálandó el.

15. sz.

1878. évi V. t.-cz. 258. §. A rágalmazás vétségét követi el, és hat hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: aki valakiről többek jelenlétében, vagy több, habár nem együtt levő személy előtt, olyan tényt állit, mely valódisága esetében — az ellen, akiről állittatott, a büntető eljárás meginditásának okát képezné, vagy azt a közmegvetésnek tenné ki.

1878. évi V. t.-cz. 259. §. Egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a rágalmazás: ha a rágalmazó állitását nyomtatvány, vagy nyilvánosan kiállitott képes ábrázolat által tette közzé, vagy terjesztette.

16. sz.

1878. évi V. t.-cz. 261. §. Aki más ellen meggyalázó kifejezést használ vagy meggyalázó cselekményt követ el, a mennyiben a 258. §. esete fenn nem forog: a becsületsértés vétségét követi el és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, — ha

pedig a meggyalázó kifejezést a 259. §-ban megjelölt módon tette közzé, vagy terjesztette: három hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha a cselekmény testi sértést képez: az arról rendelkező törvény lesz alkalmazandó.

17. sz.

1878. évi V. t.-cz. 262. §. A törvény által alkotott testületek, hatóságok, vagy azok küldöttségei, tagjai ellen, habár nem nyomtatvány által elkövetett nyilvános rágalmazás vagy becsületsértés: egy évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzet. A 15—17. sz. a. sorolt sajtóvétségekről szóló szakaszok szoros kapcsolatuknál fogva itt egybefoglaltattak. A rágalmazás sajtóvétségét a 259. §. — és amennyiben köztisztviselő stb. hasonállásúról van szó, a 262. §. — a becsületsértés sajtóvétségét a 261. §. második esete, ugyszintén a 262. §. irja körül. A két sajtóvétség közt a demarcationális vonal ott van, hogy az egyiknél az »állitott tény«, a másiknál pedig a használt gyalázó kifejezés szükséges; az első a rágalom, a másik a becsületsértés eminens alkotó eleme. Ámde egyes

esetekben e határvonalak alig ismerhetők fel; a törvény erre való tekintettel tehát helyesen ugy intézkedett, hogy egyrészt a 261. §-nál kifejezte, hogy ez kisegitő intézkedés és csak ott áll be, a hol a 258. §-ban körülirt rágalmazás esete fenn nem forog; a 258. §-t pedig másrészt olyképen bővitette ki, hogy annak tényálladékába a közmegvetést eredményezett sértést is fölvette. Ugyanazért nincs helye annak, hogy egy és ugyanazon sajtóközleménynek egy-egy kiszakitott részéből rágalmazási, egy másik részéből becsületsértési vád formáltassék; a kérdés ez esetben vagylagosan dől el. A 262. §. külön vétségi tárgyi (cselekvési) elemet nem mutat föl, csak a sértett tiszti állását részesiti a büntetés sulyosbitása által fokozott védelemben. Szövegezése pongyola, azonban a sajtójogi eljárásnál zavart ez nem okoz, mert főismérve: a nyilvánosság, a sajtó utján való közlésnél kétséget nem okozhat; az a felvethető vitás kérdés pedig, hogy minden rágalmazó állitás, vagy becsületsértő kifejezés, mely a köztisztviselőt bármiképen érinti is, — e szakasz alá vonható-e, vagy sem, a gyakorlatban ugy nyert okszerü, és végleges megoldást, hogy a sértés csak az esetben legyen e szakasz alá vonható: ha az a sértettnek hivatali — tiszti — kötelességeire vonatkozik.

A 258. és 261. §-ban meghatározott sajtóvétségek elbirálásánál abból kell kiindulni, hogy a becsület egyenlő java minden embernek, ámde a sértett, az ő állása vagy foglalkozásánál fogva a sértéssel, és annak minőségével szemben mégis csak hol érzékenyebb, hol közönyösebb. A köztisztviselővel szemben a törvény maga is affelé hajlik, hogy annak a becsületét érintő sértésekkel szemben érzékenyebbnek kell lennie. A birák és ügyészek netáni túlérzékenységét a B. T. K. 271. §-a szoritja kellő határok közé. Nem csuda, hogy a katona, a lelkész, a gyáros, a nagykereskedő, az orvos, az ügyvéd, a müvész, az iró stb., kiknek hivatásukban tekintélyre, bátorságra, hitelre, tudásra van szükségük, ha a szenvedett sértés által, az ezekbe vetett hit, vagy bizalom forog veszélyben, a becsület védelmének általános mértékét magukra nézve nem tartják kielégitőnek; és ebben van mindenesetre jogosultság, okszerü határok közt méltánylandó is; mert a közbecsülés az egyénnek szerzett java, mely az ő összes tulajdonságainak appretiálása után jár ki, az animus injuriandi pedig épen az értékek legérzékenyebb részét veszi czéltáblául. Bizonyára nem fog senki anynyira hibázni, hogy pl. a leányt gyávának, a legényt pedig kikapósnak szidja. Sajnos, hogy a gyakorlat nem ritkán oly eseteket is pro-

ducál, melyekben az érzékenykedés nem komoly, hanem reclámeszköz.

Az itt tárgyalt sajtóvétségek, inditványi delictumok (B. T. K. 268. §.); tehát jogosult magáninditvány nélkül meg nem indithatók; csakhogy szélesebb értelemben veendő itt a magáninditvány, mert a sértett félen kivül, illetve annak nevében (B. T. K. 113. és 273. §.) mások is — sőt a sértett akaratától egészen függetlenül is — megindithatják az eljárást; és azokban az esetekben, a melyekben a kir. ügyészség van hivatva a vádat felhatalmazás alapján (B. T. K. 269., 270., 271., 272. §§.) képviselni: e felhatalmazást, a már megállapodott gyakorlathoz képest, a sértett fél felettes hatósága is megadhatja. Ezek a szakaszok tehát a felhatalmazási sajtódelictumokról intézkednek. Kiválik ezek közül a 272. §-ban körülirt, azzal a külön meghatározással, hogy a perinditást a kivánat kifejezése előzi meg. Ez a megkülönböztetés a sértettnek közjogi állásából folyik.

A kölcsönös sértésre vonatkozó 274. §. a sajtójogi eljárásban szintén alkalmazható; ellenben a 275. §., mely a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértésről külön enyhébb intézkedést tartalmaz, a sajtó utján elkövetett delictumnál — épen utóbbi sajátságánál fogva — alkalmazást nem nyerhet.

Igen fontos e sajtóvétségek vádjánál az *exceptio veritatis* szerepe. Az erre vonatkozó törvényszakaszok itt következnek (1878. évi V. t.-cz.):

263. §. Rágalmazás és becsületsértés esetében, az állitott tény, illetőleg kifejezés valódiságának bebizonyitása meg van engedve, ha:

1. *a sértett közhivatalnok, vagy hatóságnak tagja, és az állitás vagy kifejezés hivatásának gyakorlatára vonatkozik;*
2. *a büntető eljárás, az állitott tény miatt, az állitás idején már meg volt inditva;*
3. *az állitott tény jogérvényes itéletben valódinak mondatott ki;*
4. *a sértett fél annak megengedését a biróság előtt maga kivánja:*
5. *a vádlott igazolja, hogy állitásának czélja a közérdek vagy jogos magánérdek megóvása vagy előmozditása volt. Az állitás vagy kifejezés valódiságának bebizonyitása, a vádlott büntetlenségét eredményezi.*

264. §. Az állitás vagy kifejezés valódisága bebizonyitásának nincs helye, és az még a sértett fél kivánatára sem engedhető meg:

1. *ha a rágalmazás vagy becsületsértés a 272. §-ban megjelölt személyek* (kül-

földi uralkodó, követ, ügyvivő) *valamelyike ellen követtetett el;*

2. *ha az állitás vagy kifejezés olyan cselekményre vonatkozik, mely csak a sértett fél inditványára vonható bünvádi eljárás alá, és az erre jogositott* (113. §.) *ilyen inditványt nem tett, vagy azt visszavonta;*
3. *ha az állitott tényre nézve jogérvényes felmentő itélet, vagy megszüntetési határozat hozatott;*
4. *ha az állitás vagy kifejezés a családi élet viszonyaira vonatkozik, vagy a női becsületet támadja meg.*

265. §. Annak bizonyitása, hogy az állitott tény köztudomásu szintén nem engedhető meg.

Mindenekelőtt figyelembe kell venni e két szakasz alkalmazásánál azokat a perrendi következményeket, melyek az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 16. §. végbekezdése szerint a birói hatáskör tekintetében beállanak. Ugyanis eszerint az olyan rágalmazási vagy becsületsértési vád, melynek ellenében az exceptio veritatis helyt nem foghat (264. §.), mindenesetre a törvényszék hatáskörébe tartozik, tehát az esküdtszék elől elvonatott. Ezentul ezek a kérdések mindig a perelőkészitő stadiumban tisztázandók,

a mivel önként jár az is, hogy a bizonyitási anyag már előzőleg kifejtésre és megállapodásra kell, hogy jusson, mielőtt a vádlevél beadatik. Egyenként szemügyre véve a két szakasz pontjait, a 263. §. 1., 2., 3. p. nehézséget nem okoz. Annak megitélésénél, hogy az állitott tény vagy kifejezés a közhivatalnoknak hivatali eljárására vagy magatartására vonatkozik-e, vagy sem, alig fordulhat elő nehézség; a büntető vagy fegyelmi eljárás folyamatban léte, vagy itélettel befejezése a vonatkozó ügyirat, vagy határozat bemutatásával könnyen igazolást nyer; az a felmerülhető vitás kérdés pedig, vajjon a büntető eljárás alatt itt csak a közhatóságok előtt lefolytatandókat kell-e érteni, vagy lehet-e idevonatkoztatni pl. az egyházi hatóságokat is, nagyobb hullámokat nem verhet, mert bár rendszerint csak a közhatósági büntető eljárás az, mely e szakasz alá vonható, az egyéb hatóságok előtt lefolyt büntető eljárás is, — a mennyiben a hatóságok a törvény által elismert hatáskörben működnek, és az állitás vagy kifejezés e hatóságok alá rendeltek hivatására vonatkozik, — bizvást e pontokhoz sorozható; különben pedig az ilyen támadások esetén a közérdek megóvása czimén az exceptio veritatis amugy is érvényesithető.

A 4. pontnál gyakran fordul elő, hogy a

sértett fél csak ugy ingadozva nyilatkozik, pl. olyanformán, hogy bizonyitást kérő ellenfelével szemben »beleegyezését« vagy »hozzájárulását« fejezi ki, esetleg a biróság »bölcs belátására» bizza. Ilyen nyilatkozatok azonban figyelembe nem vehetők; a sértett félnek kivánságát határozott, és feltétlen formában kell előadni; mert a biróság abba a helyzetbe juthat, hogy az ellenfelet bizonyitási kérelmével el kell utasitania, és megengedését az adott esetben csak a sértett fél kivánságára alapithatná.

Az 5. pontnál a jogos magánérdek kérdése a sajtóeljárás körében jól megfontolandó, mert az a sérelem, a miből a sajtótámadás keletkezik, többnyire nem nyilvános, holott a megtorlást azután a támadó a nagy nyilvánosság előtt keresi; tehát már a megtorlást, az elégtételszerzést, a védekezést egy sulyosabb támadással megtoldja. Ha azonban az eset sajtó utján folytatott polemiából fejlődött, vagy ha a támadást oly elszenvedett sérelem előzte meg, melyre az elégtételt, a reparatiót a nyilvánosság segedelmével jobban és biztosabban vélte elérhetni: a jogos magánérdek könnyen lesz felismerhető. A közérdek kérdésénél lehető liberális felfogást követni tanácsos; és mihelyt a közélet bármely nyilvánulásával kapcsolatot tanusit a sajtóközlemény: a közérdek megóvásá-

nak tendentiája megállapitandó, még akkor is, ha e mellett a támadó fél személyesen más czélokat (és más motivumokat) látszik követni. Pl. közérdek a részvénytársaságok, egyesületek, a közönség előtt nyitva levő üzletek, élelmezési vállalatok, iskolák, szinházak stb. sáfárkodása és magatartása. Aki ezekről lesujtó, de igaz, leleplezéseket hoz a közönség elé, a közérdeknek szolgálatot tesz; épen azért, hogy igy a közérdeknek ebből nyeresége legyen: a legbehatóbb bizonyitás az egyedüli helyes mód.

A 264. §-nak négy pontjára nézve alig van észrevétel, csupán a 3. pontnál kell kiemelni, hogy ez fontossággal bir azért is, mert a rágalmazó állitás révén oly tény bebizonyitásának kérdése volna ujra felvethető, mely már törvényes birája által eldöntetett, a mi a res judicatának kerülő uton való megdöntését eredményezhetné. Azonban magát azt, hogy a sajtóvád által incriminált állitás — és az itélet, vagy megszüntetési határozat — tárgya, illetve a két tényállás azonos-e: bizonyitani lehet, és pedig legczélszerüebben a lefolytatott bünper határozatainak és indokainak, esetleg egy-egy idevonatkozó más okiratának ismertetésével. Azonban szem előtt tartandó mindig az a szabály, hogy a sajtóügy birája nem hiva-

tott arra, hogy az előzményül vett bünper illetékes birájának határozatát fölülbirálja.

Az itt tárgyalt 263. és 264. §§-ban szabályozott bizonyitási jog az érvényben levő sajtójogi fokozatos felelősségi rendszerrel alig egyeztethető helyesen össze. A szerző, mint tettes, az egyedüli, aki e szakaszok keretében szabadon mozoghat; azonban már a felelős szerkesztő, illetőleg a kiadó, vagy nyomdatulajdonos igen hátrányos helyzetbe juthat, ha a bizonyitási anyag feltárására, vagy pl. a jogos magándérdek igazolására kerül a sor. A sajtótörvény érvényen kivül helyezett 24. §-a a bizonyitást nem is engedte meg; kivételt csak a köztisztviselőnél tett, ha a felhozott tények hivatása körében történt eljárására vonatkoznak.

A 265. §. az »állitott tény«-nek a köztudomással való bizonyitását kizárja. E szakasz feleslegesnek látszik, mert a tény mint megtörtént dolog »köztudomás«-sal csakugyan nem bizonyitható, mivel a »köztudomás« magában ellenőrizhetetlen, és még maga is bizonyitásra szorul. Fama crescit eundo: a szárnyaló hir csak igaz magvának kinyomozására indithat, jogosithat, kötelezhet. Ez adja kézbe a megoldás fonalát az olyan közvélemény elbirálásánál, mely az egyénnek magatartására, jellemére, stb. tulajdonságaira nézve, általános kifejezéseket

forgat, pl. N. N. részeges, garázda, hamiskártyás stb., mindenki kerülje társaságát! Az ilyen kifejezéseket a 263. §. alapján bizonyitani szabad, és épen concret tartalmuknál fogva lehet is. A 265. §. tehát helyesen arra utal, hogy az ilyen kifejezéseket (mint történeti adatokból meritett véleményt) a fél ténybeli adatokkal igazolja be, hogy a használt kifejezés valódiságát és jogosultságát az itélő biró is szabadon, a saját felfogása szerint mérlegelhesse. E 265. §-nak kiegészitő részeként jelentkezik a sajtótörvény 25. §-a szószerint:

1848. évi XVIII. t.-cz. 25. §. A meggyalázott, megbecstelenitett panaszló fél erkölcsi magaviselete mellett tanúkat hallgattathat ki; de a vádlott, annak erkölcsisége ellen, tanúk kihallgatását nem követelheti.

E szerint a »köztudomás«, a »közvélemény« a sajtóperben a panaszló fél becsületének kedvező megvilágitására biztositva van; ezzel szemben azonban a támadó fél csakis a B. T. K. 263. és 264. §§-ban szabályozott bizonyitási uton haladhat sikerrel.

Az ugynevezett erkölcsi tanuk állása a perben, a sajtótörvény megszünt 24. §-ával volt összhangban, mely a magánfél ellen »a megbecstelenitő, meggyalázó, sértő állitások bebi-

zonyitását meg nem engedte, holott a büntetőtörvénykönyv most tárgyalt szakaszai ebben gyökeres változást hoztak, ugy hogy most már az erkölcsi tanuk valóban alig birnak perbeli értékkel. Remélhetőleg ki is fognak a gyakorlatból szorulni.

A B. T. K. 266. §-ánál felemlitendő a gyakorlatból az, hogy a peres felek perbeli beadványaikat, és az ugynevezett informatiókat gyakran számos példányban kinyomatják, és ugy a birósági tagoknak, mint más érdeklődőknek kiosztják. Ha ezekben rágalmazó ténybeli állitások, vagy gyalázó kifejezések vannak, ami többször megesik, ugy e nyomtatványok sajtóperbe vonhatók, habár a peres ügyre és ügyfelekre vonatkoznának csupán; mert ezek a támadások már a törvényben megadott kedvezmény körén átléptek, mihelyt nemcsak perrendszerü alakban az illetékes hatóság előtt, hanem a közönség előtt is megjelentek.

A B. T. K.-nek a rágalmazás és becsületsértésről szóló XVII. fejezetének 258., 259., 261., 262., 263., 264., 265., 267., 268., 269., 270., 271., 272., 273. és 274. §§-ai tehát a sajtójog részei, és a sajtóeljárásban megfelelő alkalmazást nyernek; a 277. §-nak csak az utolsó bekezdése lép a sajtójog területére, midőn azt rendeli:

1878. évi V. t.-cz. 277. §. harmadik bekezdés: *Ha pedig a büntetendő cselekmény időszaki nyomtatványban követtetett el: az itélet, indokaival együtt, ugyanazon nyomtatványnak, a jogérvényes itélet kihirdetése, vagy kézbesitése után megjelenő első száma elején teendő közzé.*

Itt a büntetendő cselekmény alatt e törvényszakasz első bekezdése alapján a rágalmazás és becsületsértés értendő. Az itélet köteles közzététele iránt különben intézkedik maga a sajtótörvény 35. §-a, valamint a B. P. 574. §-a is (l. a jegyzetet ezeknél), a különbség csak abban van, hogy a közzététel számára a helyet ez utóbbi szakaszok meg nem jelölik, miből az a nyilvánvaló visszásság áll elő, hogy mig pl. a királysértés miatt hozott sajtóbirósági marasztaló itélet valahol a lap félreeső helyére jut, a »legszerényebb« magánember irányában elkövetett becsületsértés miatt hozott marasztaló itélet a lap élére kerül, a mi néha talán ingert is kelt feltünési vágyak kielégitésére.

---

18. sz.

1878. évi V. t.-cz. 146. §. A hűtlenség bűntettét követi el, és tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, a kinek hivatalánál vagy különös megbizatásánál fogva, a magyar államnak, vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának biztonságát vagy más fontos érdekeit illető titkos okirat, adat vagy tudósitás birtokába, illetőleg tudomására jutván, azt közvetlenül vagy közvetve az ellenséggel közli.

Ha pedig az okiratot, adatot vagy tudósitást, más hatalom kormányával, nem azon czélból közli, hogy az az ellenség tudomására jusson, vagy pedig az ily okirat tartalmát, adatot vagy tudósitást egyébként nyilvánosságra hozza: öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Jegyzet. E delictum sajtó utján is elkövethető, a mi kitünik a szakasz második bekezdésének ama kifejezéséből, »egyébként nyilvánosságra hozza« ; de különbözik mégis a szakasz első bekezdésében meghatározott ama elkövetési módtól, mely »az ellenséggel közvetve közli« szavakkal nyer kifejezést. A sajtó utján valóközzététel lehet ugyanis módja a közveti-

tett közlésnek, csakhogy ez még sem ösmerhető fel oly egyenes érintkezésnek a közlő és az ellenség között, hogy az a szakasz első bekezdésében meghatározott büntett megállapitására vezessen. Lásd még alább 19. és 20. számnál a jegyzetet.

19. sz.

1878. évi V. t.-cz. 456. §. Öt évig terjedhető államfogházzal és négyezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az is: aki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejének állásáról, mozdulatairól, erejéről és működéséről, az erődök és erősitvények állapotáról, ugyszintén a fegyverek, hadiszerek és szerelvények mennyiségéről, minőségéről vagy szállitásáról, miután az ilynemű közlések már eltiltattak, vagy a közlések minőségéből, vagy a fenforgó körülményekből beláthatta, hogy közlése által az állam érdeke sértetik meg, valamely közleményt sajtó utján tesz közzé, a mennyiben a közlemény nem a kormány által nyilvánosságra hozott tudósitást tartalmazza.

20. sz.

1879. évi XL. t.-cz. 33. §. Aki valamely vár, vagy erőd, vagy a védelem czél-

jából létesitett, megerősitett tábor fekvéséről, erőditvényeiről, vagy ezeknek valamely részéről, az illetékes hatóság engedelme nélkül, tervet, vázlatot készit vagy közzétesz, ugyszintén aki hivatalos őrizet alatt levő ilyen tervet vagy vázlatot magának vagy másnak megszerez, lemásol vagy lemásoltat: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzet. A B. T. K. 456. §-a egyenesen a sajtó utján való közzétételt követeli meg. A K. B. T. K. 33. §. csak annyit mond, hogy »a ki közzétesz« ; ámde nyilvánvaló, hogy e két szakaszban meghatározott cselekmények mindegyikénél az elkövetési mód egyenlőképen: a sajtó. A különbség csak az, hogy mig a 456. §. egy teljesen különálló sajtódelictumot construál, addig a 33. §.-ban körülirt kihágás olyan, hogy az más módon is elkövethető. Különbség van a két szakasz intézkedése közt abban is, hogy az egyik a hatóságilag kihirdetett tilalom után való közlést tartja szem előtt; a másik szerint pedig a tilalom magától fennáll, és ezt a tilalmat a közlésre való hatósági engedelem szünteti csak meg. Ezen két szakaszban védett érdekek szerint végre a büntetés is lényegesen különbözik.

21. sz.

1878. évi V. t.-cz. 327. §. Aki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot, vagy távsürgönyt, tudva jogtalanul felbont; ugyszintén aki másnak szóló, habár be nem pecsételt levél, vagy távsürgöny birtokába helyezi magát a végett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló czélból másnak jogtalanul átadja: vétséget követ el, és nyolcz napig terjedhető fogházzal és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Aki pedig a fentebbi módon tudomására jutott titkot közzé teszi, vagy a levél, irat, vagy távsürgöny küldőjének vagy a czimzettnek károsítására használja fel: három hónapig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A bünvádi eljárás csak a sértett fél inditványára indithatò meg.

Jegyzet. A sajtóvétséget a szakasz második bekezdése határozza meg, t. i. a mennyiben az, aki az első bekezdésben leirt módon birtokába jutott levelet, illetőleg tudomására jutott titkot nyomtatvány utján teszi közzé. A levél tulajdonosának tekinthető az, aki irta, ám az is, akinek szól, a czimzett; ez utóbbi különösen attól a ponttól kezdve, a mikor azt birtokába vette.

A vétség elkövetője tehát csak egy e viszonyon kivül eső személy lehet. A szakasz 2. bekezdése meg is jelöli a küldőt és czimzettet, mint akik egyaránt sérelmet szenvedhetnek, amiből következtethető, hogy az inditványozási jog is mindkettőt egyaránt illeti.

22. sz.

1878. évi V. t.-cz. 328. §. Azon közhivatalnok, ügyvéd, orvos, sebész, gyógyszerész, szülésznő, aki valamely család, vagy személy jó hirnevét veszélyeztető, és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott vagy reábizott titkot, alapos ok nélkül másnak felfedez: vétséget követ el, s a sértett fél inditványára, három hónapig terjedhető fogházzal, és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ezen intézkedés kiterjed a fent megjelölt személyek segédeire is.

Jegyzet. A mennyiben a titoksértést a megjelölt állásbeli személyek sajtó utján követik el, sajtóvétség létesül, és beáll a sajtójogi fokozatos felelősségi rendszer alkalmazása, a mely e szakasznál nem csekély nehézségeket okozhat. Különben e szakasz büntetőjogi anyaga többnyire a becsületsértés körébe esik bele, és igy a gyakorlatban külön alig fordul elő.

23. sz.

1878. évi V. t.-cz. 479. §. Egy évig terjedhető államfogházzal büntetendő az a közhivatalnok: aki hivatali állásában tudomására jött hivatalos tárgyalást, meghagyást, tudósitást, vagy pedig hivatalos minőségében kezéhez jött iratot, tudva, hogy tartalmuk hivatali titkot képez, akár az állam, akár magánosok ártalmára, másokkal közöl, vagy közzé tesz.

Jegyzet. Az előző 328. §. a magántitkot védi meg a közhivatalnok visszaélései ellen, a jelen 479. §. pedig a közhivatali titkot. Ha az elkövetési mód a sajtó: sajtóvétség létesül, mely a sajtójogi felelősségi rendszer alapján kerül elbirálás alá; a mi azonban · ha a nyomozás a szerzőig vezet — nehézségeket alig fog okozni, mert a vétség tárgya: a hivatali titok megsértése, könnyen megállapitható lesz.

24. sz.

1897. évi XXXIV. t.-cz. 20. §. Aki a büntetőbiróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást vagy főtárgyalást a hatóság engedélye nélkül bármily módon, egészben vagy részben közzé tesz, amennyiben sulyosabban büntetendő cselekmény nem

forog fenn, három hónapig terjedhető fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzet. A törvénynek ez a legujabb intézkedése végre oltalomba veszi a hivatali titkot szemben a magánszemélyek visszaéléseivel. A tér, melyen e szakasz hatása leginkább lesz érezhető, a hirlapok törvényszéki tudósitásai, melyek a sajtótörvény 14. §-nak épen nem szerencsés szövegére támaszkodva kiméletlenül belenyulnak a bünper fejleményeinek feltárásába. A jelen szakasz czélja tehát az volt, hogy e visszaéléseknek határt szabjon, és annak megtartását büntetőjogi sanctióval biztositsa. Azonban nem lehet mondani, hogy ez teljesen sikerült, mert még mindig tág tér nyilik »a törvényszéki iratok«-nak »hű szellemben való közlésére«, a mi pedig a bünper fejleményeinek, és az érdekelt feleknek ártalmára lehet.

A szakasz igy jelöli meg a tilalmat: »a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást vagy főtárgyalást« nem szabad közzétenni; azaz ide vonatkoztatva: sajtó utján közzétenni.

A sajtótörvény 14. §. csak annyit fejez ki, hogy a törvényszékek nyilvános üléseit közölni szabad, és aki azokat közli: »ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indittathatik«, azonban annak, hogy e törvényes

intézkedés megszegése mily következményekkel jár, eddig törvényeinkben nyoma nem volt. A büntetőtörvényeknek a hivatali titkok közzététele iránt felvett intézkedése ide nem vág, mert a lényeg az, hogy a mit a hatóságok a nyilvánosság kizárásával tárgyalnak, és végeznek, ne jusson a nyilvánosság elé semmiféle uton, tehát sajtó utján sem. A jelen szakasz az 1896. évi XXXIII. t.-cz.-ben foglalt bünvádi perrendtartásban a nyilvánosság kizárásával tartandó tárgyalások körül hozott határozatoknak kiván érvényt szerezni, és igy a közlési tilalmat kifejezetten csak a büntetőbiróságok előtti eljárásra nézve szabályozza.

A perrendi főtárgyalás iránt kétség nem merülhet fel, az 1896. évi XXXIII. t.-cz. 293. §-a szabályozza a főtárgyalás nyilvánosságának korlátozását, illetve kizárását; és ez a szabály alkalmazást nyer a járásbiróság, a törvényszék és a felsőbb forumok előtt tartott főtárgyalásoknál. Vitás kérdések támadhatnak azonban azoknál a tárgyalásoknál, melyek a főtárgyalás természetével nem birnak. Itt már a tárgyalás fogalmának tágabb vagy szükebb értelmezése körül forog a kérdés. A vádtanács előtti tárgyalások (B. P. 114., 116. §.) kifejezetten ugy jelöltetnek meg, hogy a vádtanács üléseiből a közönség ki van zárva, tehát kétségtelenül nem

nyilvánosak. Kérdés azonban, vajjon tágabb értelemben minden oly birói functiót, mely a bünügy perrendi lefolyását, előbbrevitelét czélozza, és minden eljárást, melyről a felekkel vagy azok egyik részével birói okirat vétetik föl, nem kell-e »tárgyalás«-nak tekintenünk? Ebben az értelemben aztán a nyilvánosság kizárásával teljesitett vizsgálati cselekmények egy része is e szakasz tilalma alá esnék. Az ilyen értelmezés mellett azt lehetne felhozni, hogy mindeme cselekmények a vádtanács elé kerülnek, már pedig itt a nyilvánosság a törvényben kifejezetten ki van zárva. Csakhogy még az ilyen értelmezés mellett is, még mindig marad elég vitás pont a nyomozási eljárás során arra nézve, hogy a feljelentések közlése, az egyes tanuk kihallgatása, a szakértői vélemények stb. vonhatók-e ezen szakasz alá? És itt ismét nem szabad más részről szem előtt téveszteni azt, hogy a sajtó hiradásai nem csupán kárt vagy hátrányt, hanem nem ritkán lényegesen jó szolgálatot is tesznek a bünnyomozás sikere körül. Ugyanazért igen nehéz a korlátokat helyesen megvonni, a határvonalakat tüzetesen megjelölni, és inkább a biró bölcs belátására kell bizni, hogy e szakasz alapján a judicaturát józanul fejleszsze, jól megkülönböztetve a buzgóságot a sértő vagy épen ártalmas indiscretiótól.

A polgári perrendtartás szintén tartalmaz a tárgyalás és nyilvános előadás körüli szabályokban oly intézkedést (1868. évi LIV. t.-cz. 103. §.), mely szerint kizárható a hallgatóság (a nyilvánosság) ott, a hol az a közerkölcsiség iránti tekintetből szükséges; vagy a hol oly viszonyok érintetnek, melyeknek nyilvánosságra hozatala a felek jó hirét vagy érdekét veszélyeztetné.

A nem ritkán igen kényes gondnoksági ügyek, valamint a házassági perek, és a velük kapcsolatos családi állás iránti kérdések épugy szükségessé teszik a nyilvánosság kizárását. Ámde a polgári biróságok ilyen zárt tárgyalásainak közlése az itt tárgyalt 20. §. alapján, — mely csak a büntetőbiróság zárt tárgyalásaira szoritkozik — meg nem torolható; az itt mutatkozó hézag tehát a végleges polgári perrendtartás megalkotásáig egyelőre pótlásra vár.

25. sz.

1879. évi XL. t.-cz. 48. §. Nyolcz napig terjedhető elzárással büntettetik: aki tiltott tartalmu hirdetést, annak tiltott voltát tudva, nyilvánosan kikiált, vagy közzé tesz.

Jegyzet. A kihágás a sajtójogi felelősség alá esik, mihelyt a közzététel sajtó utján történt. Mi a tiltott tartalmu hirdetés, azt tör-

vény vagy rendelet minden egyes esetben alkalmilag kell, hogy meghatározza; általános szabály erre nincs. Jól megkülönböztetendő ez a sajtókihágás a szintén ezúton elkövethető jövedéki kihágástól, melyet törvény és rendelet külön állapit meg. Az 1887. évi IX. t.-cz. 7. §. szerint tilos: sorsjegyek, sorsjátékok, nyereménykölcsönök stb.-ről hirdetéseket közölni, hacsak a játékvállalatok nem nyertek kormányhatósági engedélyt. Megszegése e tilalomnak jövedéki kihágás és 50—300 frtig büntettetik. Felelős érte a kiadó, és a nyomdász. Az 1874. évi április 25-én kelt 15148. sz. belügym. rend. 5—20 frtig terjedhető birság terhe alatt eltiltotta az olyan hirdetéseket, illetve hirdetést magában foglaló nyomtatványokat, melyek külső alakjuknál fogva a közönség megtévesztésére alkalmasak; ilyenek azok, a melyek a részvényekhez, sorsjegyekhez, igérvényekhez vagy más értékpapirokhoz vagy épen papirpénzjegyekhez hasonlók. Ezt az 1874. évi rendeletet az 1879. évi kihágási törvény által a tilalomra nézve fentartottnak kell tekinteni, és igy az itt tárgyalt 48. §. e tilalomra alkalmazandó. E szakasznak a sajtójog körébe vonása vitás, és visszás; mert végelemzésében oda visz, hogy sajtókihágást (mely pedig szintén esküdtszék elé tartozik) az 1879. évi XL. t.-cz. 1. §-a szerint miniszteri rende-

lettel vagy törvényhatósági szabályrendelettel is lehet statuálni, a mi alkalmas arra, hogy sajtótörvényünket alapjaiban megingassa. Az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §. II. csak azt kötötte ki kifejezetten, hogy esküdtszék elé a törvény ben megállapitott kihágás tartozik.

III. FEJEZET.

Sajtórendőri jogszabályok.

Az 1848. évi sajtótörvény a sajtószabadságnak törvénybe iktatását a következő szavakkal vezeti be: „*Az előző vizsgálat eltöröltetvén örökre, s a sajtószabadság visszaállittatván, ennek biztositékául ideiglenesen rendeltetnek:*“ és a biztositékokat ugy alkotja meg, hogy 1. meghatározza külön egyenként a sajtóvétségeket, és büntetésüket; 2. számukra külön bünvádi eljárást, és külön birói forumot (esküdtszéket) alkot; 3. külön büntetőjogi felelősségi rendszert állit fel, és ezt külön, rövidebb lejáratu elévülési határidőkkel támogatja; végre 4. tüzetesen meghatározza ama rendőri szabályokat, melyek közt a sajtótermékek előállitása, és terjesztése szabadon meginditható. E jogszabályokat mind egybevetve, felismerhető a sajtótörvénynek az az elvi álláspontja,

hogy a sajtóval szemben *megelőzésnek nincs, csak megtorlásnak van helye* a megindult terjesztés után. Kétségtelenül ez a lényege, és főbiztositéka a sajtószabadságnak. Mennél kevesebb a megszoritó rendőri szabály: annál szabadabb a sajtó mozgása; és ha, mint a mi sajtótörvényünkben, egyáltalán nincs intézkedés, mely a hatóságoknak jogot adna, hogy a sajtóterméknek terjesztését, az elmeműnek, a gondolatközlésnek sajtó utján való kivitelét, és nyilvánosságra hozatalát bármi czimen megelőző intézkedésekkel megakadályozhatná: akkor a sajtószabadságot csakugyan biztositottnak lehet tekinteni.

A sajtótörvény a többi részeiben nyilván a megtorlás korlátait vonja meg. A »megtorlás« azonban már nem kizárólag a sajtószabadság, hanem általában a közszabadságok biztositékai közé tartozik. A midőn tehát a magyar büntetőjog ugy általános anyagi, mint alaki részében a büntetőtörvénykönyvekbe foglaltatott: a reform ezen rendszeres művekbe a sajtódelictumokat, és a reájuk vonatkozó bünvádi eljárást is fölvette.

Sajtójogunknak, mint külön jognak szabályozása, csupán a külön czélnak megfelelő garantiális intézkedésekre való szoritkozással indokolt. A sajtójognak ezen törvényszerü garantiális intézkedéseit — a sajtójogi felelősségi

rendszert s a sajtórendőri szabályok foglalatát — büntető reformtörvényeink érintetlenül hagyták. Hogy a büntetőtörvénykönyveink jogszabályai a sajtójogi felelősségi rendszerrel — ezzel az egyik garantiális külön intézkedéssel — sok tekintetben meg nem egyeztethetők, sőt hogy azzal némely pontban összeütköznek, arra már a vonatkozó törvényhelyeknél rámutattunk. Ezen ellentétek kiküszöböléséről a megindult reform előreláthatólag nemsokára ujabb szabályozással gondoskodni fog.

Másik garantiául a sajtórendőri szabályok, melyek egyrészt a sajtó szabad mozgását megvédeni, másrészt a sajtószabadsággal való visszaélések megtorlását biztositani vannak hivatva — ugy, ahogy azok érvényben levő sajtótörvényünkbe foglalvák: nem kimeritők, és ma már — a mint azt az egyes szakaszokhoz füzött jegyzetek kimutatni fogják — többé nem kielégitők. Sürgős kivánalom ez irányban is a reform.

Az 1848. évi sajtótörvény a sajtórendészetet a III. és IV. fejezetében tárgyalja; a III. fejezet az időszaki lapokról, a IV. fejezet a nyomdákról és könyvárusságról intézkedik.

1. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 30. §. Ujság vagy időszaki lap, melynek tartalma akár részben,

akár egészen, politikai tárgyak körül forog, és havonkint legalább kétszer jelenik meg, csak a következő feltételek teljesitése mellett adathatik ki:

1. Mely hatóságban a lap megjelenend, annak alispánjához, főkapitányához, grófjához, polgármesteréhez benyujtatik a nyilatkozat, melyben ki leend téve a tulajdonos, vagy felelős kiadó, vagy felelős szerkesztő neve, lakása és a nyomda, melyben a lap nyomatni fog, s a hatóság elnöke ezt a ministeriumnak bejelenteni köteles.
2. Ha a lap naponként jelenik meg, biztositékul 10.000 forint, ha ritkábban jelenik meg, 5000 forint tétetik le készpénzben, vagy fekvő birtokra kettős biztositékkal betáblázott kötelezvényben; első esetben a tőke az illető hatóság felügyelése és jótállása alatt, 5% kamattal, a betevő részére jövedelmez.

   Az eddig megjelent lapok az 1-ső pontban foglalt föltételnek e törvény kihirdetése után tüstént, a 2-ik pontbelinek két hónap alatt tartoznak eleget tenni.
3. Sajtóvétségérti elmarasztalás esetében a pénzbüntetés a biztositékból vonatik le; ha belőle ki nem telnék, azonkivül, hogy a szerző együttjótállónak tekintetik,

a foglalás a felelős tulajdonos, kiadó, vagy szerkesztő egyéb javaira is kiterjesztetik.

Az ekként támadt hiányt az elmarasztaló itélet után tiz nap mulva ki kell pótolni, különben annak megtörténtéig a lap nem fog megjelenhetni.

4. Mely időpontban a lap, vagy füzet szétküldöztetik, annak egy példánya, a bejegyzett felelős személy aláirásával, a helybeli hatóság elnökénél tétetik le.

Csupán ennek nem teljesitése miatt a lapok szétküldözését megtiltani nem szabad, hanem aki e szabály ellen vét, 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel fog megbüntettetni.

Jegyzet. E szakasz az időszaki sajtó meginditásának feltételeit szabja meg, és bevezető soraiban különbséget tesz a politikai, és nem politikai tartalmu lapokról olyképen, hogy látszólag csak a politikai lapok meginditását szabályozza. Ámde tekintettel a sajtótörvény 32., 33., 34., 35. és 36. §§-ban foglalt intézkedésekre, kétségtelen, hogy a felelős személyeknek bejelentésére vonatkozó kötelezés kiterjed az egész időszaki sajtóra, akár politikai, akár nem politikai a tartalma. Kitetszik ez főként az időszaki sajtóra vonatkozó külön felelősségi

fokozat megállapitásából. A gyakorlat e tekintetben végleg megállapodottnak tekinthető. A politikai és nem politikai tartalom csak annál a kérdésnél döntő, hogy köteles-e biztositékot letenni, vagy nem. A nem politikai tartalmu lapok arra nem kötelezhetők. Mindezekből következik, hogy a laptulajdonos, kiadó, vagy nyomdavállalat, mely a lapot meginditja, bejelentésében, melyben a felelős személyeket a szakasz 1-ső pontja értelmében megjelöli, köteles egyuttal nyilatkozni a felett, hogy lapját politikai vagy nem politikai tartalommal fogja-e megjelentetni; mert csak ily alapon képes a hatóság a bejelentés felett határozni. E bejelentés felett a hatóság intézkedési joga igen szük korlátok közé van szoritva. Itt sincs helye a praeventiv intézkedésnek; a lap meginditása hatóságilag bármily hiány miatt meg nem akasztható. Ha a bejelentés teljesen megfelel a törvényes feltételeknek, a hatóság egyszerüen tudomásul veszi azt, és erről a bejelentőt valamint az illetékes közvádlói hatóságot (kir. ügyészséget) — mely a köteles példányok nyomán az ellenőrzést gyakorolja — értesiti; a mennyiben pedig biztositék tétetett le, annak hatósági letétként való kezelése, illetőleg lekötése iránt intézkedik, ugy, mint azt a letétekre vonatkozó általános szabályrendeletek előirják. Ilyen rendelet

jelesül a készpénzben letett hirlapi biztositékok kezelése tárgyában kiadott 1881. évi. 938. sz. pénzügyministeri rendelet, illetőleg utasitás; az ingatlanra lekötött biztositék körüli eljárásra pedig az 1883. évi 4971. eln. belügyministeri rendelet. Ha pedig a bejelentésnél hiba, vagy hézag van, azokat a hatóság a bejelentőnek kiadott értesitésében megjelöli, és a sajtótörvény 31. §-ban meghatározott sajtórendőri vétségre való tekintettel az esetet a kir. ügyészséggel közli, aki a beérkezett köteles példányok nyomán a lapnak — a hatóságilag hiányosnak tartott bejelentés ellenére meginditott — kiadása után intézkedik a megtorló eljárás iránt. Idevonatkozólag az 1867. évi szept. 12-én 705. sz. alatt kelt, és az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 27. §-a által érvényben érintetlenül hagyott igazságügyministeri rendelet határozottan ily értelmü utasitást ad a hatósági főnököknek, midőn mondja: *„Miután az 1848. évi XVIII. t.-cz. 30. és 37. §-ai szerint a törvényhatóságok területén megjelenő lapok és fennálló nyomdák feletti felügyelet a törvényhatóságok főnökeire bizatott, az ő kötelességük felvigyázni arra: hogy a törvény 30., 36. és 37. §§-ban megszabott bejelentés, biztositék letétele, illetőleg kiegészitése megtörténjék, és azok elmulasztása eseteiben az illető közvádlót*

arról értesiteni. Ennélfogva, hogy a törvény kellő időben foganatositható legyen, felhivom a közönség főispánját (főkapitányát vagy polgármesterét), hogy mindazon eseteket, melyekben a törvényhatósága területén fennálló nyomdák, vagy megjelenő lapok a sajtótörvény 30., 36., 37. és 38. §§-ai ellen vétenének, haladék nélkül az illető kerületi közvádló tudomására juttatni sziveskedjék."

A hatóság alatt a jelen szakaszban törvényhatóság értendő, és ennek főnöke, a mai közigazgatási szervezet szerint, az alispán vagy polgármester. Felmerülhet ugyan az a kérdés, hogy a rendezett tanácsu város polgármestere ily sajtóbejelentés elfogadására illetékes-e? Erre azonban, bár czélszerüségi okok mellette szólnának, a fennálló törvények értelmében nemmel kell válaszolni, már csak azért is, mert a rendezett tanácsu városok polgármesterei nem érintkeznek közvetetlenül a ministeriummal, pedig ez ügyekben e szakasz 1. pontja ezt a közvetetlen utat előirja. A ministerium alatt itt a belügyministeriumot kell érteni, a mely kormányhatóság t. i. felügyeleti hatósági körrel bir a törvényhatóságok felett. Kitünik ez különben a sajtótörvény 37. §. nyomán is. A bejelentés körüli eljárásnál lehetnek némi nézeteltérések

a bejelentő, és bejelentést átvevő hatóság közt, pl. a biztosíték nagysága, lekötési módja, a felajánlott ingatlan becsértéke stb. körül, a mi természetesen a biróság elé nem vihető. Az ily közigazgatási természetü kérdésekben a közigazgatási forumok vannak hivatva dönteni, és a biróság a sajtótörvény 31. §-án alapuló panasz esetén e döntést veszi alapul.

A biztositék letételére a törvény csak a (részben vagy egészben) politikai tartalmu lapokat kötelezi, naponként, és nem naponként megjelenő lapokra, kétfelé osztályozva azokat. A naponként való megjelenés kérdésénél gyakran felvetik a vasárnapi vagy ünnepi szünetelést: Itt a közfelfogás az irányadó, az pedig napilapnak tekinti azt a lapot, mely »naponként« ad kiadást, kivéve »az ünnepnapokat«; és az életben látunk heti, vagy hetenként kétszer, háromszor, sőt ötszöri megjelenéssel hirdetett lapokat, azonban a hetenként hatszor megjelenő lap már maga-magát napilapnak hirdeti. A havi folyóiratoknál a törvény megvonja tüzetesen a határt: »ha legalább kétszer jelenik meg« politikai tartalommal: akkor már cautió-köteles.

A politikai vagy nem politikai tartalom kérdése a legtöbb vitát idézi fel. Bajos is e körül egy teljes megnyugvással elfogadható definitióval a határvonalat helyesen megvonni.

A visszaélés e téren ugyanazért igen sürü. A társadalmi, közgazdasági, törvényhatósági, egyházi stb. érdekeket tárgyaló lapok — a mint ők magukat hirdetik — ugyszólván képtelenek a határokon innen maradni, mert az alkotmányos élet minden mozgalma, felvetett napi kérdései, politikai szinezet nélkül alig tárgyalhatók; mellőzésük pedig a lap létjogosultságát támadja meg. Ily esetekben a biróság bölcs belátására kell bizni, hogy felismeri-e a lapban, követett irányából, vagy a fel-felmerülő actuális napi kérdések körül való magatartásából a tendentiát, hogy közleményei politikai nézetnyilvánitásnak tekintessenek, vagy csupán azt, hogy a történtekről hirt adjon. A leirás, és fejtegetés határvonalai sem nyujtanak azonban biztos tájékozást, mert a leirás is tendentiozus lehet — még hiányosságával is.

A bejelentendő személyekről e könyv az I. fejezetben a sajtótörvény 13. és 33. §-hoz irt jegyzetekben már kimeritően megemlékezett.

A szakasz 3. pontja a büntetőjogi fokozatos felelősségi rendszer mellé kimondja a vagyonjogi egyetemleges felelősséget az összes bejelentett személyekre nézve, a mennyiben a büntetendő cselekmény itéletileg megállapittatott; eltekintve attól, hogy közülök kit sujtott a büntető itélet. A 3. pontnak második bekezdé-

sében foglalt az az intézkedés, hogy a biztositékban támadt hiány pőtlásáig a lap nem fog megjelenhetni, csak látszólag olyan, mintha praeventiv szabályt alkotna. Nem alkot ilyen szabályt; mert a lap kiadása a támadt hiány pótlása nélkül ugy tekintendő, mintha a 2. pontban foglalt előfeltétel hiányzanék; a kiadás tehát a sajtótörvény 31. §-a alá esik, mely a 30. §. összes határozatainak sanctiója.

A 4. pont a kötelespéldányok beküldéséről intézkedik, és pedig ugy, hogy a törvényszegésre büntetést ró. Ismét ki kell emelni, hogy a törvény ez esetben sem ad praeventiv intézkedésre jogot, sőt azt egyenesen kizárja; és csak a meghatározott sajtórendőri kihágás utólagos megtorlásáról gondoskodik. A köteles példányok beküldése iránt számos ujabb rendelkezés van érvényben, ezekről lásd alább a sajtótörvény 40. §-ánál.

Az itt tárgyalt feltételek közül kimagaslik mindenekelőtt az osztályozás a megjelenési időpont szerint. Ez helyes, és biztos meghatározás; és igazságos is, mert mennél többször jelenik meg a lap, annál elterjedtebbnek, és hatásában intensivebbnek kell azt általánosságban tekinteni; ámde ez alapon közel kinálkozik a czélszerübb hármas felosztás: napi, heti, és havi megjelenési időszak szerint;

és ép ugy közel van annak felismerése, hogy a havi folyóiratoknak (habár kétszeri megjelenéssel) a mai sajtóviszonyok közt oly actualitást a közönség előtt tulajdonitani alig indokolt, hogy e czimen azok cautió-kötelesekké tétessenek. A cautió kérdése vitás a közfelfogásban; ingatag, bizonytalan a kivitelben; könnyen zaklatóvá válik, ha a politikai tartalom az alapja. A mi törvényünkben való szabályozása pedig kielégitőnek, és igazságosnak különben sem mondható. Törvényünk két osztályt állit fel értékösszeg szerint; holott tekintettel kellene lennie a vidéki sajtó fejlődésére, és a kulcsot az értékhatárok számára abban kellene keresnie, hogy a lapot nagyobb vagy kisebb lélekszámu helyen adják-e ki. A nyomdákra nézve (37. §.) már erre figyelemmel volt némileg a törvény.

Szembeötlik, hogy a feltételek között a bejelentett felelős személyek személyi viszonyaira vonatkozólag mi rendelkezés sem található; holott ezek a sajtójogi felelősség körében, a visszaélések megtorlásának biztossága érdekében, fontos szerepet játszanak. A felelősségi fokozatban a szerző e kérdésnél közönbös; a nyomdatulajdonosra nézve az 1884. évi XVII. t.-cz.-ben foglalt ipartörvény kielégitő alapot nyujt; azonban a felelős kiadó, illetve felelős

szerkesztőre nézve semmi garantia nincs a sajtótörvényben. Ők lehetnek akár külföldiek, kiskoruak, gondnokság alattiak, börtönre itéltek, szóval olyanok is, akik sem a polgári, sem a politikai jogok teljes birtokában nincsenek. Ez lényeges hiánya a törvénynek; és annál feltünőbb, mert az 1870. évi XLII. t.-cz. 23. §. a törvényhatósági virilistáknál a lapszerkesztői minőséget egyenlővé teszi a tanár-, az akademiai tag-, az okleveles orvos- és ügyvédével stb. szintugy a községnél az 1871. évi XVIII. t.-cz. 35. §-a. Nem találunk továbbá intézkedést a sajtótermékeknél a nyelv, és irásjegyek iránt; holott — bár alig bir actualitással — ez is szabályozást igényelne oly irányban, hogy a szövetkezések titkos nyelvének (tolvajnyelv), és irásjegyeinek használata már az ellenőrzés szempontjából is tilalom alá vétessék. A mai törvény alapján az ilyen visszaéléseket nem lehet meggátolni. A tapasztalat mindkét irányban adatokat szolgáltatott; az egyéni viszonyokból származó visszaélések azonban nagyobb bajt nem okoztak, és más úton, a sajtójog körén kivül eső úton, mindig találtak megfelelő orvoslást.

Az időszaki lapokra vonatkozólag még a következő intézkedéseket találjuk más törvényekben, és rendeletekben. Az 1869. évi XXIII. t.-cz. 1. §. a magyar korona területén

megjelenő időszaki lapok bélyegkötelezettségét 1870. évi jan. 1-től fogva megszüntette; a külföldről jövő hirlapok bélyegzése, és postai kezelés iránt külön szabályrendeletek állanak fenn. (1883. évi febr. 21-én 9980. sz. p. ü. m. rend). A belföldi postaszállitást (1 krajczár p. bélyeg) már az 1867. évi decz. 18-án 11943. sz. a. kelt keresk. m. rendelet szabályozta, és pótolta a hirlapi mellékletek tekintetében (üzleti körlevelek stb.) az 1884. évi április 25-én kelt 12801. sz. keresk. m. rendelet. A nemzetközi forgalomban az 1882. évi XVI. t.-cz. 348. tétele biztositotta a szellemi termékeknek, és köztük a hirlapoknak a vámmentességet. Végre az 1881. évi XXVI. t.-cz. 28. §-a a bélyegköteles hirlapi hirdetmények körül a jövedékjogi felelősséget megállapitván, azt a kiadóra (tulajdonosra) háritja; és csak másodsorban terheli felelősséggel a nyomdatulajdonost, a felelős szerkesztőt pedig nem érinti. A szakasz 4. pontjában előirt köteles példányok beküldésére nézve irányadó az 1867. évi jun. 2-án 307. sz. a. kelt ig. ü. m. rendelet, mely szerint azokat a sajtókerületi közvádlóhoz kell beküldeni. A kötelespéldányokra vonatkozólag az 1897. évi XLI. t.-cz. és ennek alapján kibocsátott 1898. évi vallás és közokt. valamint belügyminist. rendeletekkel ujabb szabályozás állott be, mely

azonban a sajtórendőri szabályozást nem érinti, ellenkezőleg azt épségben fentartotta. Lásd a jegyzetet a sajtótörvény 40. §-ánál.

2. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 31. §. Ki az előbbi §-ban elősorolt föltételek betöltése nélkül időszaki lapot kiad, egy évi fogságig és 500 forintig terjedhető büntetéssel sujtatik.

Ugyan e büntetés, mint a 30. §. 4. p. alatt foglalt, a köztörvényszékek által rövid uton fölebbvihetés és ellenállhatás nélkül fog kimondatni.

Jegyzet. E szakasz az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 11. §-a nyomán vétséget, és az itt idézett 30. §. 4. pontja kihágást állapit meg, s minthogy ezek sajtórendőri természetüek, az általános büntetőjogi felelősség szabályai szerint birálandók el. A gyakorlatban ugy áll a dolog, hogy a kiadó, illetőleg kiadó-tulajdonos köteles a lap meginditásához az előirt hatósági bejelentést, és a meginditáskor az ellenőrzésre szolgáló lappéldányt a hatóságnak beküldeni. Első sorban tehát, e szakasz szövege szerint, ő vonandó feleletre; ha azonban bejelentés egyáltalán nem történt, vagy oly hiányosan történt, hogy a kiadó, vagy tulajdonos fel nem ismerhető: a

nyomdatulajdonos, kinek nyomdájából a sajtótermék kikerült, a sajtótörvény 40. §-a szerint, mindenesetre felelős. A büntetésre nézve (fő- és mellékbüntetés) a büntetőtörvénykönyv jogszabályai alkalmazandók, melyek szerint a szabadságvesztés-büntetés fogház lesz, és a pénzbüntetés a 31. §. alapján fogházzá, a 30. §. 4. pontjában construált kihágás után pedig elzárássá változtatandó át.

A szakasz 2. bekezdésében foglalt intézkedés az uj bünvádi perrendtartás és az életbelépését szabályozó 1897. évi XXXIV. t.-cz. által hatályát vesztette, a felebbezés kizárását különben már az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 46. §-a szüntette meg.

Az e szakaszban meghatározott sajtórendőri vétség a gyakorlatban többnyire csak az alapon kerül sajtóbünvádi eljárás alá, hogy a lap politikai tartalommal adatik ki, de biztositékot nem tesz le. Erre nézve lásd a jegyzetet a sajtótörvény 30. §-ánál.

3. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 32. §. Mely közleményeket a kormány s a törvényhatóságok és egyéb törvényes testületek a szerkesztéshez küldenek, minden lap tartozik azokat a szokott dijért, számába beigtatni.

Jegyzet. Ez a kötelezettség jól megkülönböztetendő az alább sorolt 35. §-ban foglalttól, a melynek elmulasztása büntető sanctióval bir, holott e szakasz arról nem intézkedik. Az időszaki lapoknál a hirdetések és hasonló tartalmu közlemények a mai fejlődési viszonyok közt a lapkiadóhivatalok utján kerülnek közzétételre, még a hivatalos lapnál is, ugyanazért e szakasznak az a kitétele »a szerkesztéshez« ma: a szerkesztőséghez — igy értelmezendő; bár el kell ismerni, hogy a törvényszakasz helyesen utalja ezeket az iratokat is a felelős szerkesztő ügykörébe (lásd a sajtótörvény 14. §-ánál). Különben a gyakorlatban nehézséget, vagy akadályokat ez a szakasz még eddig nem okozott.

E §-nál szóba hozható a czáfolati kényszer, t. i. az a kényszer, mely szerint a hirlapok (a szakasz csak az időszaki lapokra vonatkozhatik) a tévesen vagy elferditve közölt ténybeli állitásokra az érdekelt fél részéről benyujtott czáfolatot közölni tartoznak. Ily czáfolatot kivánhat a hatóság, a megtámadott tisztviselő vagy magánember, szóval mindenki, a kit személyi érdekében a sajtóközlemény közvetetlenül érint. A külföldi törvényhozások (pl. az osztrák, a német birodalmi) a czáfolat közlésének kötelezettségét a sajtótörvényben ki is mondják és

részletesen szabályozzák olyképen, hogy ugy a megtámadott félnek, valamint a sajtónak saját jogosult igényei egyaránt megóvassanak, sőt ezeknek az igényeknek érvényesitését birói eljárással és sajtórendőri büntetésekkel biztositják.

Nálunk törvényes intézkedések hiányában a czáfolat közlése még hatósági közlemény alakjában sem szorgalmazható sikerrel, ha csak a hirlapi administratio azt a maga jószántából meg nem teszi. A mi sajtónk e téren sulyosabb és hangosabb panaszokra nem igen szolgáltatott ugyan még okot, ámde ebben a kedvező állapotban sok a látszat, mert kevés ember határozza el magát a czáfolatra, ha tudja, hogy közlése meg is tagadható, vagy habár megadatik, azt nyomban kiséri az indiscret magyarázat.

A czáfolati kényszer hiánya sajtójogunknak lényeges hiánya tehát, melynek pótlásától a sajtóperek számának tetemes csökkenése várható.

4. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 35. §. Az elmarasztaló itélet meghozatván, az illető tulajdonosok, vagy kiadók tartoznak azt lapjok legközelebbi számában közzé tenni a 31. §-ban

megirt módon megveendő 100 frt büntetés terhe alatt.

Jegyzet. Ez a második sajtórendőri kihágás, mely ugyanazon tekintet alá esik, mint a 30. §. 4. pontja, illetve a 31. §-ban körülirtak. Az elmarasztaló itélet közzététele természetesen csak akkor kötelező, ha az itélet jogerős; s minthogy egy azon ügyben több birói forum is hozhat itéletet az előirt fokozatban, — az itéletek olyképen, és fokozat szerinti számban közlendők, hogy a jogerős marasztalás kitünjék. A marasztaló itélet közzététele továbbá csak akkor kötelező e szakasz szerinti büntetés terhe alatt, ha az ugyanazon lapra vonatkozik, ugyanazon időszaki lap utján elkövetett sajtódelictumra hozatott. Ennek a szabálynak felelnek meg az egyéb törvényekben felvett ilyczélu intézkedések is, jelesül a B. T. K. 277. §-ának utolsó bekezdése (lásd a 277. §-nál a jegyzetet) és a B. P. 574. §-a. Ellenben a B. T. K. 277. §-ának első bekezdése alapján elrendelt itéletközlés nem esik e szakasz alá, hanem a sajtótörvény 32. §-a itt a mérvadó.

A B. T. K. 277. §. első bekezdése esetében közzéteendő itéletre nézve az előbb tárgyalt 32. §. lévén mérvadónak tekintendő, a közlés megtagadása esetén a 35. §. büntetése nem alkalmazható.

5. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 36. §. Midőn a 30. §. értelmében bejelentett felelős személy itélet folytán fogságot szenved, az itélet kihirdetése után három nap alatt más felelős személyt kell bejelenteni, és a lap csak annak neve alatt jelenhetik meg.

Jegyzet. Erre nézve az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 27. §-a által érintetlenül, tehát érvényben hagyott 1868. évi május hó 17-én 480. sz. a. kibocsátott ig. ü. m. rendelet 5. pontja azt az utasitást adja, hogy »ha az időszaki sajtótermék szerkesztője fogságra itéltetett: a sajtóbiróság elmarasztaló, és illetőleg a semmitőszék azon itélete, melylyel az elitélt semmiségi pa naszát elvetette, az érintett időszaki sajtótermék kiadójának is három nap alatt oly utasitással kézbesitendő, hogy a sajtótörv. 36. §-nak az ott foglalt határidő alatt eleget tegyen. Ezen végzés kézbesitésének napjáról a közvádló értesitendő.« A törvényszakaszból és rendeletből kitünik, hogy az elitélt felelős szerkesztő, illetve ha a kiadó a bejelentett felelős személy: az elitélt felelős kiadó az itélet jogerőssé váltától kezdve a kimért szabadságvesztés-büntetés kiállásáig ugyanazon lapnak bejelentett felelős személye nem lehet, ilyenül a lapon neve, aláirása el nem fogadható. E szakasznak az a szinezete; mintha a

marasztaló itélet egyáltalán kizárná az elitélt felelős személynek további, azaz ujabb alkalmazását ugyanazon időszaki lapnál. Azonban a gyakorlat e szakasznak ily sulyos következményeket nem tulajdonitott és csak olybá vette, hogy a felelős személy bejelentését akkor kell pótolni, ha ő szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt a törvény szerinti felelősségi kört betölteni nem képes. E felfogás nem fedi teljesen e szakasznak kifejezett czélját, mely oda irányul, hogy az elitélt felelős személy az itélet hatályának tartama alatt a lapnál a sajtójogi felelősségi vezérszerepet ne vihesse, a vele járó jogokat ne élvezhesse, a felelősségi fokozatból kihagyassék. A gyakorlatban ugy áll elő a helyzet, hogy az itélet meghozatala és a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása közt többnyire több idő telik le, sőt bekövetkezhetik, hogy a szabadságvesztés-büntetés foganatositása akár l. f. kegyelem, akár más okból végkép elmarad, és igy e szakasz szigoru értelmezés mellett való alkalmazása sérelmes is lehet. Végelemzésben e szakasz hatása csak az, hogy arra az esetre, ha a felelős személy fogságbanléte miatt akadályozva van hivatásában, a biróság, mint a mely az akadályról legelsőbben nyer tudomást, utasitja a kiadótulajdonost ujabb bejelentésre; mig ellenben, ha a felelős személy

más okból van akadályozva a felelősségi kört betölteni, akkor a kiadótulajdonos a maga kezdeményezéséből köteles uj felelős szerkesztőt bejelenteni. Az esetek bármelyikében a mulasztás a sajtótörv. 31. §-ában körülirt sajtórendőri vétség megállapitására vezet. Számos lapnál a felelős szerkesztő egyuttal kiadó és laptulajdonos is. Ez esetben e szakasz alkalmazásánál ennek megfelelően kell intézkedni, de mindig figyelemmel arra, hogy sajtótörvényünk nem ösmeri, sőt szelleménél fogva kizárja az olyan sajtórendőri büntetést, mely egyértelmü lenne magának az itélettel sujtott lap további kiadásának eltiltásával.

6. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 37. §. Nyomdát és kőnyomdát felállithat mindenki, a ki az 1840. évi XVI. t.-cz. I. és II. fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tevén, melyben lakik, azon törvényhatóság elnökének szándékát bejelenti, a ki erről a belügyek ministerét értesiti, és a fővárosban 4000 frtot, egyebütt 2000 frtot, részére 5% kamatozandót tesz le.

Jegyzet. A sajtótörvény e szakaszban idézett 1840. évi törvény szerint a nyomdatulajdonost kereskedőnek minősiti s mint ilyent

utalja a feltételek teljesitésére. Az 1872. évi VIII. t.-czikkben foglalt első ipartörvényünk a 104. §-ában azt mondja, hogy a sajtótörvényben a nyomdákra vonatkozó összes szabályok érvényben maradnak, kivéve a biztositékra vonatkozó intézkedést. Az 1884. évi XVII. t.-cz.-ben reformált ipartörvény 182. §-a a korábbi 104. §. rendelkezését egészben változatlanul átvette. Az 1875. évi XXXVII. t.-cz.-ben foglalt kereskedelmi törvényünk az 1840. évi XVI. t.-cz. hatályát megszüntette, külön a nyomdákról és a sajtótörvényről emlitést nem tesz. Ezekből ki lehet hámozni azt, hogy a nyomdák az ipartörvény hatálya alá esnek és a nyomdatulajdonos első sorban iparos; ezt a magyarázatot jelenti ki az 1884. évi 48184. számu kereskedelemügyi min. körrendelet is. Innen van az is, hogy a kereskedelmi törvény ama szabályai, melyek a czégre, czégvezetésre és könyvvitelre vonatkoznak ő reá (ugymint egyáltalán az iparosokra) csak annyiban kötelezők, a mennyiben »üzlete a kisipar körét meghaladja«. Az 1884. évi ipartörvény 4. és 5. §-a, valamint az idevágó 1884. évi keresk. min. 39,266. számu rendelet 2. §-a szerint a nyomdaipar nem soroltatott a képesitéshez kötött mesterségek közé. E szakaszból tehát a mai nap az maradt érvényben, hogy a nyomda

az ipartörvény hatálya alatt szabadon üzhető ipar; biztositékot letennie nem kell, de külön sajtórendőri bejelentés és ellenőrzés alatt áll. A nyomdákat a törvényhatóságok és a belügyministerium külön nyilvántartják, és sajtórendőri felügyeletet gyakorolnak felettük; a sajtótörvény 39. §-ban körülirt kezelési szabály adja meg az ellenőrzés módját is. A szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. t.-cz. 21. §-a meghatározza ama következményeket, melyeket bitorlás esetén a biróilag kimondott elkobzás folyamán a nyomdász eltürni tartozik; sajtódelictum után pedig az elkobzási eljárásnál a nyomdász a B. T. K. 62. §-ának tekintete alá esik. A nyomdatulajdonos továbbá az 1881. évi XXVI. t.-cz. 28. §-a alapján kezeskedik a bélyegköteles hirlapi hirdetményekért jövedékjogi szempontból, köteles tehát az ő nyomdájából kikerülő ily hirdetményeket magában foglaló időszaki lapok egy-egy példányát, a megjelenéstől számitandó 8 nap alatt az adóhivatalnál (illetékszab. hiv.) bemutatni, 20 frt, ismételt mulasztás esetén 100 frtig terjedhető pénzbirság terhe alatt. Végre az 1887. évi XLIV. t.-cz. 27. §. tiltja a nyomdásznak a kincstári dohány-egyedáruságnál rendszeresitett nyomtatványok előállitását 50 frttól 1000 frttig terjedhető jövedéki birság terhe alatt.

7. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 38. §. Ki titkolt nyomdát és kőnyomdát bir, t. i. mely nincs bejelentve, műszereinek elkobzásán túl egy évi fogsággal és 2000 frtig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

Jegyzet. A szakasz az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 11. §. értelmében sajtórendőri vétséget állapit meg. Titkolt nyomdának tekintendő az a nyomda, mely sem a sajtótörvény 37., 39. §-a, sem az ipartörvény szabályainak megfelelőleg be nem jelentetett. Ujabban annyiféle a többszörösitő készülék, a házi és kézi sajtó, mely nem ritkán apró megrendelésekre is dolgozik, hogy a bejelentés kötelezettségének határvonalát biztosan megvonni alig lehet. Döntőnek kell tekinteni a nyomdánál az iparszerü foglalkozást, és e részben az 1884. évi XVII. t.-cz. (ipartörvény) 4. §-a és az ott szabályozott eleljárás szolgál irányadóul. A visszaélések e körül többnyire sajtópanasz esetén derülnek ki. Az ellenőrzés első sorban iparrendészeti feladat.

8. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 39. §. Minden nyomdabirtokos lakát és sajtóinak helyét az illető törvényhatóság elnökének bejelenteni tartozván, ezenkivül köteles egy átzsino-

rozott és elnökileg lepecsételt könyvet tartani, melyben mindenféle kis és nagy nyomtatvány elkészültének ideje, továbbá alakja, czime, vagy ismertető tartalma, a kötetek, példányok, ivek száma bejegyeztessék.

Jegyzet. A nyomda bejelentéséről már a 37. §-nál volt szó. Itt az a kötelezettség nyer kifejezést, hogy a nyomdatulajdonos minden sajtótermékéről jegyzéket tartozik vezetni, hogy igy az ellenőrzés a hatóságok részéről e feljegyzési könyv betekintése utján gyakoroltathassék. E szakaszban foglalt szabályok megszegésére a törvény büntető rendelkezést nem tartalmaz, a mi sokféle visszaélésre szolgáltatott alkalmat, miglen az 1891. évi febr. 8-án 414. eln. sz. a. kelt belügymin. rendelet az 1879. évi XL. t.-cz. 1. §-a alapján a következőleg intézkedett:

Aki az 1848. évi XVIII. t.-cz. 39. §-ban foglalt rendelkezések bármelyikének nem tesz eleget, kihágást követ el, és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha az utolsó pénzbüntetés lefizetésétől, vagy az azt helyettesitő elzárás kiállásától két év nem mult el, tizenöt napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ez a sajtórendőri kihágás a közigazgatási hatóság elbirálása körébe tartozik.

9. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 40. §. Ugy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két példány a helybeli hatóságnak átadandó; egyik a hatóságé, másik bekötve a nemzeti muzeumé lesz.

Jegyzet. A köteles-példány ebben a szakaszban nem azonos azzal, melyet az időszaki lapokról rendelkező 30. §. 4. pontja büntetőjogi felelősséggel tesz kötelezővé. Vitás maradt tehát, hogy e szakaszban foglalt kötelezettség elmulasztása jár-e egyáltalán büntetéssel? A közvádlónak (törvényhatóságnak) beküldendő köteles-példányokra nézve a gyakorlat a 30. §. 4. pontja alapján a kiterjesztést megtette, ámde a muzeumi köteles-példányra mi gyakorlat sem fejlődött ki; ez a rendelkezése a törvénynek a jóakaró figyelem körébe ment át: mig végre az 1897. évi XII. t.-cz. a nyomdai köteles-példányokat véglegesen szabályozta. A sajtórendészet czéljára beszolgáltatandó köteles-példányok iránt fennálló törvényeket és szabályrendeleteket ez a törvény nem érintette, és 16. §-ában világosan kiemeli, hogy csak azokról a köteles-példányokról rendelkezik, melyek tudományos czélokra szolgálnak. Ebből folyólag hatályban maradt az 1897. évi XXXV. t.-cz. 4. §-a is, mely szerint a kiadók és nyomdatulajdonosok a köz-

ponti statisztikai hivatalnak tartoznak egy-egy köteles-példányt a nyomdatermékekből beküldeni. Az 1897. évi XLI. t.-cz. 1. §-a továbbá kiterjeszti a köteles-példányok számát a magyar nemzeti muzeumon kivül még egy példányszámmal a magyar tudományos akademia számára. Mindkét törvény részletesen előirja, hogy mely nyomdatermékek azok, melyekből a köteles-példány beküldendő, és egyuttal meghatározza azok kezelési módját is. Végre a törvényszegésből kihágást construál, és pedig:

1897. évi XXXV. t.-cz. 13. §-a. Aki tudva hamis vagy valótlan statisztikai adatot vall be, vagy a jelen törvény szerint beszolgáltatandó statisztikai adatok beszolgáltatását a szabályszerü felszólitás jogerőre emelkedése után megtagadja, kihágást követ el és annyiszor, a mennyiszer 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

1897. évi XXXV. t.-cz. 16. §-a. A jelen törvény 13. és 15. §-aiban emlitett kihágási ügyekben az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 40. §. 5. ponthoz képest a kir. járásbiróságok, illetőleg Horvát-Szlavonországokban az ott illetékes kir. biróságok járnak el.

Ugyane törvény 4. §-a, midőn meghatározza a nyomdatermékek minőségét, melyekből

köteles-példány a központi statisztikai hivatal czéljaira beküldendő, egyuttal megmondja, hogy a beküldésre és felelősségre nézve azok a szabályok irányadók, melyek a tudományos czélokra szánt köteles-példányokra fennállanak. Ez utóbbiakra nézve pedig a következő törvényes és rendeleti intézkedések vannak jelenleg érvényben:

1897. évi XLI. t.-cz. 1. §. A Magyarországon nyomtatott gépi sokszorositás utján készült nyomdatermékekből a nyomtató tudományos czélokra két példányt tartozik ingyen beszolgáltatni, és pedig: egy példányt a Magyar Nemzeti Muzeumnak (2., 3. §.) és egy példányt a Magyar Tudományos Akademiának (4. §.)

Horvát-Szlavonországokban vagy a külföldön nyomtatott, de a jelen törvény hatálya alatt álló országrészekben (17. §.) kiadott nyomdatermékek köteles-példányait a kiadó tartozik beszolgáltatni.

E törvény további szakaszai megjelölik a köteles-példányok minőségét, beküldési módját, és az ellenőrzést. A törvényszegésre a büntető rendelkezés ez:

1897. évi XLI. t.-cz. 12. §. Kihágást követ el és 100 frtig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő:

1. *aki a 11. §-ban megszabott felszólitásra, az abban kitüzött záros határidő alatt (30 nap) a köteles-példányt be nem szolgáltatja, illetőleg a jelen törvényben megkövetelt kellékeknek meg nem felelő köteles-példányt kifogástalannal nem pótolja;*
2. *a ki a köteles-példányokkal együtt beküldendő kimutatásokra nézve a jelen törvény rendelkezéseit megszegi.*

A jelen §. 1-ső pontjában körülirt kihágás elkövetőjét a be nem küldött, vagy nem pótolt példány vételárában is el kell marasztalni az átvételre jogosult Magyar Nemzeti Muzeum, illetőleg a Magyar Tudományos Akademia javára.

1897. évi XLI. t.-cz. 13. §. A jelen törvény 12. §-ban emlitett kihágási ügyekben ugy a pénzbüntetésre, valamint a be nem küldött vagy nem pótolt köteles-példány vételárának megfizetésére nézve, az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 40. §. 5. pontjához képest a kir. járásbiróságok járnak el.

1897. évi XLI. t.-cz. 14. §. A befolyt pénzbüntetés annak a könyvtárnak gyarapitására forditandó, melynek érdekében az eljárás folyamatba tétetett.

E szerint a nyomdai köteles-példányok iránt érvényben levő törvények háromféle kihágást állapitanak meg: 1. a sajtórendőrit (l. sajtótörvény 30. §. 4. p.); büntetése 200 frtig terjedhet; 2. a tudományos czélra beszolgáltatandókra nézve (a most id. törv.); melynek büntetése 100 frtig — és 3. a statisztikai törvény szerintit (l. előbb id. törv.); büntetése 100 kor. = 50 frtig terjedhet.

A rendeletek pedig, melyek a köteles-példányok ellenőrzésére és kezelésére az id. törvények alapján kiadattak, a következők:

1. A vallás és közokt. ü. és ig. ü. min. 1898. évi február 1-én 5720. szám alatt kelt rendelete, mely szerint a nyomdatulajdonosok a nyomdatermékekről kimutatásokat készitenek és a (2. §.) két tudományos intézetnek közvetetlenül beküldik. A nyomdákról az alispánok, illetve polgármesterek jegyzéket visznek és azt közlik a Nemzeti Muzeummal, a mely a nyomdákról és időközi változásokról országos törzskönyvet vezet, és pedig ellenőrzési czélból. (6. §). A sajtórendészeti köteles-példányok (11. §.), ha időszaki lapok után küldendők be, a szétküldés időpontjában akár közvetetlenül, akár postán a sajtóker. közvádló czimére adandók át. A postahivatal reá vezeti az egyidejü szétküldést. (E részben a keresk.

m. 1898. febr. 4-én 6551. sz. a. kelt rendelete a postahivatalokat kellően utasitotta.) A közönséges nyomtatványok köteles-példányai a közvádlói iktató hivatalba is beadhatók. A sajtóker. közvádló az ő kerületében levó nyomdákról (16. §.) és külön a politikai tartalmu időszaki lapokról a maga czéljaira törzskönyvet vezet. (17. §.). Végül e rendelet még arról intézkedik, hogy a sajtórendőri czélokra már nem szükséges köteles-példányokról a vall. és és közokt. minister rendelkezik aziránt, hogy azok melyik tudományos intézet vagy könyvtár számára adassanak át.

2. Az 1898. évi febr. 7-én kelt 8835. sz. igazságügymin. rendelet és az ezzel egybevágó, ugyanazon évi február 22-én 16037. szám alatt kelt belügym. rendelet megfelelően utasitja a kir. ügyészeket, illetve a törvényhatóságokat, hogy a sajtótermékek kiadását, és a köteles-példányok beérkezését éber figyelemmel kisérjék a sajtótermékek tartalmára nézve is, és ebben a feladatban a sajtóügyi közvádló a törvényhatóság vagy község tisztviselőinek közremüködését is igénybe veheti, valamint a postahivataloknál is felvilágositást és betekintést nyerhet.

3. Egyébiránt már az 1867. évi szeptember hó 12-én 705. sz. a. kibocsátott ig. ü. m. rend. utasitotta a törvényhatóságokat, hogy a

sajtórendőri törvényszegésekről megtorlás végett a sajtóügyi közvádlókat azonnal értesitsék. Sajtóügyi közvádló alatt jelenleg az a kir. ügyészség értendő, mely a sajtóbirósággal felruházott kir. törvényszékek mellett müködik. (1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §. utolsó bek. és 1896. évi XXXIII. t.-cz. 564. §.)

10. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 41. §. Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakát ki nem teszi, vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, büntársnak tekintetik; ellenkező esetben 100 frtig terjedhető büntetésben marasztaltathatik el.

Jegyzet. E szakasz kimondja mindenekelőtt a szabályt, hogy minden nyomdatermékén rajta legyen a nyomda czime (nyomdatulajdonos neve) és lakhelye, és e szabály megsértésére két irányban állapit meg büntetőjogi felelősséget. Rendszerint ez a törvényszegés sajtórendőri kihágást állapit meg és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel sujtható. Abban az esetben azonban, ha az impresszum nélkül megjelent nyomdatermék tartalmánál fogva valamely sajtódelictum megállapitására vezet, akkor a nyomdász büntársnak tekintendő. A fokozatos felelősségi rend-

szer keretében ez a rendelkezés csak ugy értelmezhető, hogy a sajtódelictumért feleletre vont személylyel egyenlő minőségben egyidejüleg kerül vád alá. Ugy például, hogy ha a szerző kinyomoztatott, a nyomdász szerzőtársnak, ha a felelős szerkesztő vonható csak felelősségre, szerkesztőtársnak, épugy a kiadónál kiadótársnak, tehát ugyanazon a felelősségi fokon és felelősségi tartalommal tettestársnak tekintendő. Természetes, hogy arra az esetre, ha a fokozatban egyedül a nyomdász vonható felelősségre, a büntársi minőség magától elesik.

11. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 42. §. A könyvárusság semmi különös engedelemtől nem föltételeztetik, hanem azt a kereskedőkre nézve fennálló törvényes szabályok megtartása mellett mindenki gyakorolhatja.

Jegyzet. Irányadó az 1875. évi XXXVII. t.-czikk. (Kereskedelmi törvény.)

12. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 43. §. A könyvárusok mindazon elmeműveket, melyek elmarasztaló itélet által nem sujtvák, szabadon árulhatják.

Jegyzet. Idevág a sajtótörv. 27. és 44. §-a. Elmarasztaló itélet alatt itt valamely belföldi

biróság által hozott és közzétett itélet értendő. A postai szállitástól eltiltott külföldi nyomtatványok áruba bocsátása körül tilalom nincs, tehát a könyvárus e miatt feleletre nem vonható.

13. sz.

1848. évi XVIII. t.-cz. 44. §. Ki olyat árul, melyen a nyomdatulajdonosnak neve és laka kitéve nincs, a nála találtatott példányok elkobzásán felül 50 frtig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

Jegyzet. A könyvárus terjesztőnek tekintendő, és minthogy a terjesztő a sajtójogi fokozatos felelősség körén kivül esik, nem vehető be ugy mint a nyomdatulajdonos büntársnak, miért is külön sajtórendőri kihágás volt e törvényszegés esetére construálandó.

14. sz.

1848. évi XVIII. t.cz. 45. §. Az ugynevezett házaló- vagy zugkönyvárulók az illető hatóság rendőri felügyelése alá helyeztetnek.

Jegyzet. A sajtótermékek terjesztése körüli visszaélések iránt a sajtótörvény csak két irányban intézkedik: 1. az állandó kereskedésről (könyvárusok) és 2. itt e szakaszban a házaló kereskedésről (ide lehet még vonni a vásári

ponyvakereskedést is). Azonban nem gondoskodik; 3. az utczai árusitásról kikiáltással vagy a nélkül, és 4. a falragaszok által való terjesztésről. A gyakorlat mindezeket e törvényszakasz utmutatása nyomán a rendőri hatóság rendelkezési körébe utalta. Az 1873. évi márcz. 9-én 463. sz. a. kelt belügym. rendelet általános szabályul mondotta ki, hogy belföldi sajtótermékekkel való házalás a törvényhatóságok engedélyétől, külföldi sajtótermékek terjesztése házalás utján pedig a belügyministerium engedélyétől tétetik függővé. Egyébként az illető rendőrség intézkedik esetről-esetre, és panasz esetén végleg a belügyminister határoz.

II. KÖNYV.

Alaki jogszabályok.

I. FEJEZET.

Általános rész.

Az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 1. §-a szerint a bünvádi perrendtartás 1900. évi január hó első napján lép életbe: 27. §-a szerint mindama törvények és rendeletek, melyek külön sajtóeljárási szabályokat állapitottak meg (lásd a »Bevezetés«-t) ugyanaz napon hatályukat vesztik, és csupán azokban az esetekben nyerhetnek e határnapon tul is megfelelő alkalmazást, ha az ügyek az átmeneti időben ugyan e törvény 4. és 5. §-aiban előirt perszakban vannak. Megszünvén e szerint a külön sajtóeljárás, és a külön sajtójogterület, az 1896. évi XXXIII. t.-cz.-ben szabályozott bünvádi perrendtartás az ország egész területén a sajtóügyekre is általában alkalmazandó, és a bünvádi perrendtartás maga állapitja meg XXX. fejezetében ama külön jogszabályokat, melyek a sajtóügyeknél figyelembe veendők. Ugyanis kimondja a B. P.

561. §-a: *„A jelen törvény rendelkezései a nyomtatvány (1878. évi V. t.-cz. 63. §.) utján elkövetett büntett vagy vétség miatt inditott eljárásban az alábbi módositásokkal alkalmazandók“*.

A fentidézett életbeléptetési törvény az esküdtbiróságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz.-et egyidejüleg kiterjeszti 15. §-ában, illetve ennek II. részében a sajtóügyekre is. Az 1898. évi szeptember 1-én kelt 3300. sz. I. M. E. rendelet szerint az 1897. évi XXXIII. t.-cz. már 1899. évi január hó 1-én életbelépvén, a B. P. hatályának kezdetével az esküdtbirósá gok akadálytalanul megalakithatók. Megszünvén e szerint az eddigi külön sajtóesküdtszék, a sajtóügyekben való biráskodás a többi bünvádi ügyekkel egyenlő szabályozást nyert; ahol pedig a hatáskörben és illetékességben eltérés forog fenn, azt a törvény tüzetesen megjelöli.

Egy nyilvánvaló hibája az id. 561. §-nak az, hogy a B. P. rendelkezéseit a nyomtatvány utján elkövetett büntettekre és vétségekre szoritja csak, és az ugyancsak nyomtatvány utján elkövetett kihágásokról megfeledkezik, holott az életb. törv. id. 15. §. II. része a törvényben megállapitott és nyomtatvány utján elkövetett kihágások eseteit is az esküdtbirósá-

gok hatáskörébe utalja. Ez azonban fennakadást nem fog okozni, mert eme későbbi törvénynek ez a rendelkezése egyuttal utasitásul szolgál, hogy a sajtókihágások is ugyancsak B. P. rendelkezései alá vonandók, minthogy a megjelölt biróság csak a B. P. szabályai szerint járhat el. Ezt az értelmezést azért kell elfogadnunk, mert különben a sajtókihágásoknak törvényes birósága volna ugyan, de eljárási szabályai hiányoznának.

Biróságok, hatáskör, illetékesség.

1. sz.

Sajtóbiróság. A kir. törvényszékek ezentul mind fognak a sajtóügyekkel foglalkozni, és igy tágabb értelemben minden törvényszék a hatáskörébe utalt, és illetőségi körébe eső sajtóügyben mint sajtóbiróság jár el. Szorosabb értelemben véve azonban sajtóbiróságnak az a törvényszék tekintetendő, mely az illetőségi körébe eső sajtódelictumokra vonatkozó ügyeket a sajtójogi felelősség alapján az esküdtbiróság előtti főtárgyalásra előkésziti. Eddig is ez volt az elvi álláspont; és az 1892. évi 352. számu ig. ü. min. rendelet azokat a törvényszékeket ruházta fel sajtóbirósági hatáskörrel, melyek a kir. itélőtáblák székhelyein fennállanak. Az uj

B. P. is ez alapon állott, és ezt fejezte ki az 561—564. §§-ban. Azonban az életb. törvény ettől részben eltért, midőn az *1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §-a II. pontjában* következőleg rendelkezett:

„Esküdtbiróságok előtt tartandó meg a főtárgyalás: II. A nyomtatvány utján (1878. évi V. t.-cz. 63. §.) elkövetett büntettek vagy vétségek ugyszintén a törvényben megállapitott és nyomtatvány utján elkövetett kihágások eseteiben, kivéve a 16. §-ban és 17. §. 2. pontjában felvett eseteket. A II. pontban felsorolt büntettek és vétségek eseteiben a királyi itélőtáblák székhelyén működő esküdtbiróságok járnak el, melyeknek kivételes, illetőleg sajtóbirósági területköre a székhelyen levő kir. itélőtábla kerületére terjed ki“.

E rendelkezést egybevetve a kir. itélőtáblák szervezéséről szóló 1890. évi XXV. t.-cz. 2. §-ával, *a szorosan vett, azaz kerületi sajtóbiróságok székhelyei és területkörei következőleg alakulnak:*

1. *Budapesti kir. büntetőtörvényszék;* csatolt terület: a balassa-gyarmati, besztercze-bányai, egri, fiumei, ipolysági, kalocsai, kecskeméti, pestvidéki, székesfehérvári és szolnoki törvényszékek.

2. *Debreczeni kir. törvényszék;* csatolt terület: a mármarosszigeti, nyiregyházai, szatmárnémetii és zilahi törvényszékek.

3. *Győri kir. törvényszék;* csatolt terület: a komáromi, soproni, szombathelyi, veszprémi és zalaegerszegi törvényszékek.

4. *Kassai kir. törvényszék;* csatolt terület: a beregszászi, eperjesi, lőcsei, miskolczi, rimaszombati és sátoraljaujhelyi törvényszékek.

5. *Kolozsvári kir. törvényszék;* csatolt terület: a beszterczei, deési, dévai, gyulafehérvári, nagyszebeni és tordai törvényszékek.

6. *Marosvásárhelyi kir. törvényszék;* csatolt terület: a brassói, csikszeredai, erzsébetvárosi, kézdi-vásárhelyi és székely-udvarhelyi törvényszékek.

7. *Nagyváradi kir. törvényszék;* csatolt terület: az aradi és békésgyulai törvényszékek.

8. *Pécsi kir. törvényszék;* csatolt terület: a kaposvári, nagykanizsai és szegzárdi törvényszékek.

9. *Pozsonyi kir. törvényszék;* csatolt terület: az aranyos-maróthi, nyitrai, rózsahegyi és trencséni törvényszékek.

10. *Szegedi kir. törvényszék;* csatolt terület; a nagybecskereki, nagykikindai, szabadkai, ujvidéki és zombori kir. törvényszékek.

11. *Temesvári kir. törvényszék;* csatolt terület: a fehértemplomi, karánsebesi, lugosi és pancsovai kir. törvényszékek.

Az életb. törvény id. szakaszának további következménye az, hogy, mert a táblai székhelyen levő törvényszékek sajtóbirósági hatáskörét, és területkörét csupán a nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségekre állapitotta meg egyrészt, másrészt meg a nyomtatvány utján elkövetett, és törvényben megállapitott kihágásokat mégis szintén esküdtbiróság elé utalta: *sajtóbiróságnak tekintendő minden kir. törvényszék, melynél esküdtbiróság felállittatik.* Az 1897. évi XXXIII. t.-cz. 1. §-a azt mondja: „*Minden törvényszéknél, melynek büntető hatásköre van, esküdtbiróság szerveztetik. Az esküdtbiróság az elnökkel együtt három birói tagból és tizenkét esküdtből áll.*“ Tehát rendszerint minden ilyen kir. törvényszék egyuttal sajtóbiróság — és ettől eltérés csak az esetben áll be, ha u. a. törv. 34. §-a alapján, mely azt mondja: „*Az igazságügyminister elrendelheti, hogy ugyanazon kir. itélőtábla területén levő több határos kir. törvényszék területe egy esküdtbirósági kerületté alakittassék. Ebben az esetben kijelöli azt a törvényszéket, melynél az esküdtbiróság üléseit tartja,*“ — egyik tör-

vényszéknél, mely különben közönséges bünügyekben büntető hatáskörrel bir, esküdtbiróság nem müködik. Ez esetben tehát közülük az lesz a sajtóbiróság, mely mellett az esküdtbiróság megalakul.

Végül az életb. törvény idézett 15. §-a, ugy nemkülönben u. a. törv. 16. és 17. §. 2. pontja nyomán megállapitható, hogy tulajdonképen, ha csak szükebb hatáskörben is, minden kir. törvényszék egyuttal sajtóbiróság, még ha esküdtbiróság nála szervezve nincs is, mihelyt egyáltalán büntető hatáskörrel bir. Ezek a törvényszékek fentebb mind felsorolvák, és e szerint az ország területén működő törvényszékek közül csupán kettő marad ki: a budapesti (polgári), és a budapesti váltó- és kereskedelmi törvényszék, melyek büntető, illetve sajtóbirósági hatáskörrel nem birnak.

2. sz.

Sajtóbirósági hatáskör. A fent 1. sz. a. idézett törvényszakaszok szerint *a táblai székhelyen működő és büntető hatáskörrel biró fentebb felsorolt tizenegy kir. törvényszék hatáskörébe esik:* minden nyomtatvány utján elkövetett büntett és vétség (1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §. II. rész), kivéve az u. e. törv. 16. §. és 17. §. 2. pontjában felvett eseteket; és

pedig kiterjesztőleg a csatolt kir. törvényszékek területkörére; továbbá saját területkörére a nyomtatvány utján elkövetett minden kihágás. E két hatáskörében a sajtóbirósági hatáskör egybe van kapcsolva az esküdtbirósági hatáskörrel. Végre saját területkörére ugyan ilyen hatáskörrel bir, esküdtbirósági eljáráson kivül, a fentidézett törvényszakaszok alapján rendszerint a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteiben, és az 1848. évi sajtótörvény 27. §-ban meghatározott sajtóvétség eseteiben, szóval ez a tizenegy kir. törvényszék teljes sajtóbirósági hatáskörrel bir; és eszerint elbirálása alá esnek mindama sajtóbüntettek, vétségek és kihágások, melyeket az I. könyv II. fejezete 1—25. sz. felsorol.

A táblai székhelyen kivül eső törvényszékek (melyek a birósági szervezet szerint különben mind büntető hatáskörrel birnak), a mennyiben náluk esküdtbiróság szervezve van, birói hatáskörrel birnak a sajtó utján elkövetett kihágások, és pedig az 1879. évi XL. t.-cz. 33., 39., 48. és 51. §§. eseteiben, saját és az életb. törv. 34. §-a értelmében csatolt területkörön. Végre esküdtbirósági eljáráson kivül az életb. törv. 16. §-ban irt rágalmazás és becsületsértés, valamint a sajtótörv. 27. §. eseteiben.

A büntető hatáskörrel esküdtbiróság nélkül felruházott kir. törvényszékek sajtóbirósági hatásköre a fentidézett két törvényhelyre szoritkozik, u. m.:

1897. évi XXXIV. t.-cz. 16. §-a. A nyomtatvány utján elkövetett és az 1878. évi V. t.-cz. 259 és 261. §-ai szerint büntetendő rágalmazás és becsületsértés a királyi törvényszék hatásköréhez tartozik.

Ha azonban a rágalmazás vagy becsületsértés az 1878. évi V. t.-cz. 262 és 461. §-aiban meghatározott személyek, vagy nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója és tisztviselője ellen, avagy közmegbizatásban eljáró ellen, és pedig az utóbbinak hivatalos tetteire vonatkozólag volt elkövetve, — az esküdtbiróság itél.

Azokban az esetekben, melyekben az 1878. évi V. t.-cz. 264. §-a a valódiság bizonyitását kizárja, a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés mindig a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

1897. évi XXXIV. t.-cz. 17. §. A királyi törvényszékek hatásköréhez tartoznak: 2. p. az esküdtbiróságnak bünösséget megállapitó itéletével már sujtott elmeműnek (1848. évi XVIII. t.-cz. 27. §.) ujra közlése

vagy árulása által elkövetett bűntettek, vétségek és *kihágások.*

Ez utóbbi törvényszakasz a hatáskör megállapitásánál nehézséget nem fog okozni, azonban az előző, a 16. §. némely irányban igen; mert egy azon cselekményt a sértett személyi minősége szerint osztályozza hatásköri czélra, és utolsó bekezdésében még egy ujabb osztályozást tesz a cselekmény tartalma nyomán a valódiság bizonyitásának kérdésében. Ezek lényeges ujitások, és a gyakorlat feladata lesz a felmerülő nehézségeket helyesen fejlődő judicaturával kiegyenliteni.

A rágalmazás vagy becsületsértés esetében az id. 16. §. az esküdtbirósági, és a törvényszéki hatáskör első válaszvonalát a BTK. 262. és 461. §-ával jelöli meg. (A 262. §-t lásd I. könyv II. fejezet 17. sz. a.) A másik törvényhely igy szól:

1878. évi V. t.-cz. 461. §. Közhivatalnokoknak tekintendők azok, kik az állam közigazgatási, vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely törvényhatóság, vagy község teendőinek teljesitésére hivataluknál, szolgálatuknál, vagy különös megbizatásuknál fogva kötelezvék; ugyszintén azok is, akik az állam, törvényhatóság, vagy a község által közvetlenül kezelt közalapit-

ványoknál, kórházaknál, tébolydáknál, mint felügyelők, orvosok, hivatalnokok, vagy szolgák vannak alkalmazva.

A kir. közjegyzők szintén közhivatalnokoknak tekintendők.

Ugy a 262. §-nak valamint a most irt 461. §-nak már eléggé kifejlett judicaturája van, e helyütt elegendő arra utalni. Azonban az életb. törv. id. 16. §-nál figyelembe veendők még a B. T. K. 263. §-ának 1. pontja és a 270., 271. §§-ok. A 263. §.-t lásd I. könyv II. fejezet 17. sz. a.; a másik két törvényhely igy szól:

1878. évi V. t.-cz. 270. §. Hivatalból van helye a bünvádi eljárás meginditásának, ha:

1. *hatóság, vagy annak küldöttsége ellen (271. §.) vagy*
2. *közhivatalnok ellen hivatali kötelességére vonatkozólag állittatott olyan tény, mely valódisága esetében, bünvádi, vagy fegyelmi büntetést vonna maga után;*
3. *a rágalmazás, vagy a becsületsértés a közös hadsereg, a hadi tengerészet, a honvédség, vagy pedig ezeknek valamelyik önálló része ellen követtetett el.*

Ha a rágalmazás vagy becsületsértés valamelyik m. kir. minister, vagy cs. és kir. közös minister ellen, hivatalos eljárására vonatkozólag követtetik el: a bünvádi eljárás csak a sértett minister, — ha pedig az egész kormány ellen követtetik el: csak a ministertanács, — a 3-ik pontban megjelölt esetekben pedig: a közös hadügyminister, illetőleg a honvédelmi minister felhatalmazása folytán inditványoztathatik.

1878. évi V. t.-cz. ·271. §. Biróságok, birák, birósági hivatalnokok, a kir. ügyészségnek vagy tagjainak hivatali kötelességeire vonatkozó olyan állitás miatt, mely valódisága esetében azok ellen bünvádi vagy fegyelmi büntetést vonna maga után: a bünvádi eljárás rágalmazásért csak hivatalból, — és az igazságügyminister felhatalmazása folytán inditható meg.

Mindezen id. törvényhelyek egybevetéséből felismerhető, hogy a közhivatalnokok (262. és 461. §§.) ellen elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés eseteiben a törvény még egy választvonalat jelölt ki azzal, hogy a rágalmazó állitás vagy becsületsértő kifejezés a megtámadott közhivatalnok hivatásának gyakorlatára (263. §. 1. p.) illetőleg hivatali kötelességeire (270. §. 2. p.), vonatkozzék. Ámde ez csak perjogi sza-

bály, és az életb. törv. id. 16. §-ban megállapitott birói hatáskörön nem változtat. Ez utóbbi szakasz különbséget nem tesz a közhivatalnokokra nézve: a sértő támadás ellenük hivatali kötelességeikre vagy magánéleti maguktartására vonatkozik-e. Tehát panaszuk mindkét esetben az esküdtbiróság, illetőleg a vele kapcsolatos sajtóbiróság elé tartozik. A különbség csak a vád képviseletében áll be, olyképen, hogy közvádló, vagy magánvádló birjon-e vádképviseleti joggal? Az életb. törvény ezen intézkedése, igen helyesen, abból indul ki, hogy a közhivatalnoknál a köztisztség viselésével járó kötelességek körül, és a magánéletében követett magatartására vonatkozó támadásnál és birálatnál a határvonalakat biztosan épen nem — helyesen, alig — lehet megvonni, és igy mindkét irányban ejtett sérelem elbirálását egy azon birói hatáskörbe utalja. E pontnál tehát csak ama perjogi kérdésben merülhetnek fel vitás álláspontok, hogy a kir. ügyészség vagy sértett tartozik-e a vádat képviselni. Erre nézve azonban már a judicatura eléggé kifejlett.

E vétségekre vonatkozó második válaszvonalat az id. 16. §. abban huzza meg, hogy a nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója, és tisztviselője ellen elkövetett rágalma-

zás vagy becsületsértés az esküdtbiróság elé tartozik. E tekintetben irányadók az 1875. évi XXXVII. t.-cz.-ben foglalt kereskedelmi törvény szabályai. Tágabb értelemben arra is kell tekinteni, hogy törvény vagy szabályrendelet kötelezi-e a vállalat, vagy társulat vezetőit arra, hogy a vagyonkezelésről előre megállapitott időszakonként nyilvánosan beszámoljanak. Nyilvános a számadás már akkor is, ha azt a biróságnak vagy más hatóságnak be kell mutatni arra a czélra, hogy az bárki által betekinthető legyen (nyilvánkönyvi eljárás).

Az id. 16. §. harmadik válaszvonala abban a rendelkezésben van, hogy a »közmegbizatásban eljáró« felett is esküdtbiróság itél, azonban eltérőleg a fent tárgyalt két válaszvonaltól csak abban az esetben, ha a támadás a »közmegbizatásban eljáró« hivatalos tetteire vonatkozik. Ezen intézkedés magyarázatát a B. T. K. 461. §-val való egybevetéssel kell keresnünk. A különbséget abban lehet felismerni, hogy a 461. §-ban irt személyek a törvény által alkotott hatóságok hatáskörébe utalt hatósági teendőket végeznek akár mint állandóan kinevezett hivatalnokok, akár mint alkalmilag megbizottak. Az itt a 16. §. utolsó pontjánál érdekelt »közmegbizatásban eljáró« azonban a 461. §. határain tul még az is, akinek közmegbizatása nem vág

hatósági hatáskörbe, és működése nem hatósági teendő, nem hatósági eljárás, és a támadás e külön hivatásában kifejtett tevékenységére vonatkozik; tehát a közmegbizatásban eljáró ellen a magánéletére vonatkozó támadások felett nem itél az esküdtbiróság, hanem a kir. törvényszék.

Kétségtelen, hogy ennél a pontnál számos vitás kérdés fog felmerülni, melynél azonban irányadónak lehet venni azt a törvényhozói akaratot, hogy mindenki, aki közhatósági kötelékben vagy a nélkül is, de közjogi, közkereseti (közgazdasági) vagy egyéb köztevékenységi (társadalmi) téren akár állandó jelleggel, akár alkalmi küldetéssel közmegbizatásban eljár: magatartása felett a nyilvános birálatot az esküdtbiróság elé vigye.

Közmegbizatásban eljárónak — a 461. §-on kivül — lesz tekintendő pl.: a választók összeirására kiküldött, és a választási egyéb functionariusok, az árvizterületre, vagy tüzvész, földrengés stb. által elpusztitott helyekre kiküldött biztos, a culturalis vagy jótékonysági intézetek, vagy egyesületek tevékenységének és vagyonkezelésének megvizsgálására kiküldött, — a kormány vagy más hatóság által megbizott vándortanár, mezőgazdasági tudósitó, — házi-iparfejlesztő biztos stb.

Egyébiránt kétséget nem szenved, hogy az id. 16. §. rendelkezései a gyakorlatban sok nehézséget fognak okozni, és a judicatura csak lassan fog azokból kibontakozni.

A sajtójoggal szorosan kapcsolatos végül a B. T. K. 62. §-ára alapitott eljárás, melyet B. P. 24., 477. és 478. §§-ai szabályoznak, és pedig a 62. §-nak arra az esetére, melyben a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg. Ez az eljárás hatáskörébe esik mindegyik kir. törvényszéknek, amely büntető hatáskörrel bir, tekintet nélkül sajtóbirósági vagy esküdtbirósági minőségére.

3. sz.

Sajtóbirósági illetékesség. A birói illetékességről az általános szabályokat a B. P. 14—32. §-ai határozzák meg; az eltérést a sajtóügyekre nézve az id. törv. XXX. fejezete következőleg szabályozza:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 562. §. Az eljárásra az a sajtóbiróság illetékes, melynek területén a nyomtatvány készült; ha pedig a nyomtatvány készültének helye ismeretlen, vagy a magyar állam területén kivül fekszik, az a sajtóbiróság, melynek területén a nyomtatványért felelős egyén lakik, vagy tartózkodik.

Ha mind a nyomtatvány készültének helye, mind a felelős személynek lakó-, illetőleg tartózkodó-helye ismeretlenek, vagy a magyar állam területén kivül esnek, az a sajtóbiróság illetékes, melynek területén a vád tárgyává tett nyomtatványt forgalomba hozták.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 563. §. Több egyenlően illetékes sajtóbiróság közt a megelőzés (16. §.) dönt.

Mindazáltal, ha a kir. ügyészség a vádirat benyujtása előtt inditványozza, köteles a terheltnek lakó- vagy tartózkodó-helye szerint illetékes sajtóbiróság az eljárás folytatását a nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbiróságnak átengedni.

A magánvádlónak vagy a terheltnek a fentebb megjelölt időpontig előterjesztett kérelmére, a terheltnek lakó-, vagy tartózkodó-helye szerint illetékes sajtóbiróság elrendelheti az ügy áttételét.

A nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbiróság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasithatja.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 564. §. A nyomtatvány utján elkövetett büntettekre és vétségekre nézve a közvádló teendőit a

sajtóbiróságnak egész területén az e biróság székhelyén levő kir. ügyészség végzi.

A fent közölt 563 §. szövegében idézett 16. §. az ugyanott hivatkozott megelőzés, illetve döntő időpont meghatározása végett lényeges lévén itt közöltetik:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 16. §. Bünvádi eljárásra rendszerint az a biróság illetékes, melynek terülelén a büncselekmény elkövetve volt, habár az eredmény máshol következett is be.

Ha a büncselekmény több biróság területének határán volt elkövetve, vagy bizonytalan, hogy melyik biróság területén volt elkövetve: akkor e biróságok közül az lesz illetékes, a melyik a másikat megelőzte.

Megelőzés akkor forog fenn, ha az illető ügyben egyik biróság a másiknál korábban hozott valamely határozatot, vagy tett valamely intézkedést.

Ha az elkövetés helye még a vádirat benyujtása előtt bizonyossá vált: az eljárás az elkövetés helye szerint illetékes biróságnál folytatandó.

Az itt közölt törvényhelyek a sajtóbirósági illetékesség tekintetében kimeritő szabályokat állitanak fel, és igy vitás esetek alig fognak előfordulni; mert még ott is, a hol más, mint

a forgalomba hozatal, illetőleg terjesztés ténye nem állana a döntésnél rendelkezésre, a megelőzés szabálya a vitát megoldhatja. A közölt 564. §-nál azonban figyelembe veendő, hogy a közvádlói teendőket a táblai székhelyen fennálló törvényszékek mellett működő kir. ügyészség csupán a sajtóbüntettekre és sajtóvétségekre nézve — és pedig kiterjesztőleg az egész táblai területen működő törvényszékek területköreire is — gyakorolja; ellenben a sajtókihágásoknál minden kir. ügyészség, mely különben esküdtbirósági hatáskörrel biró törvényszék mellett működik. Ez esetben, minthogy a köteles-példányok a táblai székhelyen levő kir. ügyészséghez mennek, ennek utján kapja az eljárás meginditása iránt az utasitást.

4. sz.

Sajtórendőri biróság. A sajtórendőri biráskodás a sajtóbiróságnak sem hatásköri, sem illetékességi, sem a sajtójognak külön felelősségi szabályaival kapcsolatban nincs, itt tehát mindezen tekinteteknél az általános anyagi, és alaki jogszabályok alkalmazandók. Sajtórendőri biráskodásra hivatva vannak a büntető hatáskörrel biró kir. törvényszékek, és járásbiróságok mindegyike egyaránt.

5. sz.

Sajtórendőr-birósági hatáskör. Az I. könyv III. fejezetében 1—14. sz. a. felsorolt sajtórendőri szabályok, és pedig a sajtótörvény 30., 31., 35., 38., 40., 41. és 44. §§. szerint két sajtórendőri vétséget (31. és 38. §.), és öt sajtórendőri kihágást (30., 35., 40., 41. és 44. §§.) alkotnak.

Az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 18. §-ának II. része a kir. járásbiróság hatáskörébe utalja: az 1848. évi XVIII. t.-cz. 30., 35., 38., 40., 41. és a 44. §§-ban foglalt egyik vétséget (38. §.) és mindannyi sajtórendőri kihágást; és minthogy az id. életb. törv. 17. §-nak 4. pontja azt rendeli, hogy a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak mindazok a vétségék, melyek u. e. törv. 18. §. szerint a kir. járásbiróságok hatáskörébe utasitva nincsenek: a sajtótörvény 31. §-ában meghatározott másik sajtórendőri vétség, — ez az egy tehát — a kir. törvényszék hatáskörébe esik.

6. sz.

Sajtórendőr-birósági illetékesség. E kérdésnél a B. P. 14—32. §., de főként az 562. és 563. §§-nak szabályai irányadók, és kimeritők.

7. sz.

A BTK. 62. §-ában előirt eljárás a büntető hatáskörrel biró kir. törvényszékek hatáskörébe esik, és az illetékességre nézve a törvény igy rendelkezik:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 24. §. Ha az 1878. évi V. t.-cz. 62. §-a esetében a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg: az elkobzásnak és megsemmisitésnek birói kimondására az a törvényszék illetékes, a melynek vizsgálóbirája a nyomtatvány, irat, vagy képes ábrázolat, illetőleg a minták vagy lemezek lefoglalását legelőbb rendelte el.

Az id. 62. §. alapján eljáró kir. törvényszék a következő törvényes szabályokhoz van kötve:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 477. §. Az 1878. évi V. t.-cz. 62. §-ában meghatározott amaz esetben, melyben a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg: a kir. ügyészség, vagy a magánvádló a nyomtatvány, irat, vagy képes ábrázolat, illetőleg a minták vagy lemezek elkobzásának és megsemmisitésének birói kimondását a 24. §. szerint illetékes törvényszéknél kéri.

A törvényszék e kérelem következtében a főtárgyalásra határnapot tűz ki, és arra

lehetőleg megidézi azokat is, a kiknek az elkobzandó és megsemmisitendő tárgyakra netán igényük van. Ezek a vádlottat megillető jogokat gyakorolják és a főtárgyalásra maguk helyett ügyvédet is küldhetnek.

Meg nem jelenésük vagy képviseltetésük hiánya nem akadályozza az eljárást és itélethozást.

Ha az elkobzandó és megsemmisitendő tárgyra igénynyel birók ismeretlenek vagy ismeretlen helyen tartózkodnak: részükre hivatalból védő nevezendő ki, s a főtárgyalásra ez idézendő meg.

A főtárgyalás a XVIII. fejezet rendelkezései szerint megy végbe; de az itélet csak az elkobzás és megsemmisités kérdésére és a költségek megállapitására szoritkozik.

Az itélet ellen a felek felebbezéssel élhetnek a kir. itélőtáblához. Ennek határozata végérvényes.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 478. §. A jogerős itélet valamennyi birósággal, továbbá a közigazgatási hatóságok értesitése végett a belügyministerrel is közlendő.

Bármely biróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság lefoglalhatja az itéletben elkobzandónak kimondott tárgyat, s a meny-

nyiben az itélet megsemmisitést rendelt el és jogerőssé vált, a megsemmisitést is foganatosithatja.

Az illetékesség tekintetében a most irt 477. §. hivatkozik a 24. §-ra. Ez utóbbi szakasz azt a törvényszéket jelöli meg, melynek vizsgálóbirája a nyomtatványt lefoglalta, illetőleg a lefoglalást legelőbb elrendelte. Ámde a lefoglalás iránt indokolt kérelmet, panaszt vagy inditványt kell előterjeszteni, és a nyomtatványt vagy egy példányban be kell mutatni, vagy tüzetesen le kell irni.

Az illetékesség kérdése tekintetében a jelen esetre kihatólag még figyelembe veendők a B. P. 14. és kk. §-ai, valamint az 562. és 563. §. és végre az 567. §-ai; a 24. §. pedig a megelőzés kérdésénél döntő. Azonban miglen az 567. §. a lefoglalást megengedi, addig a fent felsorolt törvényszakaszok tartalmából kitetszik, hogy a mennyiben a büntetőtörvénykönyv 62. §-a alapján való eljárásra a panasz, illetve inditvány alkalmas: a lefoglalás kötelező, mert különben az elkobzás és megsemmisités iránti eljárás czéltalannak mutatkoznék. (Lásd elől I. fej. 5. sz.)

II. FEJEZET.

Különös rész.

A sajtódelictumoknál épen ugy, mint a törvényben meghatározott minden más büntetendő cselekményeknél általában a büntetőjog anyagi és alaki jogszabályai érvényesülnek, hacsak a törvény külön sajtójogi szabályokban amazoktól való eltérést nem rendel.

A sajtódelictumok sajátos természetüknél fogva sok tekintetben különböznek a közönséges büncselekményektől, és ez a különbség a perrendi eljárás egész folyamán a feljelentéstől kezdve az itélethozatalig, tehát minden perszakban, tisztán látható. Hozzávéve az érvényében fentartott sajtójogi felelősségi rendszert is, szükséges volt a B. P.-ban a sajtóügyek számára megfelelő külön alaki jogszabályokat felvenni. A rendelkezésben a B. P. azonban a legszükségesebbre szoritkozott, ugy hogy a jogorvoslatokban, valamint a felsőbb forumok előtti eljárásban már alig van eltérés.

Sajtódelictum esetén a fokozatos felelősség szabályainál fogva nem mindig a szerző, a tettes az, aki perben áll; a bünrészesedés néha igen bonyolult kérdései pedig teljesen elesnek. A formai felelősség személyesitője az, akit keresünk. Ez az oka annak, hogy a sajtóperben

a ténykérdés felderitése, és itéletre való előkészitése a közönséges büncselekményekétől elütő szűk keretben mozog.

A sajtódelictum, sajátságánál fogva — habár kihatása pl. a physikai vagy mechanikai cselekvés utján elkövetett delictumokénál, a sajtótermék ellenőrizhetetlen terjedése folytán előálló jóval nagyobb érdeksphaerákat létesit — a perelőkészitésnél mégis egyszerü és rövid eljárást igényel. Maga a cselekmény kimerül abban, hogy a nyomtatványban van kezdete, és befejezése, az elkövetési mód: a közzététel, a terjesztés pedig mindig ugyanaz. A nyomtatvány tartalma fix, változatlan dolog, melyet sem kinyomozni, sem bizonyitással támogatni nem kell.

Például szolgáljon az izgatás esete.

Az izgatást lehet szóval (nyilvánosan, gyülekezeten) is elkövetni; szemben a sajtó utján elkövetett izgatással az a különbség mégis, hogy mig amannál bizonyitani kell az izgató szavakat, és ezen eljárásnál igen gyakoriak az eltérő, vagy épen ellentmondó vallomások, addig a sajtó utján való izgatásnál mindez elesik. Ugyanez áll az istenkáromlásról, a királysértésről, a rágalmazásról stb. Mindezeknél tapasztalni fogjuk még azt is, hogy a sajtó nyilvánossága, és a sajtótermék terjedése — a miket

a sajtódelictum elkövetője megakadályozni már nem tud — milyen nagy tömegeket von bele az érdeksphaerákba, a megtámadott személyi, felekezeti, nemzetiségi vagy osztályérdekek révén a barátok és ellenfelek táborából egyaránt.

Ezekhez képest, midőn a B. P. 561. §-a azt rendeli, hogy a perrendtartás szabályai rendszerint a sajtóügyeknél is alkalmazandók, ennek a rendelkezésnek főleg csak ott kezdődik a hatása, a hol a vád tárgyalása, és az ítélethozatal perszaka, a jogorvoslati, és a felsőbb forumok előtti eljárás áll be. A lényeges eltérések a sajtóper előkészitő szakában forognak fenn; ugyanazért e helyütt az a feladat, hogy az előkészitő perszakra nézve a megfelelő gyakorlati utbaigazitások megadassanak. A többire a kitérés bátran mellőzhető volt.

1. sz.

Feljelentés. B. P. 87—92. §. A sajtópanaszt eddig a sajtókerületi vízsgálóbirónál kellett beadni, jelenleg az id. §§. szerint a kir. ügyészségnél teendő a feljelentés, de tartozik azt a főügyészség, a rendőrhatóság, és a biróság is elfogadni. Tekintettel azonban arra, hogy a sajtópanasz esetében rendszerint vizsgálatot kell tartani, a kir. ügyészség, vagy rendőrhatóság pedig csak előnyomozást teljesithet, tekin-

tettel továbbá arra, hogy a sajtópanaszszal együtt a lefoglalás kérdése is felmerül, végre tekintettel arra, hogy a közvád és magánvád kérdése, és vele kapcsolatosan a vád képviseletének kérdése gyakrabban vitás: ajánlatos, hogy a sajtópanaszok ezentul is a vizsgálóbirónál adassanak be, aki a 95. §. értelmében jár el. A feljelentésnél fontos kellék az, a mit a törvény a sajtóügyeknél külön megjelöl ekként:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 566. §. A vád tárgyává tett nyomtatvány a vizsgálat elrendelése iránti inditványhoz csatolandó, vagy abban a czim, a megjelenés ideje és helye szerint tüzetesen megjelölendő.

Ezenfelül a vádló köteles idézni a nyomtatványnak ama részeit, a melyekre vádját alapitja.

Kétségtelen, hogy a vádló a nyomtatvány tartalmának részeit e §. szerint kijelölve, egyuttal tartozik a felett is nyilatkozni, hogy az ő felfogása szerint miféle büntetendő cselekményt lát fenforogni, és megfelelően megjelölni a törvényszakaszt is; mert bünvádi eljárás bünvád nélkül nem indithatό, (B. P. 1. §.), a vádat pedig a közvádló, vagy a magánvádló jelöli meg. E megjelölés kihat a hatáskörre, és alapul szolgál az eljáró birónak az incriminált közlemény tartalmát az idézett törvényhelyhez való

vonatkozásában, esetleg a magáninditvány jogosultsága tekintetében is megbirálni. Végre az 567. §. szerint a vádló a feljelentésben teszi meg inditványát a nyomtatvány lefoglalása (vagy ennek mellőzése) iránt.

A feljelentés kellékeire nézve még lényegesek a B. P. 90. és 92. §-ai, melyek a magáninditványra, a felhatalmazás, vagy kivánatra üldözendő sajtóvétségeknél figyelembe veendők.

Vitás kérdés támadhat, különösen magánvádlói feljelentésnél, hogy a kir. ügyész, a vizsgálóbiró, vagy a vádtanács belebocsátkozhatik-e a feljelentés beadásakor annak birálatába, hogy a nyomtatványnak megjelölt részei mutatják-e (igazolják-e) azt a vádat, a mit a feljelentő a maga felfogása szerint kijelöl; vagy más büncselekmény jelenségeire mutatnak; vagy épen mi alapot sem nyujtanak bármiféle vád czimre. Ez utóbbi esetben kétségtelenül elvethető a feljelentés, mert hiszen, ha büncselekménynek egyáltalán jelenségeit sem lehet felismerni, ami felett a felfogások annyira mégsem különbözhetnek, a bünvádi eljárásnak helye nem lehet; az ily eljárás meddő és zaklató volna. Azonban, ha bármi jelensége mutatkozik valamely sajtódelictumnak, az eljárás meg nem tagadható, mert nem szabad szem előtt

téveszteni, hogy a nyomtatvány incriminált tartalma mindig ténykérdés, a mit pedig nem az előkészités perszakában eljáró biró, hanem az itélőbiró dönthet csak el. Ez a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények sajátos természetéből folyik. Ugyanazért a B. P. 128. §-nak az a rendelkezése, hogy a vádtanács a vizsgálatot megszüntetheti, ily esetekben nem lesz alkalmazható.

A feljelentés a sajtópanasznál nem terjedhet ki mindjárt a tettes vagy felelős személy megjelölésére, aki ellen a panasz-feljelentés irányul, mert a sajtójogi felelősség fokozata nyomán azt a személyt kinyomozni, akit a váddal terhelni lehet, a vizsgálat feladata, és őt előre épen nem, de biztosan semmiesetre sem lehet tudni. Elegendő tehát a nyomtatványra hivatkozni, vagy a nyomdát, melyből kikerült, megjelölni, vagy esetleg a kiadót is, vagy időszaki lapoknál a felelős szerkesztőt is megnevezni; a mivel aztán már meg van adva az út a felelős személy kipuhatolására. Azonban, ahol olyan nyomtatvány alapján tétetik feljelentés, melyen sem a kiadó, sem a nyomda megnevezve nincs, ott a feljelentés a nyomtatvány keletkezése vagy terjesztése körül közremüködők megjelölésére is lehetőleg terjeszkedjék ki. Ez esetben a kir. ügyészség, illetve rendőrhatóság nyomozást telje-

sithet, és minthogy az ily esetek többnyire oly formában merülnek fel, hogy a szerző maga sokszorositja, és terjeszti az incriminált közleményt, a vizsgálat mellőzhető és a B. P. 572. §-a értelmében a vád közvetlen idézéssel főtárgyalásra vihető.

2. sz.

Vizsgálat. B. P. 102—129. §§. Ezek a szakaszok általán szabályozzák a vizsgálat czélját és menetét; az alább közölt törvényhelyek pedig a sajtóügyekre nézve, még azonfelül, külön szabályokat állitanak fel:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 565. §. A főtárgyalás elrendelését vizsgálatnak kell megelőzni.

A vizsgálatot bármely törvényszéknek vizsgálóbirája, kire nézve az 562. §-ban meghatározott körülmények valamelyike fenforog, elrendelheti és teljesitheti. Köteles azonban a vizsgálat elrendeléséről az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát haladék nélkül értesiteni.

A vádtanács a vizsgálat teljesitését a sajtóbiróság vizsgálóbirájának tarthatja fenn, vagy meghatározhatja, hogy azt a területén müködő melyik vizsgálóbiró teljesitse vagy folytassa.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 567. §. Valamely nyomtatvány, büntettet vagy vétséget megállapitó tartalma miatt, a feljelentés megtétele után, vagy ezzel egyidejüleg, csak a vádló inditványára foglalható le.

A lefoglalás elrendelésére és foganatositására rendszerint az illetékes vizsgálóbiró (565. §.) vagy sajtóbiróság (562. §.), ha azonban a késedelem veszélylyel járna, bármely vizsgálóbiró vagy járásbiróság is jogositva van.

A lefoglalás kiterjed a nyomtatványnak mind forgalomba hozott, mind postának, vagy szállitó-intézetnek átadott, mind végre a szerkesztőnél, a kiadónál, a nyomdásznál, vagy más egyénnél készletben levő példányaira. Kiterjeszthető továbbá a nyomtatvány előállitására szolgált mintára, metszetre és más sokszorositó készülékre.

A minta lefoglalását a kiszedett szöveg betüinek szétszedése is pótolhatja.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 568. §. A vádló a lefoglalástól számitott nyolcz nap alatt köteles a lefoglalt nyomtatványra vonatkozó vizsgálat elrendelése iránt inditványt tenni, a mennyiben ezt még nem tette volna.

Ellenkező esetben a lefoglalás hatályát veszti és a lefoglalt nyomtatvány és sokszorositó készülék kiadandók.

Ha a vádló elejti a vádat, a vizsgálóbiró a lefoglalást megszünteti.

Vizsgálóbiró sajtóügyekben rendszerint a sajtóbiróság (562. §.) vizsgálóbirája, aki a B. P. 105. §-a szerint elsőfokulag határoz a vizsgálat elrendelése vagy mellőzése iránt; de elrendelheti, és teljesitheti a vizsgálatot bármelyik kir. törvényszék vizsgálóbirája (B. P. 565. §.) is, kire nézve a B. P. 562. §-ában meghatározott körülmények valamelyike fenforog, a vizsgálat elrendeléséről azonban haladék nélkül értesiteni tartozik az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát. Az illetékes sajtóbiróság határozza meg azután, hogy saját vizsgálóbirája, vagy a területén müködők közül melyik vizsgálóbiró teljesitse, vagy folytassa a vizsgálatot. Bármely vizsgálóbiró jár el, — annyi kétségtelen, — hogy a feljelentés, és ennek alapján az inditvány az 566. §. értelmében felszerelve, kell, hogy a vizsgálóbiró kezén legyen.

A B. P. XXX. fejezete mindig csak sajtóbüntettekről és sajtóvétségekről tesz emlitést, a sajtókihágásokról pedig, melyekről az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 7. §. sem emlékszik meg, először az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §. II.

része intézkedik. Minthogy ez a későbbi törvény egyuttal megjelöli a sajtóbiróságot is, melynek hatáskörébe utalja ezeket a kihágásokat: nem lehet kétség, hogy a B. P. XXX. fejezetének a sajtóügyekre nézve intézkedő határozatai ezekre a kihágásokra kiterjesztőleg szintén megfelelőleg alkalmazandók.

Lefoglalás. A lefoglalás az 567. §. szerint a feljelentés megtétele után, vagy ezzel egyidejüleg csak a vádló, tehát a közvádló vagy a magánvádló inditványára rendelhető el. A vizsgálóbiró saját kezdeményezéséből, még ha veszély is forogna fenn, (B. P. 95. §.) azt el nem rendelheti. A lefoglalást veszély esetén bármely vizsgálóbiró, vagy járásbiróság is jogositva van elrendelni, és foganatositani; eljárásáról azonban az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát haladék nélkül értesiteni tartozik. Bármelyik vizsgálóbiró jár el, mindegyik kötve van a feljelentéshez, azaz annak megtörténtéhez, és a vádló inditványához. A járásbiróságnak a vizsgálat elrendelése azonban már nem esik hatáskörébe, még ha a lefoglalást elrendelte, és teljesitette is.

A lefoglalás foganatositása általában kiterjed a nyomtatvány készletére, bárkinél legyen a készlet letéve. Készletnek tekintendő az incriminált nyomtatványnak oly tömege, mely árusitásra,

szétküldésre, szétosztásra vagy egyéb módon való terjesztésre vár. Az 567. §-nak az a kitétele tehát, hogy »vagy más egyénnél« ezzel a megszoritással értendő, és igy ki van zárva egy-két olyan példány lefoglalása, mely már az olvasóközönség kezén forog.

Kérdés támadhat, hogy az 567. §-ban nem emlitett sajtókihágás esetén van-e helye a lefoglalásnak. Ezt igennel kell megoldani, mert a XXX. fejezet szabályai általában irányadók lettek a sajtókihágásokra is, tehát az 567. §-nál nem lehet kivételt keresni.

Az elrendelt lefoglalásról a B. P. 478. §. rendelkezésének hasonszerü alkalmazásával a kir. ügyészségek, és a rendőri hatóságok megfelelő utasitása végett a m. kir. belügyminiszterium értesitendő, egyrészt a más vidéken netán történő terjesztés megfigyelése okából, másrészt meg azért, hogy az incriminált nyomtatvány terjesztése miatt ne indittassék több viszgálóbiró előtt eljárás.

A vizsgálat menete és czélja. Sajtóügyekben a vizsgálatnak nem feladata — mint a közönséges büncselekményeknél — a vádbeli cselekmény tüzetes megállapitása, terhelő vagy mentő bizonyitékokkal való felderitése; mert a sajtódelictum a nyomtatvány tartalmával változhatatlanul fixirozva van, és abból felismer-

hető, hogy melyik törvényszakaszban tiltott cselekménynyel van vonatkozásban. A feladat tehát mindenekelőtt az, hogy a sajtójogi felelősségi fokozat nyomán haladva, a felelős személyt kikutassa, — ennek felelősségét adatszerü bizonyitékokkal felderitse s megállapitsa, — és ha kétség támadhat, azt is felderitse, hogy az incriminált nyomtatvány egyáltalán került-e terjesztés utján a nyilvánosságra (közzététetett-e)?

A beszámitás fokára nézve lényeges lehet a terjesztés körüli tevékenység is, pl. a királysértő vagy lázitó iratnak tömeges szétosztása az utczán, vásáron a nép közé; a rágalmazó pamphlet kézhez küldése a támadott személy családja, rokonai, és ösmerősei körében. Ugyanezért a vizsgálóbiró terjeszsze ki figyelmét arra is, hogy az incriminált nyomtatvány hány példányban nyomatott, és terjesztése körül mily különös tevékenység fejtetett ki. A közönséges sajtótermék körül eljárva, a vizsgálóbiró a nyomtatványon megnevezett nyomdatulajdonosnál, vagy a kiadónál kezdje a feleletre vonást; az időszaki sajtótermék körül pedig a felelős szerkesztőnél vagy felelős kiadótulajdonosnál; és igy eljut aztán a bemondások nyomán az első fokon felelős szerző felismeréséhez. (Lásd I. könyv, I. fejezet, 3., 4. sz.)

A mi sajtójogi felelősségi rendszerünk elismeri a sajtónak az anonymitás iránti előjogát, a miből az következik, hogy a felelősséget a fokozat szerint, és a bejelentés szerint az eljáró biró köteles elfogadni. Mihelyt a nyomdatulajdonos megtagadja a felvilágositást előzőiről: a kiadóról, vagy szerzőről, és a jogi kérdésről való kitanittatása után is megmarad a megtagadás mellett abban az értelemben, hogy ő tudatosan magára vállalja a felelősséget: a további vizsgálati eljárás ez irányban abbanhagyandó. Ugyanez áll a kiadóról, ha a nyomdatulajdonos a felelősség áthāritása végett őt megnevezte és a kiadó előzőjét: a szerzőt megnevezni vonakodik. Ugyanez áll a felelős szerkesztőről, (vagy felelős kiadó-tulajdonosról) szemben az ő előzőjével: a szerzővel. A mennyiben pedig ezek a megtagadó kijelentések nem határozottak, és nem oly intentióval vannak téve, hogy a felelősséget a fokozati sorrend szerinti előzőjétől el — és magára háritsa, ha a feleletre vont magatartása nem a sajtótörvény nyujtotta kedvezmény jogos igénybevételét, hanem az eljárás kijátszását czélozza: a vizsgálóbiró nyomozzon tovább a szerző kideritéseig.

Figyelemmel kell lenni a vizsgálat folyamán arra is, hogy a felelősnek bejelentett vagy megnevezett személy tényleg az-e, a ki az

incriminált sajtótermék keletkezésénél, és kiadásánál a felelősségi fokozatban felsorolt minőségben közreműködött, és ebből folyólag van-e joga a megtagadáshoz, illetve a felelősség átvállalásához, és van-e joga a fokozatos felelősség áthárításához? E részben deritse fel az adatokat, esetleg forduljon felvilágositásért ama hatóságokhoz, akik a nyomdákat, és időszaki lapokat állandóan nyilvántartják.

Ha a vizsgálat folyamán a szerző megneveztetik, vagy pedig az eljárás eddigi eredményéhez képest a szerző kinyomoztatott: a vizsgálóbiró mind amaz adatokat szerezze be, melyek a szerzőséget bizonyitani képesek; és pedig oly mérvben, hogy sem kétség a szerző kilétében, sem a szerzői képességben ne legyen; és a mellett a biztosság az irányban is meglegyen, hogy a szerző az illetékes hazai biróság előtt felelősségre vonattathassék (sajtótörv. 33. §.) Szerezze be lehetőleg a kéziratot, melyből az incriminált közlemény szedetett; állapitsa meg kétség esetén, a szedők kihallgatásával, a kézirat azonosságát, szükség esetén próbairással, és irásszakértők meghallgatásával, a terhelt műveltségi fokának kikutatásával; szóval tartsa szem előtt, hogy a sajtóeljárás folyamán, épen a sajátos felelősségi rendszer fictióitól felbuzditva, nem ritkán álszerzők,

ugynevezett strohmannok jelentkeznek többnyire önként, olykor pénzzel megvesztegetve, vagy titkos szövetség által kényszeritve arra, hogy a felelősséget magukra vállalják, és a bünper következményeit mások helyett kiállják; és e czélból mindenféle furfanggal élnek, utólag kéziratokat is készitenek stb.

Sulyt fektetvén arra, hogy a szerző a hazai biróság előtt felèletre vonattathassék, a vizsgálóbiró a szerint állapodjék meg azon a felelősségi fokon, és azt a személyt fogja vizsgálat alá, a ki nem tud a törvény szerint elfogadandó, és el is fogadható előzőt megnevezni.

Az incriminált sajtóközleménynek a tartalma az, mely a sajtódelictum minőségét mutatja; és e körül esetleg szintén jut a vizsgálat számára felderitő feladat, a mennyiben a sajtóközlemény tartalmára vagy hatására vonatkozó, kivül eső adatokat kell beszerezni. Igy pl. a felhivási delictumoknál a netán bekövetkezett vagy legalább állitott eredmény megállapitása, habár ez a sajtó utján terjesztett felhivásoknál valószinüleg meddő kutatás fog maradni, (B. T. K. 134., 149., 158., 171. §.), ellenben a K. b. t. k. 39. §. esetében többnyire szükséges lesz. A szemérem elleni vétségnél (B. T. K. 248. §.) nem ritka a »művészi izlés« kifogása, a mi esetleg szakértők meg-

hallgatására vezethet. A titok tiltott közlésének külön nemü számos sajtódelictumainál (B. T. K. 146., 456., 327., 328., 479. §§. — K. b. t. k. 33. §.) meg lesz állapitandó a közlött irat titkos minősége, a titkos irat vagy adat miként való szerzése, és az elkövetőnek a cselekményhez való viszonya. Itt a vizsgálóbiró számos nehézséggel fog találkozni a sajtójogi fokozatos felelősség révén; pl. a 328. és 479. §-ban körülirt sajtóvétségek esetében, a hol az elkövető személyi minősége minősiti a bűncselekményt is. E nehézségeken átesik, ha a vizsgálatot a szerzőig folytatja. A sajtótörv. 27. §. az életb. törv. 20. §. és végre a K. b. t. k. 48. §. eseteiben ki kell deritenie az előzményeket, hogy az incrim. közlemény tiltott voltát fel lehessen ösmerni.

Végre rágalmazás és becsületsértés esetén (B. T. K. 258., 261., 262. §§.) a vizsgálóbirónak igen alaposan, és részletesen meg kell oldania a valódiság bizonyitásának kérdéseit a B. T. K. 263. és 264. §-ai nyomán, és be kell szereznie a hozzátartozó bizonyitási anyagot, mert ezek az adatok ezentul már a perelőkészités szakában is a vádképviselet, a hatáskör, és illetékesség tekintetében szükséges és döntő szereppel birnak.

Vizsgálati fogság. B. P. 141—168. §§. A B. P. 149. §-a a személyes szabadság kor-

látozásának feltételeihez mintegy utmutatásul a birónak még azt adja, hogy „*csekély súlyú büncselekmény esetében különösen akkor, ha valószinü, hogy az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság az előreláthatólag megállapitandó szabadságvesztés-büntetésnél hosszabb ideig tartana, előzetes letartóztatásnak vagy vizsgálati fogságnak csak a 141. §. 5. pontja alapján van helye.*“ Az itt hivatkozott 5. pont ujabb büncselekmények ismételt elkövetésére vonatkozik.

A további korlátozás a 148. §-ban foglaltatik, mely a vizsgálati fogságot csak büntett vagy vétséggel terhelt ellen enged meg, tehát a kihágási esetek elesnek.

Ezeknek figyelembevételével felismerhető, hogy a sajtóeljárás folyamán előzetes letartóztatásnak, illetőleg vizsgálati fogságnak, — az eddigi 1867. évi sajtórendtartástól eltérőleg — van ugyan helye, hanem esetei igen ritkán fognak előfordulni; leginkább szökésben levő vagy magyar honossággal nem biró terheltre nézve, feltéve, hogy sajtóbüntettel vagy nagyobb súlyu sajtóvétséggel terheltetik.

Végül kiemelendő az is, hogy a B. P. 303. §-a szerint a főtárgyalásra megidézett vádlott, ha indokolatlanul elmaradt, kényszerrel előállitható.

3. sz.

Vádtanács, vádirat. B. P. 254—280. §. Minthogy a már idézett 565. §. azt a szabályt állitja fel, hogy *„a főtárgyalás elrendelését vizsgálatnak kell megelőzni“*, a B. P. XV. fejezete intézkedéseinek alkalmazásánál ebből az alaptételből kell kiindulni. A XXX. fejezet pedig a sajtóügyekre nézve a per e szakaszára nézve még a következő külön rendelkezést tartalmazza:

1896. évi XXXIII. t.cz. 569. §. A vizsgálóbiró intézkedése ellen megengedett panasz és felfolyamodás felett annak a törvényszéknek vádtanácsa határoz, mely mellett a vizsgálóbiró müködik.

Ellenben a vizsgálat folytatása, vagy kiegészitése tekintetében, ha erre nézve a vádló és vizsgálóbiró közt nézeteltérés van, továbbá a 128. §. első bekezdésében meghatározott eseten kivül az eljárás megszüntetése, illetőleg a főtárgyalás elrendelése vagy a vádhatározat hozása tárgyában az illetékes sajtóbiróság vádtanácsa határoz.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 570. §. Az 566. §-ban foglalt szabályok a vádiratra nézve is megfelelően alkalmazandók.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 571. §. Mihelyt a vádló benyujtotta a vádiratot, illetőleg

mihelyt az ennek benyujtása végett a törvényben meghatározott határidő lejárt, a vizsgálóbiró köteles az ügynek összes iratait az illetékes sajtóbiróság vádtanácsához beterjeszteni.

Ennek elnöke intézkedik a vádiratnak a terhelttel leendő közlése iránt.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 572. §. A terhelt a vádirat ellen beadható kifogásokban (256—257. §.) is megnevezheti azt, kinek felelősségre vonása az ő ellene inditott eljárás megszüntetését vonja maga után. Közvetlen idézés a főtárgyalásra csak a vád alapjául szolgáló nyomtatvány szerzője ellen rendelhető el.

Az 569. §-nak rendelkezései a sajtópernek még a vizsgálati szakaszára vonatkoznak. Az első bekezdés a panaszra és felfolyamodásra vonatkozólag megjelöli az illetékes vádtanácsot az 565. §. eseteiben; a második bekezdés pedig felsorolja azokat a vizsgálat folyamán lényeges mozzanatokat, melyekre nézve (a 128. §-ban jelzett vádelejtésen kivül) csakis az illetékes sajtóbiróság vádtanácsa határozhat. A panaszok vonatkozhatnak a lefoglalásra, a letartóztatásra, a felelősségi fokozat mellőzésére vagy hibás alkalmazására stb. mely esetekben tehát az 565. §. szerint bármelyik törvényszék vizsgáló-

birája, illetve vádtanácsa határozhat; ellenben az eljárás megszüntetése, vagy a vádemelés és folytatólag a főtárgyalás elrendelése iránt kizárólag az illetékes sajtóbiróság vádtanácsa intézkedik.

Az 570. §. a vádirat kellékeire állapit szabályt. A vádiratot (B. P. 129., 254.) sajtóügyekben rendszerint az illetékes sajtóbiróság mellett működő vizsgálóbirónál kell benyujtani. A vádiratnak általános kellékeit a 255. §. határozza meg; de sajtóügyekben az 566. §. utmutatása szerint mellékelni kell még az incriminált nyomtatványt is; meg kell jelölni tartalmának ama részeit, melyeken a vád alapul, és ezek a megjelölt részek, mely törvényszakaszba ütköznek; végre az 572. és 574. §. utmutatása szerint ki kell fejtenie és fejeznie azt, hogy a vádlott mily minőségben (szerző, felelős szerkesztő, kiadó — vagy nyomdatulajdonos) vonatik büntetőjogi felelősségre.

E feladatnál szorgos figyelem forditandó a vizsgálat eredményére, mert nem ritkán bonyolult az az anyag, melyből a sajtójogi felelősségi fokozat szerint a terheltek közül a vádlottat, esetleg a vádlottakat kijelölni kell. A feleletre vontak más-más felelősségi fokon állhatnak; védekezésük alatt a felelősséget esetleg egymásra háritják stb., és igy a vádlónak a bizo-

nyitékok beható mérlegelésével kell megállapodásra jutnia, hogy közülök ki ellen emelje a vádat a siker kilátásával; különösen az előzőre alapitható kifogással szemben. Ha a bizonyitási anyagból kitünik, hogy többen vádolhatók, akkor meg arra legyen a védő figyelemmel, hogy vádlott-társak csakis az egy és ugyanazon felelősségi fokon levők lehetnek, mert ki van zárva az, hogy egy és ugyanazon incriminált sajtótermék miatt más-más felelősségi fokon (pl. szerző és felelős szerkesztő) levőket perbe fogjon, a biróságra bizván, hogy közülök a bünöst mintegy kiválaszsza.

Ha utóbb, a főtárgyalás folyamán megejtett bizonyitás eredménye a vád kérdésében változást idéz elő: a B. P. 317. és 318. §. szerint kell eljárni. A 318. §. utolsó bekezdése szerint: *„nyomtatvány utján elkövetett és esküdtbirósághoz tartozó büncselekmény esetében mindig uj vádiratot kell a vádlónak beadni.“*

Az 572. §. a kifogásokra utal. A kifogások a 256. §. értelmében a vádirat közlésétől számitott nyolcz nap alatt adandók be. A kifogások felett a vádtanács határoz. (B. P. 259—267. §.) A 257. §. azt mondja: *„A terhelt kifogást tehet a vádiratnak minden pontja ellen.“*

Sajtóügyekben a kifogások következőkre terjedhetnek ki főként:

1. az illetékesség kérdésére; és pedig az incriminált közleményben foglalt sajtódelictumra vonatkozó hatáskör, vagy a nyomtatvány készülte vagy kiadása, vagy forgalomba hozatala, vagy a felelős személy lahóhelye után a terület tekintetében. Ide vonhatók az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 16. §. hatásköri esetei is.

2. a jogosult inditvány kérdéseire; magáninditvány, felhatalmazás, kivánat, esetleg közvád, vagy magánvád iránt felmerülő kételyek tekintetében. Ide vonhatók különösen a B. T. K. 268., 269., 270., 271., 272., 273. és 274. §. esetei.

3. a sajtójogi elévülés kérdéseire; a magánvád és közvád különböző időhatárának szem előtt tartásával.

4. a sajtójogi felelősségnek az előzőre való átháritására;

5. különösen a rágalmazás és becsületsértés eseteiben: a valódisági bizonyitás megengedésének kérdéseire, a B. T. K. 263., 264., 267. §§. szabályai nyomán, melyek közül igen fontos a 264. §., mert egyuttal hatásköri határvonal az esküdtbiróság és törvényszék között.

Meddő az a kifogás, a mely annak kifejtésére törekszik, hogy a nyomtatvány tartalmában a

vádirat szerint megjelölt sajtódelictum nem foglaltatik, vagy hogy más foglaltatik, mint a melyet a vádirat megjelölt. A sajtódelictumoknak különösen első csoportjánál (bünös gondolatközlés) a vádtanácsnak hatásköri feladatán kivül esnék annak mérlegelése, hogy az elmeműben megvan-e az a bünös gondolat, melyre a vádirat utal. Pl. van-e izgatás, van-e büntettfelmagasztalás, meggyalázás? Ez felfogás dolga, melyre csak közvetetlen érveléssel, az itélőbiró előtt lehet hatni. A közönséges büncselekményeknél — a melyeknél a cselekvést pl. olyan igék határozzák meg: megöl, bántalmaz, elvesz, meghamisit — a tárgyi bizonyitékok mérlegelése igenis beleesik a vádtanács hatáskörébe. Ugyanezen az alapon a második csoportban felsorolt sajtódelictumok (tiltott titokközlés) eseteiben is merülhetnek föl olyan kifogások, melyek a vádtanács előtt sikerrel megtehetők.

Hasonlóan meddő a kifogás a vád ellen — a B. T. K. 263. §-ára való hivatkozással — olyan alapon is, hogy ime a vizsgálat során sikerült a valódiság bizonyitása, tehát a vád, mint alaptalan, megszüntetendő. Ilyen kifogás nem foghat helyet; mert a vádtanács feladata csupán annak megállapitásában összpontosul: van-e vádemelésre elegendő nyomatékos terhelő adat; de tuljár feladatán — és az itélőbiróság körébe

esik — az a kérdés: mit és mennyit tart bizonyitottnak, és ez alapon mi legyen a vád törvényes következménye. E szerint a vádtanács a 263. §. végbekezdésének büntetlenséget biztositó jogszabályát alkalmazni hivatással nem bir.

A vádtanács akár kifogás folytán, akár a nélkül, hivatalból köteles ügyelni arra, hogy a B. P. 19. §-a értelmében a bünperek előirt egyesitésénél az esküdtbiróság elé tartozó sajtóperek a másnemüektől elkülönitessenek; és csak akkor engedje meg az egyesitett pervitelt, ha több sajtóper egybefüggés miatt egybekapcsolható.

4. sz.

Főtárgyalás, itélet. A sajtóperek tárgyalása és az itélethozatal tekintetében a B. P. XXX. fejezete a következő külön szabályokat állapitja meg:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 573. §. A nyomtatvány utján elkövetett büntett, vagy vétség tekintetében a főtárgyalás a XIX. fejezetben meghatározott rendelkezések értelmében, esküdtbiróság előtt tartandó.

1896. évi XXXIII. t.-cz. 574. §. Az esküdtekhez intézendő főkérdésben (355. §.) a vád tárgyává tett büncselekménynek megkülönböztetésére szolgáló ténykörülmény gyanánt a vád alapjául szolgáló

sajtóközlemény, annak a vádiratban megjelölt szavaira való utalással, és az, hogy a vádlott milyen minőségben (szerző, kiadó, nyomdatulajdonos stb.) felelős, kifejezetten megemlitendők.

Az itéletben a vád tárgyává tett nyomtatványról az 1878. évi V. t.-cz. 61. és 62. §§-ai értelmében kell intézkedni.

Könyveknél, folyóiratoknál és olyan nyomtatványoknál, melyeknél az elkülönités lehetséges, a lefoglalt nyomtatványnak csak ama részei kobozhatók el és semmisithetők meg, melyek a vád tárgyává tett sajtóközleményt tartalmazzák.

Ha a büntett, vagy vétség időszaki lapban volt elkövetve, és a biróság a vádlott bünösségét megállapitotta, elrendelendő, hogy az itéletet ugyanannak a lapnak legközelebb megjelenő számában közzétegye.

Főtárgyalás. A szószerint idézett 573. §. az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 15. §. II. rész, továbbá a 16. és 17. §. 2. pontja folytán módosult annyiban, hogy eme későbbi törvény egyrészt a sajtókihágásokat is az esküdtbiróság előtti főtárgyalásra, másrészt meg a rágalmazás és becsületsértés sajtóvétségeit rendszerint a törvényszék előtti főtárgyalásra utalja. Minélfogva

a sajtóperekben a B. P. XVIII. és XIX. fejezetei egyaránt megfelelő alkalmazást nyernek. (B. P. 293—377. §§.)

A bizonyitó eljárás (B. P. 306—313. §§.) sajtóperekben rendszerint igen kevés feladatot nyujt a biróságnak. A vádlott kihallgatása a sajtójogi felelősség kérdéseiben kimerül, és csak ott lesz tanukihallgatásra, kézirat vagy képlemez stb. felmutatására, vagy épen szakértők meghallgatására, egy-egy hatósági jelentés felolvasására (a felelős személyek bejelentése után időszaki lapoknál) szükség, ahol a felelősségi fok vádlott védekezése folytán vitássá vált.

Rágalmazás vagy becsületsértés esetében azonban lehet kimeritő bizonyitás a büntetőtörvénykönyv 263. és 264. §. nyomán beszerzett adatok kifejtése által.

Itélethozatal. A B. P. XVIII. fejezete szerint megtartott főtárgyalás után az itélethozatalra (321—330. §§.) külön szabály a sajtópereknél nincs, és nem is kell; csupán a fentirt 574. §. 2., 3. és 4. bekezdésében rendelt intézkedések teendők meg. Az esküdtbiróság előtt lefolytatott főtárgyalásnál (B. P. XIX. fejezete) azonban az itélethozatalt megelőzőleg az esküdtekhez intézendő kérdésekre nézve tartalmaz az id. 574. §. külön rendelkezést, mely folyománya a sajtójogi külön

felelősségnek. A kérdések feltevését, szövegezését és megállapitását a B. P. 353—361. §-ai szabályozzák. Ezeknek a szabályoknak nagyobb része a sajtópereknél alig fog alkalmazásra kerülni. A főkérdés lesz itt a legtöbb esetben egyedül domináns, melyről a 355. §. azt mondja:

„*A főkérdés arra irányul, hogy bünös-e vádlott a vád tárgyává tett büncselekményben? Ennélfogva a főkérdésben a vád alapjául szolgáló tett nemcsak a megkülönböztetésére alkalmas ténybeli körülményeknek, hanem a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával is körülirandó.*

A főkérdés ama tényállás és törvény szerint szerkesztendő, melyen a vádhatározat, ennek hiányában a vádirat, amenynyiben pedig a vádló vádját a főtárgyaláson megváltoztatta volna, ennek ujabb tartalma alapszik.

Ha valamely alkotó elem fenforgása tekintetében a felek eltérő inditványokat tettek: a vád alapjául szolgáló tett körülirásába a vitás kérdés eldöntésére alkalmas ténykörülmény is felveendő.“

Ez a 355. §. a B. T. K. 69—74. §§-aiban foglalt részesség büntetőjogi felelősségének szabályaiból indul ki, holott ezek a sajtójogi külön

felelősségi szabályok mellett alkalmazást nem nyerhetnek; azért rendeli az id. 574. §. azt, hogy a kérdésbe befoglalandó: vádlott mily minőségben kerül büntetőjogi itélkezés alá. Az 574. §. zárjel közt csak a sajtótörvény 13. §-ban előirt fokozat szerinti felelős személyeket sorolja fel, de ezt csak példaként tévén, nem lehet kétség, hogy a sajtótörvény 33. §-ban foglalt külön fokozat felelős személyei is (felelős szerkesztő, felelős kiadó-tulajdonos) ide értendők.

Az id. 355. §. szerint a főkérdésben a vád alapjául szolgáló tett megkülönböztetésére alkalmas ténybeli körülményeknek — a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemekkel összhangzásban való — felsorolása kivántatik meg. Az id. 574. §. ettől eltérőleg a sajtójogi álláspontnak megfelelve azt rendeli, hogy maga az incrim. sajtóközlemény leirása képezze a főkérdésnek e kellékét. Helyesen; mert a sajtódelictumoknál, — bármily különbözőek, — az elkövetési mód, és eszköz mindig ugyanaz: nyomtatvány, közzététel, terjesztés. Ez a cselekvő elem. Azonban épen ezen oknál fogva magának a sajtóterméknek tüzetes megkülönböztető leirása szükséges. Szükséges azért is, mert e leirás vezet a res judicata megállapitásához, ha a sajtótörvény 27. §-a alkalmazásának kérdése merül fel. Szükséges végre a

birói itéletben a nyomtatványra kimondandó jogkövetkezményekre való tekintettel.

A büntető itélet első sorban az elmeművet sujtja. Ez kitetszik a sajtótörvény 27. §-ának intézkedéséből. Az ezen törvényhelyre épitett vád a már egyszer itélettel sujtott elmeművet veszi alapul; tehát a res judicatát neki bizonyitania kell. A res judicata itt azonban csak az elmeműre értendő, és nem egyuttal az elmeművet közlő sajtótermékre. Ennek nem szabad azonosnak lenni az előző itélet alapját képező sajtótermékkel, mert különben az ismételt közzététel esete nem forog fenn. Tehát azonos elmemű, de uj, azaz más sajtótermékben. Igy azután a vád az ismételt közzétételnél ujból kell, hogy keresse az érte felelős személyt. Ez lehet az előző közleményért már elitélt személy, de lehet más is.

A B. P. 363. §-ában előirt — az elnök által az esküdtekhez intézendő — jogi fejtegetésnek a sajtóperekben az lesz külön föladata, hogy a sajtójogi felelősségi rendszert ismertesse, és alkalmazását a tárgyalt esetre megmagyarázza.

Az itéletnek, mihelyt marasztaló, a B. T. K. 61. és 62. §§-ai, a sajtótörvény 35. §-a, esetleg a B. T. K. 277. §-a értelmében az elkobzás, megsemmisités és itéletközlés iránt is intézkednie kell; ellenben mihelyt felmentő: a

lefoglalás feloldandó, és a példányok a tulajdonosoknak a jogerőssé vált itélet után visszaadandók.

A kérdésekre nézve végre szolgáljon itt néhány példa utbaigazitásul:

1. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy a »Hiradó« czimü Budapesten megjelenő időszaki (havi, heti, napi) lapnak 1899. évi november hó 28-án kiadott 248. számában »A mi bajunk« felirat alatt közzétett czikknek a vádiratban megjelölt szavaival: mint szerző (lásd alább) egyik osztályt a másik ellen gyülöletre izgatta? (B. T. K. 172. §. 2.)
2. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy a Szolnokon X. Y. nyomdájában nyomatott és 1900. február hóban »Sólyom« irói név alatt »Politikai hitvallásunk« czimmel közzétett füzetnek a vádiratban megjelölt szavaival: mint szerző (lásd alább) a törvény kötelező erejét megtámadta? (B. T. K. 173. §.)
3. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy . . . . . stb. a királygyilkosságot felmagasztalta? (B. T. K. 174. §.)
4. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy . . . . . stb. a . . . . . i földmives népet a zsidó lakosság ellen az élet és vagyon veszélyeztetésére elkövetendő büntettekre és vét-

ségekre egyenesen felhivta? (B. T. K. 171. §.)

5. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy ..... stb. K. M. X. megye alispánját hivatali eljárására nézve megrágalmazta? (B. T. K. 262. §.)

6. Bünös-e N. N. (vádlott) abban, hogy ..... stb. S. T. budapesti rendőrkapitányt meggyalázó kifejezésekkel illette?

Az 1—6. alatt példaként felsorolt kérdések mindegyikének a B. P. 574. §-nak utasitásával egybehangzóan ama állandó mondat »a vádiratban megjelölt szavaival«: — után nyomban meg kell jelölni a cselekvő (vádlott) személy minőségét ugy, hogy a végmondat állandóan igy hangzanék: „*a vádiratban megjelölt szavaival: mint szerző*, vagy: *mint felelős szerkesztő*, vagy: *mint kiadó*, vagy: *mint nyomdatulajdonos*...“ (1. izgatta 2. megtámadta, 3. felmagasztalta, 4. egyenesen felhivta, 5. megrágalmazta, 6. meggyalázó kifejezésekkel illette.)

A főkérdés mellett sajtóperekben igen gyakran fog szerepelni rágalmazási vádnál a kisegitő főkérdés. A BTK. 261. §. maga utal erre, midőn azt mondja, hogy »becsületsértést követ el, a mennyiben a 258. §. esete fenn nem forog«. Ezt a védelem sürün fel is használja.

Ha kisegitő kérdés szükséges, a főkérdés rágalmazás iránt az itt 5. alatti példa szerint megmarad, utána az esküdteknek átadott kérdőiven utasitásul adandó, hogy a főkérdés (első kérdés) *nem-mel való eldöntése esetén*, tartoznak a kisegitő kérdésre (a második főkérdésre) szavazni, mely az elsőtől szövegben csak végszavaira: a cselekvő igére nézve különbözik; másképen nem is változhatik, mert a czikk megjelölt szavai a panaszost: vagy megrágalmazták, (258. §.) vagy meggyalázták, (261. §.); ez tehát a döntés tárgya.

Ott a hol egy felelősségi fokon többen kerülnek vád alá (szerzőtársak, kiadótársak stb.) ott a kérdés mindegyikre külön, és egyenlően teendő fel. Pl.: mint szerző; és nem mint szerzőtárs vagy társszerző, mert ebben az esetben az esküdtek csak a szerzői felelősség eldöntésére hivatvák. Ez a bünösségi kérdés a sajtóperben, a társkérdés nem az. Ha pedig az esküdtszék azt is fenforogni látja, el is döntheti ugy, hogy valamennyi vádlottnál megállapitja a szerzői felelősséget, és minthogy csak egy közlemény a vád tárgya, őket eo ipso szerzőtársaknak minősiti. De a kérdéseket ugy is eldöntheti, hogy egyikét vagy másikát »nem«-mel fölmenti, és ez által a társas szerzőséget kizárja.

III. FEJEZET.

Sajtórendőri eljárás.

Hátra van még a sajtórendőri szabályok megsértése körüli eljárás ismertetése. A B. P. XXX. fejezetében meghatározott külön alaki jogszabályok ezekre nem vonatkoznak. Ezt a törvény ekként fejezi ki:

1896. évi XXXIII. t.-cz. 575. §. A jelen fejezet rendelkezései nem alkalmazandók:

1. *olyan nyomtatvány elkobzására és megsemmisitésére, mely miatt a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg;*
2. *a sajtótörvény szabályainak megsértése által elkövetett vétségekre és kihágásokra.*

Az 1. pont esetében a jelen törvény XXV. fejezetében foglalt rendelkezések szerint kell eljárni.

A 2. pont esetében — habár az abban megjelölt büncselekményeket nyomtatvány utján követték is el — a jelen törvénynek általános szabályai alkalmazandók.

Az 1. pont a BTK. 62. §. alapján inditott sajtóperekre vonatkozik. (Lásd I. könyv, I. fej. 7. sz. a.) A 2. pont a tulajdonképeni sajtórendőri törvényszegésekre vonatkozik és kimondja, hogy

azokra a B. P. általános szabályai alkalmazandók; tehát azokra a sajtórendőri vétségekre és kihágásokra alkalmazandók, melyek itt az I. könyv, III. fej. 1., 2., 4., 7., 9., 10. és 13. sz. a. felsorolva vannak. Az ugyanott 8. sz. a. ösmertetett kihágás e rendelkezésből kiesik; ennél az egynél a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárási szabályok (kiad. az 1897. évi XXXIV. t.-cz. 28. §-ban foglalt felhatalmazás alapján) alkalmazandók.

Az itt felsorolt hét eset közül csak egy — a sajtótörvény 31. §-ában meghatározott — sajtórendőri vétség tartozik a törvényszékhez, ellenben a többi hat eset a kir. járásbiróságho z; és e szerint különbözik a B. P. szabályainak alkalmazása is.

A kir. törvényszék hatáskörébe eső sajtórendőri vétség többnyire olyan alakban merül fel, hogy az időszaki lap biztositékot nem tesz le, és mégis politikai tartalmu közleményeket hoz. Itt a vizsgálóbirónak alig jut feladat, mert a tartalom mérlegelése az itélőbiróra tartozik; azt pedig, hogy a lapot ki adja ki, a nyomozás a hatósági bejelentések utján könnyen, és gyorsan kideritheti, tehát az ügy közvetlenül főtárgyalás elé vihető. A vitás kérdés itt az, hogy van-e a lapban (egy, vagy több számában) politikai tartalom, igen vagy nem? A védelem,

álláspontjának támogatására nemritkán szakértőket (publicistákat) kiván meghallgattatni; ez azonban bátran mellőzhető, mert a kérdés itt ép ugy, mint pl. a szemérmet sértő iratoknál: a közfelfogás szerint dől el; a közfelfogást pedig a biró maga is átérzi és alkalmazza, tehát szakértőkre nem szorult.

Az ezen vétség miatt meginditott eljárásnál büntetőjogi felelősség tekintetében az általános jogszabályok irányadók ugyan, azonban tettesnek a törvény maga a tulajdonost, illetve kiadót jelöli meg, tehát a felelős szerkesztő és nyomdatulajdonos csak annyiban kerülhetnek társfelelősségi viszonyba, a mennyiben magának a lapnak anyagi kiadásában részük van, azaz ha ők hatóságilag bejelentett, vagy tényleges résztulajdonosok; ellenben a szerző, habár ő tőle származnak a politikai tartalmu közlemények, a felelősségi körön kivül esik, mert ő nem tartozik a hatóságilag bejelentendő felelős személyek közé.

A mennyiben a törvényes feltételek megsértésével megindult időszaki lap lefoglalása iránt merül fel sürgős ok, a vizsgálóbiró, illetve a rendőrhatóság a B. P. 98. §. értelmében jár el.

A kir. járásbiróság hatáskörébe eső egy vétség és öt kihágás körüli eljárást a B. P.

521—560. §§. szabályozzák. Az 528. §. szerinti nyomozás e törvényszegéseket és a tetteseket (tulajdonos, kiadó, nyomdatulajdonos, könyvárus) könnyen kideritheti; az ügy egyébként is gyakran közvetlenül a feljelentésre, — mely rendszerint hatóságtól érkezik — tárgyalás elé vihető, sőt az itt érintett sajtórendőri kihágások többnyire az 532. §. utmutatása szerint büntető parancscsal intézhetők el.
